

Sviatosť birmovania – príprava – témy

(použitá literatúra: Katechizmus katolíckej Cirkvi, Kompendium Katechizmu Katolíckej Cirkvi, SSV 2006; Cieľ a cesta, katechizmus pre dospievajúcu mládež, SSV 1995, Malý katolícky katechizmus, P. Janáč, 2002)

I. Pravdy viery – ich poznanie a vyznanie (vierouka)

II. Sviatosťný život – liturgia a sviatosti

III. Pravidlá života – kresťanská morálka (mravouka)

IV. Duchovný život – modlitba

++++
++++
++++

Pravdy viery – ich poznanie a vyznanie (vierouka)

Vierouka (dogmatika) – vedecký teologický odbor, ktorý podáva výklad právd viery na základe božieho zjavenia a cirkevnej tradície. Vierouka objasňuje dogmy – pravdy viery, ktoré obsahuje Šesť hlavných právd, aj Apoštolské vyznanie viery:

- Verím v Boha, Otca všemohúceho,
- Stvoriteľa neba i zeme,
- i v Ježiša Krista, jeho jediného Syna, nášho Pána,
- ktorý sa počal z Ducha Svätého,
- narodil sa z Márie Panny,
- trpel za vlády Poncia Piláta,
- bol ukrižovaný, umrel a bol pochovaný.
- Zostúpil k zosnulým,
- tretieho dňa vstal z mŕtvych,
- vystúpil na nebesia,
- sedí po pravici Boha Otca všemohúceho,
- odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych.
- Verím v Ducha svätého,
- v svätú Cirkev katolícku,
- v spoločenstvo svätých,
- v odpustenie hriechov,
- vo vzkriesenie tela
- a v život večný. Amen.

1. NÁBOŽENSTVO VO SVETE

Význam slova náboženstvo (latinsky: religio, religare=zviazať) sv. Augustín chápe ako zviazanie s Bohom, naviazanie na Boha. **Pojem náboženstvo vyjadruje: vzťah človeka k Bohu** (slovo náboženstvo má pôvod v spojení: na+Boh+ako manželstvo); pojmom náboženstvo **taktiež sa dnes označuje aj školský predmet**, zaoberajúci sa náboženskou výchovou.

Vzťah k Bohu: 1. bytostný (ontologický) – všetky bytia, rozumné (človek) aj nerozumné (zvieratá, rastliny, atď.) v existencii závisia na Bohu;

2. mravný – rozumné a slobodné bytia uznávajú Boha ako Stvoriteľa aj posledný cieľ a teoreticky a prakticky tento vzťah realizujú.

Pôvod náboženstva: nie je vynálezom Cirkvi, kňazov, ale pochádza z prirodzených vlôh a vlastností človeka. Je to odpoveď na Božie volanie. Náboženstvo je:

- odrazom vedomia o Bohu, ktorý človeka nekonečne prevyšuje, ale ho možno rozumom poznávať;
- naplnením túžby ľudského srdca po dokonalom šťastí;
- rozhodnutím svedomia po najvyššom dobre;
- odpoveďou rozumu hľadajúceho konečnú pravdu o človeku, živote, večnosti, Bohu.

Náboženstvo rozlišujeme:

- **prirodzené** – pozostáva z prirodzených (pozemských) vecí a opiera sa len o uvažovanie rozumu (aj dnes sa prejavuje u primitívnych národov, kmeňov);
- **nadprirodzené** (presahujúce vlastnosti a schopnosti prirodzenosti) – pochádza len z Božieho zjavenia;
- **monoteistické** – uctievanie jedného Boha;
- **polyteistické** – uctievanie viac bohov;
- **kresťanské** - veriaci uznávajú a uctievať Ježiša Krista (Bohočloveka) a sú to: rímskokatolícke, gréckokatolícke, pravoslávne – ortodoxné, evanjelické, anglikánske;
- **nekresťanské** – veriaci neuznávajú Ježiša Krista, sem patria: islam, judaizmus - židovské hinduizmus, brahmanizmus, budhizmus, taoizmus, a staroveké – antické náboženstva: egyptské, babylonské, grécke, rímske.

Cieľ náboženstva zahŕňa:

- určitý spôsob vzťahu k Bohu a ku všetkému, čo obsahuje úctu k nemu;
- odhalenie a uznanie pôvodu a cieľa človeka;
- opora v poznávaní právd o ľudskom živote,
- pohnútky a usmernenie k mravnému životu;
- v morálnej teológii je náboženstvo špeciálna mravná čnosť.

Náboženstvo a nábožnosť – je medzi nimi rozdiel, lebo náboženstvo ako prejav vzťahu k Bohu je súhrnom právd, povinností a ustanovení, ktoré podporujú nábožnosť. Človek, ktorý je nábožný, zbožný, pobožný vyjadruje svoje vnútorné náboženské presvedčenie navonok. **Nábožnosť je**

morálna čnosť, ktorej hlavným úkonom je adorácia – klaňanie sa Bohu. Skutky nábožnosti: modlitba, almužna a pôst.

Zmysel – význam náboženstva v spoločnosti podľa Katechizmu katolíckej Cirkvi (č. 2244) spočíva: „Každá ustanovizň je inšpirovaná, aspoň implicitne, určitým názorom na človeka a na jeho cieľ, od čoho odvodzuje svoje hodnotiace kritériá, svoju stupnicu hodnôt a svoju líniu správania. Väčšina spoločností založila svoje ustanovizne na predpoklade určitej nadradenosti človeka nad vecami. Iba Bohom zjavené náboženstvo jasne uznalo pôvod a cieľ človeka v Bohu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi. Cirkev vyzýva politickú moc, aby sa vo svojich úsudkoch a rozhodnutiach opierala o túto inšpirovanú pravdu o Bohu a o človekovi: Spoločenstvá, ktoré nepoznajú túto inšpiráciu alebo ju odmietajú v mene svojej nezávislosti od Boha, sú nútené hľadať svoje oporné body a svoj cieľ samy v sebe alebo ich prevziať z nejakej ideológie. A keďže nepripúšťajú, aby sa bránilo objektívne kritérium dobra a zla, osobujú si nad človekom a nad jeho osudom totalitnú moc, či už otvorene, alebo skryte, ako o tom svedčia dejiny.“

Protináboženský postoj človeka môže pochádzať z nedbalosti, alebo môže byť zámerný, keď človek výslovne odmieta vzťah k Bohu. Takéto postoje môžu pochádzať z veľmi rozličných príčin: zo vzbury proti zlu, ktoré je vo svete, z náboženskej nevedomosti alebo ľahostajnosti, zo starosti o svetské veci a bohatstvo, zo zlého príkladu veriacich, z protináboženských myšlienkových prúdov a napokon z postoja človeka hriešnika, ktorý sa zo strachu skrýva pred Bohom a uteká pred jeho volaním.

2. ČLOVEK - POZNANIE BOHA

Túžba poznať tajomstvo existencie Boha je každému človeku akoby vrodená. Táto vnútorná túžba sa prekrýva sa túžbou po úplnom a dokonalom šťastí. Túžba po Bohu je vpísaná do srdca človeka, lebo človek je stvorený Bohom a pre Boha; Boh neprestáva priťahovať človeka k sebe a jedine v Bohu nájde človek pravdu a šťastie, ktoré neprestajne hľadá.

Človek je dvojzložková bytosť: duša – telo. Zo všetkých bytostí len človek je schopný vnímať, poznávať nielen zmyslami, ale aj rozumom. **Ľudský duch** sa prejavuje v umení, vede, technike, náboženstve, aj v každodennom živote v okolí. Človek označujúci sám seba **homo sapiens (tvor rozumný)** neustále skúma, hľadá odpoveď na **veľké životné otázky**: svojej identity (kto som?), pôvodu (odkiaľ som?), cieľa (kam smerujem?), jestvovania (ako žijem?), o Bohu, svete, vesmíre, láske, pravde, ako aj iných nepoznaných, tajomných skutočnostiach.

Človek – náboženská bytosť je označenie vyjadrujúce ako sa v priebehu dejín až do súčasnosti ľudia prejavujú v hľadaní Boha: náboženské presvedčenie a náboženské postoje (modlitba, obeta, kult, rozjímanie, atď.)

Poznanie - činnosť ľudského rozumu v vôle. U každého ľudského jedinca proces poznávania a získavania vedomostí je individuálny, osobitný, podľa vlastných schopností rozumu, ale aj usilovnosti vôle. Cirkev učí, že Boha možno s istotou poznať z jeho diel prirodzeným svetlom ľudského rozumu.

Spôsob ľudského poznania Boha:

1. **priamo:** videnie Boha priamo „z tváre do tváre“, čiže Božie zjavenie človeku;
2. **nepriamo:** sprostredkovane, prostredníctvom

- **hmotného sveta:** „z knihy prírody“, čiže poriadku krásy, pôvodu a cieľa sveta, vesmíru; sv. Tomáš Akvinský definoval „päť ciest“ poznania Boha: 1. Pohyb, 2. Príčinnosť, 3. Náhodilosť, 4. Dokonalosť, 5. Finalita - cieľovosť
- **Ľudskej osoby:** hlas svedomia; zmysel pre slobodu; túžba dobre a šťastí;
- **Svätého Písma:** knihy napísané z Božieho vnuknutia, čiže zjavené Božie slovo, cez ktoré Boh hovorí k ľuďom;
- **tradície Cirkvi:** obsahuje ústne podanie, učenie Cirkvi o Bohu a jeho dielach

Zdroje poznávania Boha:

- **vonkajšie:** všetko, čo vplýva z okolia, zo životného prostredia - rodičia, príbuzní, učitelia, kňazi, masmédiá, vyučovanie náboženstva, atď.,
- **vnútorné:** viera ako vnútorné presvedčenie o zjavených pravdách o Bohu a uvedomelý duchovný život (modlitba, meditácia, sv. omša, sviatosti a pod.)

Poznanie Boha sa následne prejavuje aj v zmýšľaní (svetonázor) a životnom štýle človeka, preto podľa toho môžeme rozlíšiť ľudí ako:

1. **teisti – veriaci v Boha:** uvedomelo, prakticky vyznávajúci vieru v Boha a lásku k Bohu a k blížnemu;
2. **ateisti – neveriaci v Boha:** cieľavedome vedecky, prakticky, alebo z ľahostajnosti odmietajú Boha;
3. **indiferentní – ako neutrálni voči Bohu:** dôsledkom nedostatočného hľadania, poznávania Boha.

3. Viera – odpoveď človeka Bohu

Všeobecne viera je súhlas rozumu v nejakou pravdou. Vieru chápeme ako **predmet** – čo veríme; **úkon** - ktorým veríme; **stav** - v ktorom sa nachádzame.

Podľa zdroja rozlišujeme vieru na: **prírodnú** – ľudskú, čiže je to súhlas s tvrdením človeka, kvôli jeho autorite; **nadprírodnú** – je čnosť, súhlas s autoritou Boha.

Veriť znamená vnútorne súhlasiť s pravdou slova človeka, alebo slova zjaveného Bohom, presahujúcou poznanie a chápanie rozumu. Úkonom viery veriaci človek vyjadruje dvojaký vzťah: 1. k pravde a 2. k osobe.

Náboženská viera je úkonom ľudského rozumu a vôle, ktorým veriaci prijíma a súhlasí so zjavenými pravdami, obsiahnutými v Božom slove a následne podľa nich koná. Je to predovšetkým zvláštny Boží dar, ktorý človek dostáva vo sviatosti krstu, hlavne preto, aby mohol dosiahnuť večný život.

Katechizmus katolíckej Cirkvi o viere hovorí: Viera je predovšetkým primknutím sa človeka k Bohu; súčasne a neoddeliteľne je slobodným súhlasom s celou pravdou, ktorú Boh zjavil.

Viera – Boží dar je nadprírodná čnosť, ktorú človeku vlieva Boh. K tomu je potrebná Božia milosť a vnútorná pomoc Ducha Svätého. **Viera je nevyhnutne potrebná k spásu.** Ježiš Kristus hovorí: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený.“ (Mk 16,16). **Cieľom viery** je večný život v Bohu.

Viera – osobný úkon je slobodná odpoveď človeka na iniciatívu Boha, ktorý sa zjavuje. **Veriť teda znamená celou svojou bytosťou dať súhlas Bohu, čiže konať podľa jeho vôle.** Veriaci človek svoj rozum a vôľu úplne podriadiť Bohu. Túto odpoveď človeka Bohu Sväté písmo nazýva „poslušnosťou viery“. Príkladom takejto poslušnosti je patriarcha Abrahám, alebo Panna Mária.

Vyznanie viery – život podľa viery

Veriaci človek svoju vieru vyznáva slovami, napr. počas sv. omše v nedeľu a sviatky po homílii. Slovné vyznanie viery nazvané „**Krédo**“ (latinské slovo Credo – Verím) začínajúce slovami: „**Verím v Boha**“ sa nazýva aj **symbolom viery**. Toto **vyznanie viery – symbol viery je súhrnom všetkých hlavných právd viery**. Vzniklo tak, že zo Sv. písma Cirkve vybrala najhlavnejšie prvky, ktoré tvoria jediné a úplné učenie viery. Podľa dávnej tradície boli zostavené do 12. článkov, aby sa súhrn symbolicky označoval počtom apoštolov. V Cirkvi majú osobitné miesto dve vyznania viery: **1. Apoštolské vyznanie viery, 2. Nicejsko-carhradské vyznanie viery.**

Kedy je človek skutočne veriacim? Nestačí len poznať pravdy viery a vyznávať vieru slovami. Vyznávať sa má aj životom – skutkami. **Viera je dynamický dar** lebo môže rásť, rozvíjať sa, ale aj upadať, hynúť a celkom sa stratiť. Preto pre veriaceho kresťana **je dôležité vieru rozvíjať prostriedkami duchovného života:** modlitba, sv. omša, čítanie Sv. písma, prijímanie sviatostí, konanie skutkov lásky).

Vlastnosti viery: 1. katolícka - všeobecná, 2. pevná, 3. stála, 4. živá.

1. katolícka – všeobecná, keď veríme všetko, čo učí Cirkev a tak, ako verí Cirkev.

2. pevná, ak nepochybujeme o pravdivosti zjavených právd, ktoré, predkladá Cirkev.

3. stála je taká, ktorá vie znášať aj ťažkosti a prenasledovanie a je ochotná prinášať obeť pre duchovné hodnoty.

4. živá je vtedy, ak podľa nej žijeme a konáme dobré skutky.

Viera a svetonázor spolu súvisia ale nie sú totožné. Viera je praktickým konaním podľa Božej vôle. Svetonázor je teóriou, vyjadrením osobného presvedčenia. **Kresťanský svetonázor** je pohľad človeka na svet a na všetky životné otázky vo svetle náboženskej viery.

Viera a veda si nemôžu protirečiť, lebo viera hovorí o Bohu - Stvoriteľovi a veda o stvorených veciach. Môžu si vzájomne pomáhať v úsilí človeka poznať pravdu.

4. Sväté Písmo

Je napísané Božie slovo, akoby listy Božie ľuďom. **Sv. písmo** alebo **Biblia** (grécke slovo „ta biblia“ – knihy, spisy) nie je kniha na čítanie ako rozprávka, bájka, román alebo vedecká príručka, ale predovšetkým **knihá náboženská - posvätná kniha kresťanov obsahujúca zjavené Božie slovo.** Podľa učenia Cirkvi: „Celé Božie písmo je iba jedna kniha a tou jednou knihou je Kristus, lebo celé Božie písmo hovorí o Kristovi a celé Božie písmo sa spĺňa v Kristovi.“ Sv. písmo je vlastne zbierka 73 spisov (kníh) pochádzajúcich od Boha.

Delenie Sv. písma:: Starý zákon (46 kníh) a **Nový zákon** (27 kníh). Ďalšia formálna úprava bola v 13. storočí, keď anglický biskup Stephanus Langton rozdelil každú knihu na kapitoly a 16. storočí kníhkupec Robert Estienne kapitoly rozčlenil na verše. Kapitoly a verše sú očíslované, napr. : Jn 1,9 -11 znamená: kniha evanjelia sv. Jána, kapitola 1, verše 9 -11. **Ďalšie delenie je podľa literárnych foriem**, ktoré sa vo svetskej literatúre všeobecne používajú. Sv. písmo zvlášť používa formy, ktoré sú bežné v starej orientálnej literatúre: próza, poézia, kronika, list, podobenstvá, rozprávanie, predpoveď budúcnosti. Podľa uvedených foriem delíme biblické knihy na: **dejepisné, náučné a prorocké.**

Vznik – inšpirácia Sv. písma spočíva v tom, že pochádza od Boha. Jednotlivé knihy napísali v rozličných obdobiach ľudia – **svätopisci**. Týchto ľudí Boh inšpiroval, aby jeho pôsobením v nich a skrze nich napísali ako praví autori všetko to a len to, čo chcel on, pričom použili svoje schopnosti a sily. **Inšpirácia** je vplyv, vnuknutie Ducha Svätého pri písaní biblických kníh, ktorým sa Boh stáva prvotným autorom, kým svätopisec v plnom zmysle ostáva druhotným autorom. Cirkev na základe apoštolskej viery pokladá všetky knihy Starého a Nového zákona i všetky ich časti za **posvätné a kánonické**, pretože, napísané z vnuknutia Ducha Svätého, majú za pôvodcu Boha a ako také boli odovzdané Cirkvi.

Kánonické knihy Sv. písma – kánon je úplný zoznam kníh, ktoré Cirkev prijala a vyhlásila za inšpirované. **Inšpirované knihy Písma isto, verne a bez omylu učia pravdu**, ktorú Boh chcel, aby bola zaznačená v posvätných spisoch na našu spásu.

Obsah a jednota Starého a Nového zákona vyplýva z jednoty Božieho plánu a Božieho zjavenia. Starý zákon pripravuje Nový a ten je splnením Starého; obidva sa navzájom objasňujú; obidva sú pravým Božím slovom.

Starý zákon (SZ) obsahujúci vznik sveta a človeka; prvé Božie zjavenia; dejiny vyvoleného Izraelského národa; žalmy, poučenia; prococtvá s určitým cieľom v poriadku spásy – **nie je to len dejepisný opis vzťahu Boha a ľudí, ale je zameraný predovšetkým, aby pripravil ľudí na príchod Ježiša Krista – Vykupiteľa sveta.**

Nový zákon (NZ) podáva definitívnu pravdu Božieho zjavenia – **ústrednou témou je Ježiš Kristus**, vtelený Boží Syn, jeho činy, učenie, smrť a oslávenie. **Evanjeliá** (Mt, Mk, Lk, Jn) nepodávajú podrobný životopis, ale **sú svedectvom o Ježišovom živote a náuke**. Vznik a rozvoj Cirkvi obsahujú **Skutky apoštolov**. Náuku Cirkvi o viere, mravoch a praktické rady pre kresťanov obsahujú **Listy apoštolov** (sv. Peter, Pavol Ján, Jakub, Júda). Osobitnou a poslednou knihou NZ je **Zjavenie sv. Jána – Apokalypsa** – opisuje udalosti na konci sveta.

Zmysly Svätého písma - podľa pradávej tradície možno rozlišovať dvojaký zmysel Sv. písma:

1. slovný - je zmysel, ktorý dávajú slová Sv. písma a ktorý odkrýva exegéza podľa zásad správneho výkladu.

2. duchovný - spočíva v skutočnosti, že vďaka jednote Božieho plánu znakom môže byť nielen text Svätého písma, ale aj skutočnosti a udalosti, o ktorých text hovorí. Duchovný zmysel sa ďalej na:

a, alegorický - udalosti môžeme pochopiť hlbšie, keď spoznáme ich význam v Kristovi. Tak napríklad prechod cez Červené more je znakom Kristovho víťazstva a tým aj krstu;

b, morálny - udalosti, o ktorých sa hovorí v Písme, nás majú viesť k tomu, aby sme správne konali. Boli napísané „ako napomenutie pre nás“;

c, anagogický - Skutočnosti a udalosti možno takisto vidieť v ich večnom význame, lebo nás vedú (grécky anagoge) smerom do našej vlasti vo večnosti. Takto je Cirkev na zemi znakom nebeského Jeruzalema.

Hlboká zhoda všetkých štyroch zmyslov zaručuje živému čítaniu Písma v Cirkvi celé jeho bohatstvo.

Použitie Sv. písma pre osobný život kresťana a v Cirkvi vyplýva zo skutočnosti, že v Božom slove je taká sila a účinnosť, že ono je pre Cirkev oporou a životnou silou a pre všetkých kresťanov **posilou vo viere, pokrmom duše, čistým a nevysychajúcim prameňom duchovného života**. Všetkým kresťanom má byť naširoko otvorený prístup k Sv. písmu. Štúdium Svätého písma nech je akoby dušou posvätnéj teológie. Ale to isté **slovo Písma je zdravým pokrmom a svätou posilou aj pre službu slova - čiže pre pastoračnú kazateľskú činnosť, katechézu a pre každé kresťanské poučovanie** - v ktorej má mať liturgická homília prvoradé miesto. Cirkev veľmi naliehavo a osobitným spôsobom vyzýva všetkých veriacich v Krista, **často čítať Sväté písmo**, aby takto nadobudli „vznešenosť poznania Krista Ježiša“ ([Flp 3, 8](#)). Lebo „nepoznať Písmo znamená nepoznať Krista“

Imprimatur (latinsky=nech sa vytlačí) Toto slovo vo Sv. Písme, alebo v iných náboženských knihách sa uvádza na začiatku knihy a je spojené s menom ordinára. Je to právnický úkon Cirkvi, ktorým sa udeľuje povolenie k vytláčaniu kníh, týkajúcich sa náboženskej viery a mravov, po preskúmaní bezchybnosti textu cenzorom. Povolenie vydáva miestny ordinár - cirkevný predstavený (biskup, opát, a pod.). Schválenie cirkevnou vrchnosťou slúži na to, aby sa zachovala neporušenosť viery a mravov.

5. Boh

Boh je bytosť zahalená tajomstvom, lebo jeho existencia, život a vlastnosti prevyšujú všetky ľudské predstavy a chápanosť ľudského rozumu. O Bohu sa dozvedáme len to, čo on sám o sebe zjavil. Predovšetkým z Božieho zjavenia vieme, že **Boh je bytosť – osoba, ktorá nemá telo, je čistý duch, ale je živou osobou, ktorá poznáva, rozhoduje, tvorí a miluje**. Pre lepšie poznanie Boha používame „ľudský“ spôsob – antropomorfizmus (gr. antropos = človek, morfé = podoba), čiže Boha si predstavujeme ako človeka. Tieto predstavy sú niekedy veľmi skreslené, falošné. Preto je najlepšie poznávať Boha vierou, ktorá obsahuje pravdy o Bohu a to predovšetkým: **Boh je len jeden a v Bohu sú tri osoby: Otec, Syn a Duch Svätý**.

Veda o Bohu sa nazýva teológia (gr. théologieia = reč o Bohu), ktorá systematicky skúma zjavené Božie pravdy a výsledky svojho bádania aplikuje v konkrétnych životných situáciách. Delí sa na niekoľko disciplín. Jednou je **vieroučná teológia – dogmatická teológia (dogmatika) - vierouka** ktorá skúma a osvetľuje pravdy na základe Božieho zjavenia a cirkevnej tradície. **Pravdy viery – dogmy** usporiadané v sústave tvoria základné články viery. Cirkev predkladá tieto články viery – dogmy ako záväzné pravdy o Bohu a jeho dielach. Kto popiera dogmy upadá do bludu – herézy.

Základné pravdy o Bohu - Šesť hlavných právd:

1. Boh je len jeden.
2. V Bohu sú tri osoby: Otec, Syn a Duch Svätý.
3. Syn Boží sa stal človekom, aby nás vykúpil.

4. Boh je spravodlivý Sudca, ktorý dobrých odmeňuje a zlých tresce.

5. Duša človeka je nesmrteľná.

6. Milosť Božia je na spásu potrebná.

Božie meno – Jahve (hebrejsky YHWH=Yahweh). Týmto menom sa Boh predstavil, Mojžišovi v zjavení v horiacom kre. Meno vyjadruje bytnosť, totožnosť osoby a zmysel jej života. Prezradiť svoje meno znamená dať sa iným poznať, v istom zmysle odovzdať seba samého, teda stať sa prístupným, dať sa dôvernejšie čiže osobne poznať a oslovovať. **Vlastné meno pravého Boha – Jahve znamená „Ja som, ktorý som“**. Z úcty k Bohu toto meno Židia nahradili výrazom Pán. Zjavením svojho mena Boh dáva poznať bohatstvo obsiahnuté v jeho nevýslovnom tajomstve: jedine on od vekov a naveky je ten, ktorý presahuje svet i dejiny mena „Ja som, ktorý som“ obsahuje teda pravdu, že jedine Boh JE.

Podstata Boha a jeho vlastnosti. Boh svojím bytím nesmierne prevyšuje človeka. **Božia najvnútornejšia - metafyzická podstata spočíva v tom, že: „Boh je samo v sebe existujúce bytie.“** Bytie - existenciu má sám zo seba v plnosti. Preto Božiu podstatu nemožno adekvátne vyjadriť a ostáva tajomstvom. Starovekí Cirkevní otcovia označovali Boha pojмами: „nemenný a nevysloviteľný“. **Boh je absolútne bytie = jestvuje sám od seba a svojím jestvovaním presahuje všetko.** Hovoríme, že je transcendentný, čo Sv. písmo nazýva: „nebeský“. Z toho vyplývajú **Božie vlastnosti: svätý** (=súhrn všetkých jeho dokonalostí, je nekonečne dokonalý), **večný** (=nemeniteľný, nemá začiatok, ani koniec, je neustála prítomnosť), **duchovný** (nemá telo, je číry duch), **všemohúci** (má nekonečnú moc, silu, môže urobiť čo len chce), **všadeprítomný** (prevyšuje priestor, je prítomný na každom mieste), **vševediaci** (je zdroj všetkej múdrosti, všetko vie a všetko pozná, vie čo bolo a čo bude), **pravdovravný** (je Pravda sama, nemôže klamať, ani sa zmýliť), **verný** (neopustí nikoho, ani hriešnika), **dobrotivý** (miluje dobro a chce dobro pre všetkých), **nekonečne milosrdný a trpezlivý** (neustále čaká, kedy sa hriešnik obráti, aby mu odpustil), **spravodlivý a milujúci** (všetkých bez rozdielu má rovnako rád, avšak zlých tresce a dobrých odmeňuje).

Činnosť Boha vyplýva z existencie jedného Boha v troch osobách, kde jednotlivým osobám pripisujeme: **Boh Otec – stvorenie** anjelov, sveta, ľudí; **Boh Syn – vykúpenie** ľudstva; **Boh Duch Svätý – posväcovanie** sveta. **Božia prozreteľnosť** je termín používaný k označeniu činnosti, ktorou Boh vedie všetky stvorené veci k dosiahnutiu konečného cieľa. Božou prozreteľnosťou sa chápe **plán, ktorý má Boh so stvoreným svetom** - podľa učenia Cirkvi je to spôsob, ktorým Boh vedie svoje stvorenie k dokonalosti a prejav starostlivosti Boha o všetko, čo stvoril.

6. Jeden Boh - Najsv. Trojica

My kresťania máme živé vedomie o tom, že v Bohu sú tri božské osoby – Najsvätejšia Trojica. Tým sa líšime od Židov a Moslimov, ktorí ako my veria v jedného Boha, ale nepoznajú jeho vnútorné tajomstvo. Vieru v jedného, ale zároveň trojosobného Boha vyjadrujeme napr. každým prežehnaním, keď robíme znamenie kríža a hovoríme: „V mene Otca i Syna i Duchu Svätého.“

Jadrom tajomstva o Najsvätejšej trojici je, že jediný Boh od večnosti žije v troch božských osobách: Otcovi, Synovi a v Duchu Svätom. Každá z troch božských osôb je pravý Boh a spolu sú iba jeden Boh; majú tú istú prirodzenosť a podstatu a sú neoddeliteľné. Medzi troma Božskými osobami je kolobeh Božej lásky. Takto Boh Otec z lásky od večnosti plodí Syna (Slovo). Syn Boží je milovaný Syn Otca. Duch Svätý je osobná láska Otca a Syna, ktorá z nich vychádza.

Tajomstvo Najsvätejšej Trojice je ľudským rozumom nepochopiteľné. Lebo človek svojim rozumom nedokáže nahliadnuť do Božieho vnútra, to presahuje jeho možnosti. Ostáva len v plnej viere prijať všetko, čo samotný Boh sám o sebe zjavil.

Hlavným zdrojom poznania podstaty trojičného tajomstva Božieho vnútorného života je Sväté písmo. V Starom zákona Boh o svojom vnútornom živote mnoho neodhalil. Nebolo to potrebné, pretože v tomto období Boh chcel zvýrazniť hlavne jedinečnosť. Niečo naznačil, ale to bolo málo. Až **Nový zákon v plnosti zjavuje, že hoci Boh je jeden, sú v ňom tri osoby: Otec, Syn a Duch Svätý.** Medzi prvými, kto spoznal tajomstvo trojjediného Boha bola Panna Mária pri anjelovom zvestovaní. Taktiež predchodcovi Pána, sv. Jánovi Krstiteľovi dal Boh nahliadnuť do tajomstva Najsv. Trojice. Stalo sa to vtedy, keď tridsaťročný Ježiš od neho prijal krst. Ježiš Kristus zjavil tajomstvo Najsv. Trojice počas verejného pôsobenia postupne. Hovoril o Bohu – Otcovi ako samostatnej osobe a taktiež aj o Duchu Svätom. Keď pred nanebovstúpením Ježiš, keď dáva apoštolom misijné poslanie ohlasovať evanjelium, učiť a vysluhovať krst, hovorí výslovne o Najsv. Trojici: v mene Otca i Syna i Ducha Svätého (porov. Mt 28,16-19).

Najsvätejšia Trojica je pojem, ktorý vyjadruje ústrednú pravdu kresťanskej viery: **v jednom Bohu sú tri odlišné osoby: Otec, Syn a Duch Svätý.** Toto tajomstvo Boha ľudským rozumom je nemožné pochopiť. Zjavil ho Ježiš Kristus a

Zjavená pravda o Najsvätejšej Trojici bola hneď od začiatku v základoch živej viery Cirkvi. Táto pravda viery odhaľuje tajomstvo Božieho života a lásky: Od Boha–Otca pochádza Syn (Slovo) a Duch Svätý je osobná láska Otca a Syna. Medzi božskými osobami je večný kolobeh Božej lásky. Každá z Trojice osôb v jednom Bohu koná, čo je jej vlastné: Otec plodí Syna, Syn Boží je milovaný syn Otca a Duch Svätý z oboch vychádza. ich spoločným dielom je spása celého ľudstva.

Viera Cirkvi v Najsvätejšiu Trojicu sa prejavuje a vyznáva: Vierovyznanie (Verím v Boha); krstom v mene Otca i Syna i Ducha Svätého; prežehnaním; modlitbou Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému.

7. Boh Otec – Stvoriteľ

Ježiš apoštolom a celému ľudstvu poodhaľuje, aký je vlastne Boh. Poukazuje aj na svoj osobný vzťah k nemu, keď používa špecifický slovný pojem **Otec (hebrejsky Abba)**. Ježiš hovorí v evanjeliách 170x o Bohu ako o „Otcovi“. Ježiša. Oslovenie „Abba“ bolo v hebrejčine pôvodne detská forma oslovenia otca, asi ako naše „ocko“. Takto familiárne osloviť Boha bolo pre Ježišových súčasníkov prinajmenšom neúctivé. Ježiš to napriek tomu robí, lebo má osobitný vzťah k Otcovi. Vždy odlišuje, keď hovorí „o vašom Otcovi“ a „mojom Otcovi“ - nikdy nie „náš“ Otec. V modlitbe „Otče náš“ však učí apoštolov sa modliť k Bohu ako Otcovi Okrem toho Ježiš ustanovením sv. krstu dáva nesmiernu výsadu a otvára možnosť byť Božími deťmi. Apoštoli si osvojili Ježišov vzťah k Bohu, uznajúc jeho synovstvo k Bohu – Otcovi. Po nich Cirkev, nadväzujúc na apoštolskú tradíciu už v r. 325 na I. ekumenickom koncile v Nicei vyznala, že Ježiš - Syn je „jednej podstaty z Otcom“, t.j. že je s ním jeden Boh. Takto otcovstvo, Ježišom prisudzované prvej božskej osobe – Bohu Otcovi spája dnes všetkých kresťanov. **Viera v Boha-Otca a oslovenie Boha menom „Otec“, poukazuje predovšetkým na dva aspekty: 1. Boh je prvopočiatkom všetkého a transcendentnou autoritou; 2. zároveň je dobrotou a starostlivosťou, ktorá miluje všetky svoje deti.** Zároveň je dôležité poznať učenie Cirkvi, že Boh presahuje ľudské rozlišovanie pohlaví. On nie je ani muž, ani žena, on je Boh. Presahuje aj ľudské otcovstvo a materstvo, hoci je ich pôvodcom a mierou: nik nie je tak otcom, ako je Otcom Boh.

Stvorenie je Božia činnosť, ktorou Boh z ničoho povoláva k bytiu človeka i celý svet: viditeľný (hmotný) i neviditeľný (nehmotný). **Cirkev vyznáva** (Verím v Boha Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme) **a učí, že Boh je pôvodcom telesného i duchovného stvorenia**. Opiera sa o prvé slová Sv. písma: „Na počiatku stvoril Boh nebo i zem“ (Gn 1,1). Je to dôležité preto, lebo stvorenie je základom všetkých spasiteľných Božích plánov, robí zjavnou všemohúcu a múdru Božiu lásku a je prvou odpoveďou na základné otázky človeka a jeho pôvodu a jeho cieľi. Sv. písmo nehovorí presne, ako Boh stvoril svet, ale používa obrazné vyjadrenie. Keď čítame o šiestich dňoch stvorenia, nemáme to chápať doslova, ako šesť 24-hodinových dní. **Biblický opis stvorenia** neprebehol v presne vymedzenom čase 6 dní, lebo na začiatku stvorenia nebol čas, len prázdnota. Boh svojím slovom – stvoriteľským úkonom najprv vytvoril prostredie, za tri dni vytvoril základné podmienky pozemskej existencie: **1. deň: čas** (deň - noc); **2. deň: priestor** (more - nebo); **3. deň život** (zem - rastlinstvo). Potom priestor, keďže boli vytvorené životné podmienky (svetlo, voda, potrava) naplnil bytosťami, ako vládcov v priestore: **4. deň - slnko, mesiac, hviezdy; 5. deň - vtáky, ryby; 6. deň – človek**, vrcholné Božie dielo, koruna tvorstva. O človeku Sv. písmo hovorí, Boh na „Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril“ (Gn1,27). Týmto vyjadruje, že **človek je podobný Bohu v: existencii rozumu, slobodnej vôli a nesmrteľnej duši**. Každý človek má svoj pôvod v Bohu, lebo ľudská duša nepochádza od rodičov, ale je bezprostredne stvorená Bohom a je nesmrteľná. Ani po smrti, keď sa odlúči od tela nezaniká. **Prví ľudia Adam a Eva**, Bohom stvorení mali osobitnú účasť na Božom živote svätosti a spravodlivosti, netrpeli, nemali umrieť, mali dokonalé poznanie prirodzených a nadprirodzených právd a žili v neprerušiteľnom šťastí. Miesto ich pobytu Sv. písmo nazýva **Eden** (hebr.=záhrada blaženosti), v tejto krajine – pozemskom raji žili do spáchania prvého hriechu.

Cieľom stvorenia je oslava Božej nekonečnej dokonalosti a lásky. Svet, všetky bytosti Boh stvoril na svoju slávu a tým stvoreniu udelil svoju dobrotu, pravdu a krásu. Osobitne človeku daroval zo svojej lásky, pretože Boh všetko stvoril pre človeka, ale **človek bol stvorený, aby poznal Boha, slúžil mu a miloval, aby mu na tomto svete obetoval celé stvorenie na vzdávanie vďaky a bol pozdvihnutý k životu s Bohom v nebi**.

Boh nestvoril zlo! Ani nie je priamo, či nepriamo príčinou zla. **Zlo je určitým tajomstvom, ktoré sa dá objasniť s pochopením zneužitia Božích darov: slobody, dobra a lásky**. Sv. písmo hovorí o anjeloch, ktorých Boh stvoril ako dobrých (Michal, Rafael, Gabriel), ale niektorí na čele s Luciferom slobodnou a neodvolateľnou voľbou odmietli Boha a tak zapríčinili vznik pekla. Zvrhnutý satan a ostatní zlí duchovia, ako hovorí Sv. písmo pokúšajú človeka k vzbure proti Bohu. **Človek, ktorý podľaľne pokušeniu dopúšťa sa zla – hriechu**. Už prví ľudia v pýche neposlúchli Boha, odmietli jeho príkaz a tak spáchali hriech, nazvaný dedičný hriech. Takto prarodičia Adam a Eva okamžite stratili pre seba a všetkých potomkov milosť prvotnej svätosti. Následkom dedičného hriechu je človek náchylný ku konaniu zla. Existencia zla sa plne objasňuje vo svetle Božieho zjavenia. Zlo sa spája s voľbou stvorených bytostí (anjeli, ľudia) konať podľa Božej vôle, alebo odvrátiť a konať proti Bohu. Boh neponechal ľudí v moci večnej smrti, v moci zla, ale poslal svojho Syna – Vykupiteľa z dedičného a všetkých hriechov, ktorý zvíťazil nad Zlým.

8. Ježiš Kristus – Vykupiteľ

Meno **Ježiš** (hebrejsky Ješúa, skrátene z Jehošua=Jahve je spása) znamená **Spasiteľ** alebo „**Boh dáva spásu**“. Toto meno dal Ježišovi anjel pri zvestovaní. Vyjadruje ním Ježišovu totožnosť a poslanie. Meno **Kristus** z gréckeho Christos = pomazaný, posvätený, hebrejsky **Mesiáš, znamená, že Ježiš je Duchom Svätým pomazaný na vykupiteľské poslanie**. Toto meno sa stáva Ježišovým vlastným menom preto, lebo Ježiš dokonale spĺňa Božie poslanie; on je Izraelom očakávaný Mesiáš. Od mena Kristus pochádza aj pomenovanie kresťan – kresťania, čiže patriaci Kristovi. Titulom **Pán** (grécky Kyrios) vo Sv. písme sa zvyčajne označuje Boh, ako zvrchovaný vládca. Ježiš ho pripisuje sebe samému a svoju božskú moc zjavuje zázrakmi, najmä svojím zmŕtvychvstaním. Prvé

kresťanské vyznania viery vyhlasujú, že moc, česť a sláva, ktoré patria Bohu, sú vlastné aj Ježišovi: Boh „mu dal meno, ktoré ja nad každé iné meno“ (Flp 2,9). Ježiš je Pán sveta a dejín, jediný, ktorému človek má úplne podriaďiť svoju osobnú slobodu.

Ježiš Kristus – Boží Syn.

Ide o titul, ktorý sa v Starom zákone dával anjelom, vyvolenému ľudu, synom Izraela a ich kráľom. **Tento titul znamená len adoptívne synovstvo, ako prejav osobitnej dôvernosti medzi Bohom a jeho tvorom. V prípade Ježiša Krista nejde len o priznaný titul. Ide o skutočnosť spojenú s hriechnosťou ľudstva a veľkým prísľubom Boha po spáchaní prvého hriechu (Gn 1,15), že pošle Mesiáša – Vykupiteľa.** Dôkaz nachádzame už pri zvestovaní jeho narodenia (Lk 1,31), keď anjel Gabriel hovorí, že jeho vlastné meno bude Ježiš. Keďže toto meno vyjadruje Ježišovu totožnosť aj jeho poslanie, potom Boh v Ježišovi, večnom Synovi, ktorý sa stal človekom, dáva Vykupiteľa, ktorý „vyslobodí svoj ľud z hriechov“ (Mt 1,21).

Historickosť života Ježiša Krista. Aj keď boli pokusy popierať historickú existenciu Krista, v súčasnosti ju nemožno spochybniť, lebo bola dosvedčená dôkazmi ako z kresťanských, tak aj nekresťanských prameňov. **Kresťanské pramene, ktoré svedčia o živote Ježiša Krista – evanjeliá** (evanjelisti: Matúš, Marek, Lukáš, Ján).

Popri evanjeliách sú to ešte **historické spisy cirkevných otcov a kresťanských historikov** (napr. Papiáš). **Nekresťanské – historické pramene:** rímski spisovatelia (Plínius, Tacitus, Suetonius), židovskí (Jozef Flávius, Talmud).

Ježiš Kristus je pravý Boh a pravý človek v jednej osobe, čo znamená, že on, druhá božská osoba, Boží syn sa stal skutočným človekom, avšak pritom neprestal byť Bohom, naším Pánom. Ľudské telo vzal z Márie Panny, mocou (pôsobením) Ducha Svätého. Túto skutočnosť Cirkev nazýva „vtelením“. Je to tajomné obdivuhodné spojenie božskej a ľudskej prirodzenosti v jednej božskej osobe Slova.

Stručný životopis Ježiša Krista, podľa evanjelií začína pri zvestovaní jeho narodenia anjelom, kedy „mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny a stal sa človekom“, čo znamená, že Panna Mária ho počala vo svojom lone pôsobením Ducha Svätého a bez pričinenia muža. **Narodil sa Betleheme v Palestíne** (teraz: Izrael), počas panovania rímskeho cisára Augusta. Od Ježišovho narodenia sa počíta náš letopočet (latinsky Anno Domini = roku Pána). Ježišova matka Mária a jeho pestún Jozef pochádzali z rodu kráľa Dávida. Po Ježišovom narodení celá rodina utiekla do Egypta, pretože kráľ Herodes ho chcel pripraviť o život. O niekoľko rokov sa vrátili späť a usadili v Nazarete. **Ježiš žil v Nazarete „skrytý“ život,** čiže bol v tichosti bežného života práce, modlitby, rodinnej lásky a poslušnosti voči Márii a Jozefovi. **Keď mal okolo 30 rokov, v rieke Jordán ho pokrstil jeho predchodca Ján Krstiteľ. Po krste začína svoje trojročné verejné pôsobenie hlásaním evanjelia.** Ústrednou témou jeho náuky bolo ohlasovanie príchodu Božieho kráľovstva ako viditeľného prejavu zvrchovanej Božej moci, spravodlivosti a milosrdenstva. S príchodom Božieho kráľovstva sa spájalo aj učenie o Božom otcovstve. Človek sa stáva Božím dieťaťom vierou v jeho prozreteľnú moc, zachovávaním jeho prikázaní a očistením sa od hriechu. Z Božieho kráľovstva nie je vylúčený nikto, čo Ježiš aj dosvedčil svojím láskavým postojom k verejným hriešnikom a iným osobám, ktorými opovrhovala vtedajšia spoločnosť. Hoci **Ježiš ohlasoval radostnú blahozvesť** iba v Palestíne, jeho evanjelium bolo adresované každému človekovi na tejto zemi a pre všetky časy a všetkým, čo boli v núdzi a trpeli. Neprišiel zrušiť Boží zákon, ale ho splnil a dal mu definitívny zmysel, zahrnul ho do príkazu lásky k Bohu a k blížnemu. **Spomedzi tých, ktorí ho počúvali a nasledovali, vybral si skupinu dvanástich apoštolov,** ktorých osobitne pripravil na pokračovanie jeho diela. Ježiš vystupoval ako učiteľ zákona a ako poslaný od Bohu Otca. Jeho učenie malo veľký ohlas medzi ľuďmi a zároveň vyvolalo pohoršenie a hnev medzi vedúcimi politickými a duchovnými (farizeji, zákonníci) predstaviteľmi židovského národa. Videli

v ňom ohrozenie svojej autority, pretože Ježiš odsudzoval ich zmýšľanie a falošné skutky nábožnosti. Poukazoval na potrebu zmeniť tradície predkov. **Svoje učenie potvrdzoval zázrakmi** (predovšetkým uzdravovaním chorých). Ku koncu svojho účinkovania, keď **Ježiš slávil v Jeruzaleme sviatky Veľkej noci, počas Poslednej večere so svojimi učeníkmi vysvetlil pravý význam židovskej Veľkej noci a ustanovil Eucharistiu a kňazstvo**. Po večeri Ježiš odchádza do Getsemanskej záhrady. Potom, ako ho zradil Judáš, jeden z Dvanástich, bol zajatý, vypočúvaný židovskou veľradou (sanhedrín), galilejským vládcom Herodesom a rímskym prokurátorom Pilátom. **Pilát Ježiša najprv dal zbičovať a potom na naliehanie židovskej veľrady odsúdil Ježiša Krista na smrť ukrižovaním**. Ako dôvod jeho smrti sa uvádzalo tvrdenie, že sa vydával za židovského kráľa. **Ježiš bol ukrižovaný na vrchu Kalvárie (na Golgote) a zomrel o tretej hodine popoludní v piatok**. Pochovali ho do skalného hrobu Jozefa z Arimatey. Nasledujúcu nedeľu ráno nábožné ženy, ktoré šli pripraviť jeho telo pre dôstojný pohreb, našli prázdny hrob. Takisto učeníci Peter a Ján. Božou mocou Kristus vstal z mŕtvych, premohol smrť a tak dokončil dielo spásy. Po svojom zmŕtvychvstaní sa Ježiš Kristus zjavil najprv ženám a potom aj svojim učeníkom a iným vyvoleným osobám. **Po 40 dňoch od svojho zmŕtvychvstania vystúpil na nebesia**.

Po Ježišovom zmŕtvychvstaní sa jeho Božie synovstvo prejavuje v sile jeho osláveného človečenstva: „Podľa Ducha svätosti od vzkriesenia z mŕtvych je ustanovený v moci ako Boží Syn“ (Rim 1,4). Preto apoštoli budú vyznávať: "A my sme videli jeho slávu, slávu, akú má od Otca jednorodný Syn, plný milosti a pravdy“ (Jn 1,14) a učiť o Ježišovi Kristovi dnes kresťanom všeobecne známu pravdu viery, že Ježiš Kristus je druhá božská osoba, jednorodný Boží Syn, ktorý sa stal človekom, aby nás vykúpil.

9. Duch Svätý – Posvätitel'

Meno a pomenovanie Ducha Svätého

„**Duch Svätý**“ je vlastné meno toho, ktorému sa veriaci kresťania klaňajú a ktorého oslavujú s Otcou a Synom. Cirkvev toto meno prijala od Pána. Sám Ježiš, keď sľubuje príchod Ducha Svätého, nazýva ho „**Parakletos**“, doslovne „ten, ktorý je privolovaný“ (latinsky: ad-vocatus). Grécke slovo „Parakletos“ sa zvyčajne prekladá ako „**Tešiteľ**“ (alebo „**Zástanca**“), pričom prvým tešiteľom (zástancom) je Ježiš. Taktiež Ježiš nazýva Ducha Svätého „**Duch pravdy**“ (Jn 16,13). Okrem jeho vlastného mena, ktoré sa najviac používa v Skutkoch apoštolov a v novozákonných listoch, nachádzame u sv. Pavla aj pomenovania: prislúbený Duch (Ef 1,13), Duch adoptívneho synovstva (Rim 8,15), Kristov Duch (Rim 8,9), Pánov Duch (2 Kor 3, 17), Boží Duch (Rim 8, 9. 14) a u sv. Petra: Duch slávy (1 Pt 4, 14).

Výrazom „**Duch**“ sa prekladá hebrejské slovo **Rúach**, ktoré podľa svojho pôvodného významu znamená dych, vzduch, vietor. Ježiš používa práve vnímateľný obraz vetra, aby Nikodémovi naznačil transcendentnú (nadmyslovú) novosť toho, ktorý je osobne Dychom Boha, Božím Duchom. Na druhej strane Duch a Svätý sú Božie atribúty (vlastnosti), spoločné všetkým trom božským osobám. Ale spojením týchto dvoch výrazov označuje Písmo, liturgia a teologická reč nevýslovnú osobu Ducha Svätého s vylúčením akejkoľvek nožnej zámeny s inými prípadmi použitia výrazov „duch“ a „svätý“. Ducha Svätého nazývame aj: **Obrancom**, lebo nás posilňuje v zápase s hriechom; **Utešiteľom**, lebo nás potešuje v každom súžení; **Posvätitel'om**, lebo uskutočňuje v nás dielo posvätenia; **Pánom a Oživovateľom**, lebo nás oživuje svojou milosťou; **Ohňom Božej lásky**, lebo v nás zapaluje lásku k Bohu a k všetkým ľuďom; dôverným **Spoločníkom** a stálym **Host'om** našej duše, lebo je stále s nami a prebýva v nás.

Symboly Ducha Svätého: živá voda, ktorá vychádza z Kristovho prebodnutého srdca uháša smäd pokrstných; pomazanie olejom, ktoré je sviatosťným znakom; oheň, ktorý pretvára to, čoho sa dotkne; temný alebo žiarivý oblak, v ktorom sa zjavuje Božia sláva; vkladanie rúk, ktorým sa

udeľuje Duch Svätý; **holubica**, ktorá pri krste zostupuje na Krista a zostáva nad ním. **Symbolická farba** Ducha Svätého je červená.

Pôsobenie Ducha Svätého Sv. písmo opisuje už v správe o stvorení sveta. Božie slovo a Boží Duch sú na začiatku jestvovania a života každého stvorenia. V Najsvätejšej Trojici **tretia božská osoba - Duch Svätý je rozdielny, ale neoddeliteľný, preto keď Otec posielal svojho Syna, posielal aj Ducha Svätého**. Ježiš Kristus začal svoju verejnú činnosť, ohlasovaním tým, že vzťahuje na seba slová proroka Izaiáša (Lk 4,18-19): „Pánov Duch je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným“. Skôr, ako Ježiš odišiel so svojím osláveným telom do neba k Otcovi, prisľúbil, že pošle „iného Tešiteľa“ (Obrancu), Ducha pravdy, Ducha Svätého. Tento prisľub splnil na desiaty deň po svojom nanebovstúpení. **V deň Turíc „boli všetci vedno na tom istom mieste. Tu sa náhle strhol hukot z neba, ako keď sa ženie prudký vietor, a naplnil celý dom, v ktorom boli. I zjavili sa im akoby ohnivé jazyky, ktoré sa rozdelili, a na každom z nich spočinul jeden. Všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi; ako im Duch dával hovoriť“**. “ (Sk 2,1-4) Duch, ktorý pôsobí už od stvorenia a kedysi „hovoriť skrze prorokov“, bude teraz s učeníkmi a v nich, aby ich učil a uviedol „do plnej pravdy“ (Jn 16, 13). Tak je Duch Svätý zjavený ako iná božská osoba vo vzťahu k Ježišovi a k Otcovi. Odvtedy Duch Svätý buduje, oživuje a posväcuje Cirkev, mystické spoločenstvo Boha a ľudí. **Zoslanie osoby Svätého Ducha po Ježišom oslávení naplno zjavuje tajomstvo Najsvätejšej Trojice**. Preto Cirkev verí ako, vyznal druhý ekumenický koncil roku 381 v Carihrade, že **Duch Svätý je tretia božská osoba, pravý Boh, rovný Otcovi a Synovi**. V Katechizme katolíckej Cirkvi (č. 689) Cirkev jednoznačne učí: „Ten, ktorého Otec poslal... do našich srdc, Ducha svojho Syna, je skutočne Boh. Je jednej podstaty s Otcom a Synom a je od nich neoddeliteľný tak vo vnútornom živote Trojice, ak aj vo svojom dare lásky svetu.“

Činnosť Ducha Svätého sa prejavuje v Cirkvi tak, že ju buduje, oživuje a posväčuje. Ako Duch lásky vracia pokrsteným Božiu podobu, stratenú hriechom a dáva im v Kristovi účasť na živote Najsvätejšej Trojice. Posielala kresťanov svedčiť o Kristovej pravde a pomáha im, aby prinášali „**ovocie Ducha**“ (Gal 5,22-23): láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrotu, vernosť, miernosť, zdržanlivosť.

Duch Svätý preniká do duše človeka, pomáha mu a posväčuje ho: **1. milosťami, 2. darmi, 3. charizmami**. Milosti a dary Ducha Svätého dostáva pokrstený kresťan osobitne vo sv. birmovania, ale aj v ostatných sviatostiach, najmä v Eucharistii

Milosť je nezaslúžený dar, ktorým Boh dáva svoj život, vliaty Duchom Svätým do duše človeka, aby ju uzdravil z hriechu a posvätil. Je to posväcujúca alebo zbožšťujúca milosť, ktorú sme dostali v krste. Táto milosť je v nás prameňom diela nášho posvätenia. Pokrstený kresťan, ktorý žije v posväcujúcej milosti, je chrámom Ducha Svätého – živým svätostánkom. Milosť ostáva v duši človeka, dovtedy, kým nespácha hriech. **Posväcujúca milosť** je trvalý dar, stála a nadprirodzená dispozícia, ktorá zdokonaľuje dušu, aby ju urobila schopnou žiť s Bohom a konať z lásky k nemu. Okrem nej sú **aktuálne (pomáhajúce) milosti**, čiže Božie zásahy tak na začiatku obrátenia, ako aj v priebehu diela posväcovania.

Dary Ducha svätého sú stále dispozície, ktoré robia človeka ochotným riadiť sa vnuknutiami Ducha Svätého. V celej svojej plnosti patria Ježišovi Kristovi. Dopĺňajú a privádzajú k dokonalosti čnosti tých, ktorí ich prijímajú. Spôsobujú, že veriaci sú ochotní pohotovo poslúchať Božie vnuknutia. Vo sv. birmovania pobirmovaní dostávajú sedem darov Ducha Svätého:

1. **Dar múdrosti** - nadprirodzená vliata schopnosť správne chápať zmysel života, vzťah človeka k Bohu a zdokonaľuje v človekovi čnosť viery.

2. **Dar rozumu** - schopnosť, ktorá osvecuje naše poznanie, aby sme plnšie a hlbšie poznávali pravdy Božieho zjavenia.
3. **Dar rady** - schopnosť využívať dar rozumu a čnosti obozretnosti na hľadanie správnej cesty pri smerovaní k Bohu a na správne riešenia pri odolávaní proti úskokom diabla pre seba a blížnych.
4. **Dar sily** – schopnosť, alebo mohúcnosť, ktorá posilňuje vôľu človeka, aby dokázal odolávať pokušeniam (tela, sveta a zlého) a uschopňuje nás pre určitý stupeň hrdinstva až po hranicu mučeníctva.
5. **Dar poznania** - schopnosť prenášať múdrosť a rozumnosť do praktickej polohy; presahuje limity rozumového poznania Boha, teda pokračuje tam, kde končia možnosti ľudského rozumu.
6. **Dar nábožnosti** - je túžba duše milovať Boha ako Otca a zapáčiť sa mu zachovávaním jeho príkazov.
7. **Dar bážne Božej** – nesmierna úcta k Bohu, prameniaca z uvedomovania si nekonečnej Božej veľby, ktorá je spojená s ním. Nemá napriek významu nič spoločné s úzkostlivým strachom pred trestom.

Charizmy sú osobitné dary Ducha Svätého, nazvané podľa gréckeho výrazu používaného svätým Pavlom a znamenajú **priazeň, nezaslúžený dar, dobrodenie**. Nech je ich povaha akákoľvek, niekedy aj mimoriadna, ako dar jazykov, dar liečiť, proroctvá, sú dané jednotlivcom k horlivému náboženskému životu a k službe pre budovanie Cirkvi, aj dobro ľudstva.

Spolupráca a život v Duchu Svätom nespočíva len v špeciálnej modlitbe, speve hymnu k Duchu Svätému, ktorým ho vzývame, ale podľa slov sv. Pavla: „Ak žijeme v Duchu, podľa Ducha aj konajme“ (Gal 5,25). Žiť v Duchu Svätom vyžaduje neustálu snahu otvárať sa tomuto Božiemu Duchu a konať podľa: podľa slov Sv. písma, ktoré inšpiroval; cirkevnej tradície; učenia Učiteľského úradu Cirkvi; slov modlitby, kde sa prihovára; svedectva svätých; podľa ľudí konajúcich s dobrým úmyslom a láskou.

10. Cirkev

Výrazom Cirkev sa označuje **spoločenstvo ľudí, ktorí sú pokrstení, veria učeniu Ježiša Krista a uznávajú viditeľnú hlavu pápeža**. Iná formulácia hovorí, že Cirkev je **spoločenstvo ľudí Nového zákona nazývané Boží ľud, Kristovo telo, chrám Ducha Svätého**. Obidve formulácie vystihujú charakter Cirkvi a objasňujú určité stránky (aspekty) tajomstva Cirkvi. Predovšetkým **Cirkev charakterizuje dvojaká skutočnosť: viditeľná a duchovná**; skladá sa z ľudského i božského prvku, čo znamená, že **Cirkev je spoločenstvo Boha s ľuďmi**. Nie je to iba ľudská organizácia, ale Cirkev - Boží ľud, je pevne spätý s Ježišom Kristom, v jednom tele podľa obrazu z Nového zákona, kde Kristus je hlavou tohto ľudu a Duch Svätý prebýva v tomto tele, ako v hlave, tak aj v údoch. Taktiež Cirkev sa označuje aj výrazmi Kristova nevesta a všeobecná sviatosť spásy.

Slovo **Cirkev** (rusky „Cerkov“, nemecky „Kirche“, angl. „Church“) súvisí s gréckym slovom „Kyriake“ a znamená „prislúchajúci – patriaci Kristovi“. Veriaci v Krista prvýkrát boli nazvaní kresťanmi v Antiochii (Sk 11,26). Tiež sa používa aj latinské slovo „Ecclesia“, pochádzajúce z gréckeho „ekklesia“ s významom zhromaždenie, alebo zhromaždená obec.

Pôvod - vznik Cirkvi je vo večnom Božom pláne. Boh v zmluve so starozákonným vyvoleným Božím ľudom – Izraelom ju pripravoval ako budúce zhromaždenie všetkých národov. Keď sa naplnil čas **Cirkev bola založená slovami a činmi Ježiša Krista a uskutočnená najmä jeho vykupiteľskou smrťou**. Zrodila sa z Kristovej obete na kríži. Z Kristovho otvoreného boku sa

zrodilo obdivuhodné tajomstvo Cirkvi. **Cirkev verejne zjavil Duch Svätý v deň Turíc v Jeruzaleme** a začala sa šíriť medzi národmi a zavŕši sa Kristovým slávnym príchodom. Schematický proces vzniku a vývoja Cirkvi: Ježiš. Kristus – apoštoli (v čele s prvým pápežom sv. Petrom) – biskupi a spoločenstvá veriacich tvoriace Cirkev. Vzhľadom k dnešnej situácii, že na svete je viac cirkví je dôležité vedieť, že **Ježiš založil len jednu Cirkev**. Táto Cirkev po stáročiach rôznych rozdelení a vzniku iných cirkví a cirkevných spoločenstiev (pravoslávna – ortodoxná, anglikánska, evanjelická, atď.) pretrváva v Katolíckej cirkvi, ktorú spravuje Petrov nástupca, pápež a biskupi v spoločenstve s ním. Názov Rímskokatolícka cirkev je podľa miesta kde sídli jej viditeľná hlava – v Ríme. V cirkvách a cirkevných spoločenstvách, ktoré sa oddelili od plného spoločenstva Katolíckej cirkvi, sa nachádzajú mnohé prvky posväcovania a pravdy. Členovia týchto cirkví a spoločenstiev sú v krste začlenení do Krista, preto ich uznávame za bratov a sestry.

Cirkev sa vyznačuje 4 znakmi: 1. jedna, 2. svätá, 3. katolícka, 4. apoštolská

1. **Jednota Cirkvi má svoj základ v jednote Boha v Trojici osôb.** Má jedného zakladateľa a hlavu - Ježiša Krista; Jednu vieru; jedno apoštolské nástupníctvo; jeden sviatostný život – vždy a všade tú istú obetu sv. omše; spoločnú nádej a tú istú lásku.
2. **Svätosť Cirkvi spočíva v zakladateľovi Ježišovi Kristovi.** Má prostriedky na posväcovanie duší; v nej sa nachádza plnosť prostriedkov spásy; Duch Svätý v nej pôsobí – posväcuje; svätosť je povolaním každého jej člena a cieľom každej jej činnosti.
3. **Katolícka Cirkev znamená všeobecná v zmysle „celá“ alebo „úplná“.** Je to preto, lebo je v nej prítomný Ježiš Kristus, ktorý ju určil pre celé ľudstvo, čiže, Cirkev je určená všetkým národom sveta, vo všetkých miestach, v každom čase. Taktiež Cirkev ohlasuje celú, neporušenú vieru.
4. **Apoštolskosť Cirkvi vyplýva z jej pôvodu , lebo je postavená na „základe apoštolov“.** Jej učenie sa zhoduje s učením apoštolov; jej štruktúra je apoštolská, lebo moc, ktorú dostali apoštoli od Ježiša Krista prešla postupne na terajších biskupov spravujúcich Cirkev v spoločenstve s Petrovým nástupcom.

Cirkev – účasť na poslaní Ježiša Krista. Keďže Cirkev je Boží ľud, kde každý veriaci je spojený s Ježišom Kristom, má podiel na jeho poslaní (úrade): **učiteľskom** (vysvetľuje náuku J. Krista), **kňazskom** (prináša Bohu obetu a posväcuje sviatosťami), **pastierskom** (predpismi usmerňuje členov Cirkvi k dosiahnutiu spásy).

Poslanie Cirkvi ohlasovať evanjelium celému svetu a viesť ľudí k spásе má apoštolsko – misijný charakter. Slovo apoštol znamená poslaný. Tak sa nazývali Dvanásti – najbližší Ježišovi učeníci. Im pred nanebovstúpením Ježiš prikázal: „Choďte teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“ (Mt 18,19). Ježišov misijný príkaz apoštoli po jeho nanebovstúpení uskutočnili. Šírili evanjelium a zároveň zveľaďovali Cirkev, šírili ju spolu s učením, ktoré im Ježiš zveril a vydávali svedectvo o jeho zmŕtvychvstaní. Cirkev vedená duchom Svätým pokračuje v misijnej činnosti – všetci kresťania majú evanjelizovať, čiže hlásať dobrú zvesť ktorú priniesol Ježiš, odhodlaní aj na obetu seba samých, až po mučenie.

Z dogmatického hľadiska, sa uvažuje o trojakom stave Cirkvi: oslávená (nebeská), putujúca (pozemská), trpiaca (očisťujúca) Cirkev. **Oslávená Cirkev** je spoločenstvo svätých v nebi, ktorí orodujú za žijúcich na zemi. Ako žiarivé vzory viery si ich putujúca cirkev uctieva. **Putujúca Cirkev** je spoločenstvo pokrstených , ktorí „putujú“ v pozemskom živote do nebeskej slávy. **Trpiaca Cirkev** je spoločenstvo veriacich v stave očisťovania od hriechov a trestov. Trpiaca Cirkev je odkázaná orodovanie svätých a pomoc veriacich patriaci do putujúcej cirkvi. Dušiam v očisti môžem pomáhať tým, že za ne obetujeme modlitby, najmä eucharistickú obetu, ale aj almužny, odpustky a kajúce skutky.

Cirkevná hierarchia bola ustanovená Ježišom Kristom. Hierarchia znamená posvätnú moc a tvoria ju **posvätení služobníci** (biskupi, kňazi, diakoni). Ostatní v Cirkvi sa nazývajú **laici**. Okrem nich sú veriaci, ktorí sa osobitným spôsobom zasväcujú Bohu – **členovia zasväteného života**: pustovnícky život - pustovníci; v reholi - rehoľníci, rehoľníčky; v sekulárnych inštitútoch a spoločnostiach apoštolského života.

Územné členenie Cirkvi:

I. univerzálna - po celom svete, riadená pápežom;

II. partikulárna (provincia - diecéza, metropolia - eparchia) – je miestne spoločenstvo veriacich Cirkvi, ktorí sú vo viere a sviatostiach zjednotení so svojim biskupom. Na území Slovenska za zakladateľov Katolíckej cirkvi považujeme sv. Cyrila a Metoda, ktorí prišli na územie Veľkej Moravy r. 863. Súčasnú usporiadanie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku: **Západná provincia**: Bratislavská arcidiecéza, Trnavská arcidiecéza, Nitrianska diecéza, Žilinská diecéza, Banskobystrická diecéza. **Východná provincia**: Košická arcidiecéza, Spišská diecéza, Košická diecéza.

Usporiadanie gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku: **Gréckokatolícka metropolia**: Prešovské arcibiskupstvo, Bratislavská eparchia, Košická eparchia.

Diecéza sa člení na dekanáty (spravuje kňaz – dekan). **Dekanát** na jednotlivé **farnosti** (spravuje farár, alebo správca farnosti), ku ktorým sa pričleňujú filiálky (obce, miesta, kde nie je farský úrad).

Sekty sa od Cirkvi odlišujú: svojou organizáciou (prísna, až fanatická podriadenosť vodcovi), vlastnou náukou (heretickou, bludárskou) a vlastnými zásadami (pravidlami) života. Sekty vznikajú najčastejšie z protestu proti Cirkvi a získavajú si členov vďaka náboženskej slobode. Preto Cirkev musí hľadať nový postoj, všimnúť si hodnoty, ktoré sekty zastávajú v sociálnej a kultúrnej oblasti.

11. Panna Mária – spoločenstvo svätých

Preblahoslavená Panna Mária, matka Ježiša Krista, má osobitné poslanie v Ježišom živote aj v dejinách spásy. Meno **Mária** (hebrejsky Miryam) znamená vznešená. Nazýva sa aj **Nepoškvrnená panna**, lebo podľa zachovanej tradície a učenia Cirkvi bola počatá bez dedičného hriechu. Náuku o jej nepoškvrnenom počatí Cirkev vyhlásila za dogmu r. 1854. Jej rodičia sú sv. Joachim a Anna. Evanjelista Lukáš ju predstavuje ako vzor zbožnosti, pokory a poslušnosti. V udalosti Zvestovania vyslovuje svoje „fiat“ (nech sa stane), čiže dáva súhlas konať podľa vôle Boha, byť matkou Božieho Syna. Takto bez porušenia panenstva z Ducha Svätého počala bohočloveka Ježiša, čiže v nej sa Slovo stalo telom (Jn 1, 14). Preto jej Cirkev udelila titul **Bohorodička**. V Betleheme Ježiša porodila (Lk 1- 2) a s ním a so sv. Jozefom, ktorý bol jej zákonný manžel vytvorili rodinu nazvanú Sv. rodina. Počas Ježišovho verejného pôsobenia sa Panna Mária iba sporadicky objavuje v evanjeliách. Je to v udalosti obetovania Ježiša v chráme; jeho nájdení v chráme a na svadbe v Káne Galilejskej, kde na jej príhovor Ježiš urobil svoj prvý zázrak. Spreádzala svojho Syna na krížovej ceste a je trpiacou svedkyňou jeho potupnej smrti na kríži. Tam sa stáva **Matkou Cirkvi**. Umierajúci Ježiš na kríži ju zveril sv. Jánovi, apoštolovi (Jn 19,27). Skutky apoštolov zachycujú jej prítomnosť medzi apoštolmi po Ježišovom nanebovstúpení (Sk 1, 14). Podľa cirkevnej tradície Panna Mária po zoslaní Ducha Svätého odišla s apoštolom Jánom do Efezu, kde údajne aj zomrela. Podľa iných údajov zomrela v Jeruzaleme, kde sa o ňu starala tamjšia kresťanská obec. Medzi veriacim ľudom od počiatku vládlo presvedčenie, že Panna Mária po skončení pozemského života bola vzatá s telom i dušou do nebeskej slávy. To viedlo v r. 1950 k vyhláseniu dogmy o nanebovzatí Panny Márie (slávnosť 15. augusta).

Mariánska úcta tvorí nepretržitú kapitolu v dejinách Cirkvi i podľa jej vlastných prorockých slov: „ Blahoslaviť ma budú všetky pokolenia“ (Lk 1, 48). Ako Božej matke patrí jej osobitná úcta, ktorú teológia označuje slovom hyperdulia (najväčšia úcta), ktorá je však odlišná od úcty svätých (dulia), avšak neprevyšuje úctu, ktorá patrí iba Bohu. Kult uctievania Panny Márie má špeciálne vyjadrenie v liturgických sviatkoch, mariánskych modlitbách – pobožnostiach (sv. ruženec, litánie, atď.), aj putovaní, napr. púte na miesta zjavení Panny Márie.

Sedembolestná Panna Mária je titul, ktorým sa vyjadruje úcta trpiacej Matke, keď mala podiel na utrpení svojho Syna – Ježiša. Sedem bolestí symbolizuje úplnosť bolesti; plnú mieru, ktorú vytrpela panna Mária vo svojom živote. Sú to: Simeonovo proroctvo; útek do Egypta; hľadanie dvanásťročného Ježiša v chráme; stretnutie sa so Synom na krížovej ceste; Ježišovo ukrižovanie; vloženie mŕtveho Syna do jej lona; jeho pochovanie. Úcta Sedembolestnej na Slovensku sa začala v polovici 16. storočia, keď manželka uhorského palatína dala zhotoviť neznámemu autorovi drevenú pietu. Sochu piet umiestnili v Šaštíne. Postupne šírením úcty k Sedembolestnej, bola slovenskými veriacimi uznaná za osobitnú ochrankyňu (patrónku) celého národa. **V r. 1727 pápež Benedikt XIII. povolil, aby sa Sedembolestná Panna Mária uctievala ako Patrónka Slovenska.** Najväčšou národnou svätýňou Sedembolestnej Panny Márie je u nás bazilika minor v Šaštíne. Dejiny tohto chrámu siahajú do roku 1564. Za baziliku minor bola vyhlásená pápežom Pavlom VI. v roku 1964. Ten istý pápež v roku 1966 riadne ustanovil a vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za hlavnú Patrónku Slovenska.

Spoločenstvo svätých je výraz, ktorým sa označuje predovšetkým **spoločná účasť všetkých členov Cirkvi na svätých veciach**: na viere, na sviatostiach, najmä Eucharistii, na charizmách a iných duchovných daroch. Tento výraz označuje aj **spoločenstvo svätých osôb**, tých, ktorí sú milosťou spojení s Ježišom Kristom. Svätcom – sväticou v širšom zmysle slova je každý, kto žije čnostným životom, podľa príkazu lásky a umiera v Božej milosti. Svätosť človek môže získať už počas pozemského života. V užšom zmysle slova **svätosť patrí každému, koho Cirkev vyhlásila za svätého a povýšila k úcte oltára pre vynikajúci – hrdinský život kresťanskej viery.** Cirkev ho predkladá veriacim za vzor a za orodovníka – orodovníčku v nebi.

II. Sviatosťný život – liturgia a sviatosti

Liturgia (gr. slovo = verejný úkon). Výrazom „liturgia“ pomenúvame verejné úkony Cirkvi, ktorými oslavuje Boha a posväčuje ľudí. Sú to úkony, v ktorých účinkuje sám Ježiš Kristus a vykonáva svoj veľkňazský úrad. Liturgiu jednoducho voláme „bohoslužba“.

Liturgia je slávenie tajomstva Krista a osobitne jeho veľkonočného tajomstva. V nej sa prostredníctvom vykonávania kňazského poslania Ježiša Krista znakmi prejavuje a uskutočňuje posvätenie ľudí a tajomné telo Ježiša Krista, čiže hlava a údy, vykonáva verejný kult patriaci Bohu.

Liturgia, nanajvýš posvätná činnosť, je vrcholom, ku ktorému smeruje činnosť Cirkvi, a zároveň prameňom, z ktorého vyviera jej životná sila. Prostredníctvom liturgie Kristus pokračuje vo svojej Cirkvi, s ňou a skrze ňu, v diele nášho vykúpenia.

V liturgii sa uskutočňuje najužšia spolupráca medzi Duchom Svätým a Cirkvou. Duch Svätý pripravuje Cirkev na stretnutie s jej Pánom; pripomína a predstavuje Krista viere zhromaždenia; sprítomňuje a aktualizuje tajomstvo Krista; spája Cirkev s Kristovým životom a poslaním a spôsobuje, že dar spoločenstva prináša v nej ovocie.

Liturgické znaky: vkladanie rúk, kľáčanie, prežehňavanie, ticho, atď. **Liturgické predmety:** kalich, ampulky, cibórium, monštrancia, ornát, alba, štóla, knihy, atď.. **Liturgické miesta:** priestory, kde sa vykonáva liturgia, napr. kostol.

Liturgický rok – má jednotlivé obdobia: Adventné, Vianoce, Pôstne, Veľkonočné, Obdobie cez rok. Liturgické farby: zelená (Cezročné obdobie), biela (Vianoce, Veľká noc, slávnosti a sviatky – môže byť aj použitá zlatá), červená (sviatky Ducha Svätého, apoštolov, mučeníkov), fialová (Advent, Pôst, pohreby). Veriaci sa majú zapájať do liturgie: modlitba, spev, čítanie, prinášanie obetných darov, pozorná účasť.

Sviatosti Nového zákona ustanovil Ježiš Kristus. Je ich sedem: krst, birmovanie, Eucharistia, pokánie, pomazanie chorých, posvätný stav a manželstvo. Tieto sviatosti sa týkajú všetkých etáp a všetkých dôležitých chvíľ života kresťana: dávajú životu viery kresťanov vznik a rast, uzdravenie a poslanie. V tomto je určitá podobnosť medzi etapami prirodzeného života a etapami duchovného života. Na základe tejto analógie sú následne podelené na:

- sviatosti uvádzania do kresťanského života (krst, birmovanie, Eucharistia),
- sviatosti uzdravenia (pokánie, pomazanie nemocných),
- sviatosti služby spoločenstvu a poslaniu veriacich (posvätný stav, manželstvo).

Podľa dispozície prijímateľa môžeme sviatosti rozdeliť na:

- a. sviatosti živých
- b. sviatosti mŕtvych

Sviatosti živých sa prijímajú hodnotne v stave milosti posväcujúcej, čiže v duši človeka rozhojňujú Božiu milosť. Sú to: Eucharistia, birmovanie, pomazanie nemocných, posvätný rád, manželstvo.

Sviatosti mŕtvych - pojem môže viesť k chápaniu, že tieto sviatosti sú pre mŕtvych. Avšak, len žijúci človek môže prijímať sviatosti. Sú to sviatosti, ktoré môžu prijímať „duchovne mŕtvi“.

Duchovne mŕtvy je ten človek, ktorý sa nachádza v stave ťažkého hriechu a teda môže prijímať len sviatosť krstu, ak je už pokrstený, len sviatosť zmierenia.

Sviatosti uvádzania do kresťanského života

	KRST	BIRMOVANIE	EUCCHARISTIA
DEFINÍCIA	Prvá a najpotrebnejšia sviatosť duchovného znovuzrodenia, ktorá nám privádza do duše Božiu milosť a robí nás Božími deťmi.	Sviatosť, v ktorej sa pokrstený skrze vkladanie rúk, pomazanie a modlitbu, naplňa Duchom Svätým k vnútornej posile a vyznávaniu viery.	Sviatosť, v ktorej je Kristus opravdivo, skutočne a podstatne prítomný pod spôsobom chleba a vína, so svojím telom krvou.
MATÉRIA	Voda a jej trojnásobné poliatie	KRIZMÁCIA (Vkladanie rúk vysluhovateľa a pomazanie krizmou)	Chlieb a víno
FORMA	Slová krstu: (Meno), ja ťa krstím, v mene Otca i Syna i Ducha Svätého	Slová vysluhovateľa, sprevádzajúce krizmáciu (Meno, prijmi znak daru Ducha Svätého)	Slová premenenia: „Toto je moje telo... a toto je moja krv“
ÚČINKY	<ul style="list-style-type: none"> • robí nás Božími deťmi • zmýva dedičný hriech, všetky hriechy a tresty za ne • vzbudzuje v nás nadprirodzený život • dáva pomáhajúcu milosť • začleňuje do Cirkvi • nezmazateľný znak 	<ul style="list-style-type: none"> • rozmnožuje posväcujúcu milosť • nezmazateľný znak • zavŕšenie krstu • dáva silu na šírenie a obranu viery • pevnejšie zjednotenie s Cirkvou 	<ul style="list-style-type: none"> • najužšie spojenie s Kristom • jednota veriacich • udržuje a rozmnožuje nadprirodzený život • podľa stupňa lásky odpúšťa všedné hriechy a dočasné tresty • duchovná radosť
VYSLUHOVATEĽ	RIADNY: Biskup, kňaz, diakon. V nebezpečenstve smrti každý človek, kto zachová podmienky a má úmysel krstiť ako krstí Cirkev	RIADNY: biskup MIMORIADNY: <ul style="list-style-type: none"> • kňaz, len so splnomocnením cirkevnej authority 	RIADNY rozdávatel': biskup, kňaz, diakon MIMORIADNY rozdávatel': akolyta a laik s povolením biskupa
PRIJÍMATEĽ	Každý nepokrstený človek a len človek	Každý pokrstený, ešte nepobirmovaný človek	Platne: Každý pokrstený človek v stave putovania. Hodne: v milosti posväcujúcej a so zbožným úmyslom

1. Sviatosť krstu – som Božie dieťa

Táto sviatosť sa volá **krst** (latinsky baptismus) podľa hlavného obradu, ktorým sa udeľuje: krstiť je po grécky baptizein, čo znamená „ponoriť“, „pohrúžiť“. „Ponorenie“ do vody symbolicky vyjadruje pochovanie katechumena v Kristovu smrť, odkiaľ vychádza skrze vzkriesenie s Kristom ako nové stvorenie“ (2Kor 5,17; Gal 6,15).

Krst je najpotrebnejšia sviatosť na získanie spásy a svätosti. Hoci nás včleňuje do Krista, je ešte len začiatkom cesty kresťanskej dokonalosti. Táto sviatosť síce vkladá do duše zárodok milosti, čností a darov, ktoré by mali z človeka urobiť dokonalého kresťana, avšak život, ktorý nám Boh dáva, je iba v zárodku. Má rásť a rozvíjať sa. Človek, ktorý práve prijal krst, ešte nie je hotovým kresťanom. Je „ako novonarodené dieťa“ (1 Pt 2,2), chýba mu „vzrast podľa náplne Kristovej“ (Ef 4,13).

„Pozrite, akú veľkú lásku nám daroval Otec: voláme sa Božími deťmi a nimi aj sme,“ takto píše sv. Ján, apoštol vo svojom liste (1 Jn 3,1).

Ježiš Kristus je prirodzený Syn Otca, ktorý ho splodil od večnosti. My sme adoptované Božie deti, synovia a dcéry nebeského Otca. Stali sme sa nimi znovuzrozením, keď sme priali sv. krstu. Pri krste sme sa milosťou stali „novým stvorením“. Sv. Pavol to pripomína: „Nový človek (človek, ktorý prijal krst) je stvorený na Boží obraz v spravodlivosti a vo svätosti“ (Ef 4, 24).

Ludské adoptívne deti dostávajú od adoptujúceho rodiča len meno a majetok. Ale nebeský Otec dáva svojim adoptovaným deťom viac, aj život, druhý život milosti. Cirkev o účinkoch sv. krstu jednoznačne učí: **„Ovocie krstu alebo krstná milosť je bohatá skutočnosť. Obsahuje odpustenie dedičného hriechu a všetkých osobných hriechov, narodenie pre nový život, ktorým sa človek stáva Otcovým adoptívnym synom, Kristovým údom a chrámom Ducha Svätého. Pokrstený je tým včlenený do Cirkvi, Kristovho tela a dostáva účasť na Kristovom kňazstve.“** (KKC.1279)

Autentická svätosť je možná jedine v Kristovej Cirkvi. **Sv. krstu je brána, ktorou sa do nej vstupuje a tým aj do večného života v blaženosti.** Nech slová, ktoré povedal vo svojom príhovore na sviatok Narodenia Pána pápež sv. Lev Veľký ostávajú hlboko vryté do mysle: „Kresťan, pamätaj na svoju vznešenosť. Máš účasť na Božej prirodzenosti. Dbaj, aby si sa neprístojným chovaním nevrátil k svojim predošlým nízkostiam. Uváž si, údom akej hlavy a akého tela si. Veď si bol vytrhnutý z temnot a uvedený na svetlo, do Božieho kráľovstva. Dávaj pozor, aby si zlým životom neodohnal od seba vznešeného Host'a a neupadol znovu do krutého diablovho otroctva, lebo si bol vykúpený cenou Kristovej krvi“.

2. Sviatosť birmovania

Je sviatosť, v ktorej pokrstený kresťan prijíma Ducha Svätého, ako osobitný dar, aby sa pevnejšie spojil s cirkvou, slovom i skutkom bránil a šíril vieru, verne vydával svedectvo o Kristovi dôsledným životom.

Slovo birmovať (lat. confirmatio) znamená upevňovať, posilňovať. Touto sviatosťou sa završuje naše zasvätenie v Ježišovi Kristovi a jeho Cirkvi. Táto sviatosť privádza kresťana od detskej slabosti k stabilite dospelosti, pretože v dokumente II. Vatikánskeho koncilu čítame o sv. birmovania, že: „dokonalejšie spája dokonalejšie s Cirkvou a bohato ich obdarúva osobitnou silou

Ducha Svätého, takže sú ako praví Kristovi svedkovia väčšmi povinní šíriť a brániť vieru slovom a skutkom.“ (Lumen gentium, 11)

V birmovaní sa uskutočňujú osobné Turíce. Prichádza k nám osobne Duch Svätý. Tak kresťan dozrieva v dospelého a zrelého človeka vo viere a stáva spoluzodpovedným za Cirkev. Preto birmovanie nazývame aj sviatosťou „kresťanskej dospelosti“.

V prvých storočiach sa birmovanie udeľovalo spolu s krstom. V 8. - 9. storočí sa v západnej Cirkvi tieto sviatosti oddelili a udeľujú sa zvlášť. Vo východných cirkvách dodnes spolu. Pokrstený kresťan sv. birmovania môže prijať len po dôkladnej príprave. **Vysluhovateľom je biskup**, v mimoriadnych prípadoch aj kňaz. Biskup udeľuje sv. birmovania vkladáním rúk (znamená to privlastnenie, požehnanie) a potom jednotlivého birmovanca pomaže krizmou, pričom hovorí slová: „(Meno), prijmi znak daru Ducha Svätého.“ – Birmovanec: „Amen.“

Zo slávenia sv. birmovania vyplýva, že pobirmovaný kresťan prijíma ako kedysi apoštoli v deň Turíc osobitným spôsobom Ducha Svätého. Preto **sv. birmovania prináša:** a, Vzrast a prehĺbenie krstnej milosti; b, Rozmnoženie posväcujúcej milosti; c, Zveľadenie darov Ducha Svätého (Sedem darov Ducha Svätého); d, Pevnejšie zjednotenie s Kristom, čím sa kresťan stáva obrancom viery v neho a jeho pravdivým svedkom. e, Plnšie začlenenie do Cirkvi; f, Osobitnú silu Ducha Svätého k apoštolátu; g, Vtláča do duše nezmazateľný duchovný znak, „charakter“, preto birmovanie kresťan môže prijať len raz v živote.

Každý pobirmovaný kresťan musí svoje kresťanstvo osvedčiť svojím životom podľa náboženskej viery a bojovať proti všetkým neudom tohto sveta. Ako „dospelý“ je osobne zodpovedný za svoje skutky a slová podľa Božieho slova a za svoje cirkevné spoločenstvo – farnosť.

Ako pri sv. krstu, aj k prijatiu tejto sviatosti majú svoje poslanie **birmovní rodičia** - birmovní rodič. Môže ním byť len kresťan, ktorý spĺňa podmienky platné pre krstných rodičov a musí byť pobirmovaný. Jeho hlavnou úlohou je starosť, aby birmovanec si verne plnil povinnosti súvisiace s prijatím sv. birmovania. Cirkev doporučuje, aby birmovním rodičom bol jeden z krstných rodičov, ak je to možné.

Vo vzťahu k poslednému cieľu človeka – k spásu birmovanie nebolo a nie je nevyhnutne potrebné, aj keď má veľký význam pre naplňovanie tohto cieľa človeka. Cirkevné – kánonické právo však predpisuje veriacim prijať sviatosť birmovania, pokiaľ je k tomu príležitosť. Kto by túto sviatosť zatvrdilo odmietal a neprijal ku z pohrdania, ťažko hreší.

Sv. birmovania nás zaväzuje: byť verný Kristovi až do smrti, rozvíjať vzťah s Bohom modlitbou a čítaním Písma Sv., svedčiť a hovoriť o Kristovi tam, kde žijem.

3. Eucharistia - sviatosť spojenia v láske

Dokonalosť spočíva v láske. Láska si vyžaduje prítomnosť milovanej osoby a spojenie s ňou. Eucharistia je sviatosť lásky a teda prítomnosti Ježiša Krista medzi nami a nášho spojenia s ním. On sám si zvolil tento jedinečný, tajomný spôsob prítomnosti vo svojej Cirkvi. **Bolo to v Zelený štvrtok pri Poslednej večeri**, kde, ako píše priamy svedok, apoštol Ján, Ježiš Kristus „keďže čoskoro mal opustiť svojich vo svojej viditeľnej podobe, chcel nám darovať svoju sviatostnú prítomnosť. Keďže sa šiel obetovať na kríži pre našu spásu, chcel, aby sme mali pamiatku jeho lásky, ktorou nás miloval až „do krajnosti“ (Jn 13,1), až po darovanie svojho života. A skutočne, vo svojej eucharistickej prítomnosti zostáva tajomne medzi nami ako ten, ktorý nás miloval a vydal

seba samého za nás, a to pod znakmi, ktoré túto lásku vyjadrujú a dávajú na nej účasť. (Katechizmus katolíckej cirkvi, 1380)

Eucharistia je stredobodom a vrcholom života Cirkvi, lebo v nej Kristus pridružuje svoju Cirkev a všetky svoje údy k obete chvály a vzdávania vd'aky, ktorú obetoval Otcovi na kríži, a to raz pre všetky časy; prostredníctvom tejto obety rozsieva milosti spásy na svoje Telo, ktorým je Cirkev.

Podstatnými znakmi eucharistickej obety sú pšeničný chlieb a víno z viniča; na ne sa zvoláva požehnanie Ducha Svätého a kňaz nad nimi vyslovuje **slová konsekrácie** ktoré Ježiš vyriekol počas Poslednej večere: **"Toto je moje Telo, ktoré sa obetuje za vás...Toto je kalich mojej Krvi"** Prostredníctvom platne vysvätených kňazov Ježiš Kristus prináša eucharistickú obetu a ten istý Kristus skutočne prítomný pod spôsobmi chleba a vína je aj obetou eucharistickej obety. (porovnaj: KKC, 1407 – 1412)

Nevyčerpatel'né bohatstvo tejto sviatosti sa odráža aj v rozmanitých pomenovaniach, ktorými sa označuje. Ani prví kresťania nemali jednotný názov pre eucharistickú slávnosť. Každé pomenovanie poukazuje na určité jej stránky. Volá sa:

- **Eucharistia**, lebo je vzdávaním vd'aky Bohu, v preklade presnejšie „vd'akyvzdanie“. Grécke slová eucharistein (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24) a eulogein (Mt 26, 26; Mk 14, 22) pripomínajú židovské dobrorečenia, ktoré najmä pri stolovaní ohlasujú Božie diela: stvorenie, vykúpenie a posvätenie.

- **Pánova večera**, - lebo ide o Večeru, ktorú Pán Ježiš slávil v predvečer svojho umučenia so svojimi učeníkmi (1 Kor 11, 20), a o Baránkovu svadobnú hostinu v nebeskom Jeruzaleme.

- **Lámanie chleba**, - lebo tento obrad, príznačný pre židovské stolovanie Ježiš použil, keď dobrorečil a rozdával chlieb v úlohe hostiteľa, najmä pri Poslednej večeri. Podľa tohto úkonu ho učeníci spoznali po jeho zmŕtvychvstaní a týmto pojmom prví kresťania označovali svoje eucharistické zhromaždenia. Dávali tým najavo, že všetci, čo jedia jediný rozlomený chlieb, Telo Krista, vstupujú do spoločenstva s ním a tvoria v ňom jedno telo. (Sk 2, 42; 20, 7)

- **Eucharistické zhromaždenie**, lebo Eucharistia sa slávi v zhromaždení veriacich.

- **Pamiatka**, lebo je pamiatkou Pánovho umučenia a zmŕtvychvstania.

- **Svätá obeta**, lebo sprítomňuje jedinú obetu Krista Spasiteľa a zahŕňa obetu Cirkvi.

- **Svätá a božská liturgia**, - lebo celá liturgia Cirkvi má v nej svoj stredobod a najplnšie sa prejavuje v slávení tejto sviatosti. Volá sa aj slávením svätých tajomstiev. Hovoríme aj o **Najsvätejšej sviatosti**, lebo je „sviatosťou sviatostí“. Týmto pomenovaním sa označujú aj eucharistické spôsoby uchovávané vo svätostánku.

- **Prijímanie**, po latinsky communio (spoločenstvo, spojenie), lebo touto sviatosťou sa spájame s Kristom, ktorý nám dáva účasť na svojom tele a krvi, aby sme tvorili jedno telo.

- **Svätá omša** (po latinsky Sancta Missa), pretože liturgia, v ktorej sa uskutočňuje tajomstvo spásy, sa končí poslaním veriacich (missio – „id'te...“), aby plnili Božiu vôľu vo svojom každodennom živote. Toto pomenovanie sa ujalo od 5. Storočia z už uvedeného latinského slova missio. Od toho sú odvodené aj názvy v iných jazykoch: la Messa, die Messe, Mše, omša, ... (KKC 1328 – 1332).

Cirkev odporúča veriacim, aby pristúpili k sv. prijímaniu, keď sa zúčastnia na slávení eucharistie, ak nemajú smrteľný - ťažký hriech. Je povinnosťou, urobiť tak aspoň raz počas

roka. Taktiež odporúča uctievanie eucharistického Krista adoráciou, alebo návštevou, ktorá je dôkazom vďačnosťou a znakom lásky voči Ježišovi Kristovi prítomnému v Najsvätejšej sviatosti.

Sviatosti uzdravenia

	SVIATOSŤ ZMIERENIA	POMAZANIE CHORÝCH
DEFINÍCIA	Sviatosť, v ktorej Boh skrze kňaza odpúšťa kajúcnikovi hriechy, spáchané po krste alebo od poslednej spovede.	Sviatosť, v ktorej sa vážne chorému veriacemu skrze mazanie olejom a modlitbu kňaza udeľuje Božia milosť k spásu duše a často aj prirodzené zdravie tela.
MATÉRIA	Úkony kajúcnika (vyznanie hriechov, ľútosť, zadosťučinenie)	Pomazanie olivovým olejom a vkladanie rúk vysluhovateľa
FORMA	Slová rozhrešenia: ... a ja ťa rozhrešujem od tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého	Slová modlitby: Týmto svätým pomazaním...
ÚČINKY	<ul style="list-style-type: none"> • znovuzmierenie s Bohom • pokoj duše • znovuoživenie zásluh a darov • odpustenie večného trestu a aspoň časti dočasných trestov 	<ul style="list-style-type: none"> • udelenie milosti posväcujúcej • odpustenie hriechov a trestov za ne • úľava a posila • často aj uzdravenie tela • nie je nevyhnutná k spásu
VYSLUHOVATEĽ	BISKUP KŇAZ	BISKUP KŇAZ
PRIJÍMATEĽ	Každý pokrstený, človek, ktorý po krste upadol do ťažkého alebo ľahkého hriechu	Vážne chorý veriaci, ktorý je pre starobu alebo chorobu v nebezpečenstve života a dospel k užívaniu rozumu.

4. Pokánie – sviatosť obnovy

Ježiš Kristus veľmi dobre poznal, aký je človek po telesnej, ale aj duševnej – morálnej stránke slabý. Neraz uzdravoval chorých, ale aj odpúšťal hriešnikom. Vo svojej добрote sa stal lekárom ľudských duší a chcel, aby Cirkev pokračovala v jeho diele, preto po svojom vzkriesení **Ježiš ustanovil sviatosť pokánia, keď prišiel k apoštolom a povedal im: „Pokoj vám! ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás.“ Keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im: „Prijmite Ducha Svätého. Komu hriechy odpustíte, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.“** (Jn 20,20-23) Moc odpúšťať hriechy prešla z apoštolov na biskupov a biskupi ju odovzdávajú (delegujú) kňazom. **Je to sviatosť, v ktorej Boh prostredníctvom kňaza odpúšťa hriechy spáchané po krste, alebo od poslednej spovede.**

Pre každého pokrsteného kresťana – katolíka, ktorý upadol do hriechov je to veľmi osožná sviatosť, lebo ako učí Cirkev: „Tí, čo pristupujú k sviatosti pokánia dostávajú od Božieho

milosrdenstva odpustenie urážky, spôsobenej Bohu a zároveň sa zmierujú s Cirkvou, ktorú hriechom ranili a ktorá sa láskou, príkladom a modlitbami pričiňuje o ich obrátenie.“ (Lumen gentium, 11)

Sviatosť pokánia zahŕňa proces pokánia – zmeny života k lepšiemu – ide o osobný a ekleziálny proces obrátenia, ľúlosti a zadosťučinenia, teda odčinenia, nápravy hriechov kresťana. Nazýva sa aj **sviastosťou obrátenia**, lebo sviatosťne uskutočňuje Ježišovu výzvu na obrátenie a návrat k Bohu Otcovi, od ktorého sa človek vzdialil hriechom. Často ju voláme **svätá spoveď**, lebo spoveď - vyznanie hriechov pred kňazom je podstatnou zložkou tejto sviatosti. Kňazovým sviatosťným rozhrešením sa udeľuje kajúcemu hriešnikovi „odpustenie a pokoj“, preto ju voláme aj **sviastosťou odpustenia**. Pomenovanie **sviastosť zmierenia** poukazuje na lásku Boha, ktorú získava hriešnik zmierujúcim sa s Bohom a zároveň má obnoviť vzťah lásky aj k bližným podľa Pánovej výzvy: „Chod' sa najprv zmieriť so svojim bratom.“ (Mt 5,24).

Sviatosť pokánia k platnosti a hodnému prijatiu musí podľa Katechizmu katolíckej Cirkvi (KKC 1450 - 1459) obsahovať:

1. **Spytovanie svedomia**
2. **Ľútosť nad spáchanými hriechmi**
3. **Predsavzatie nehrešiť**
4. **Vyznanie hriechov**
5. **Zadosťučinenie**

1, Spytovanie svedomia – zisťovanie, aké hriechy som spáchal sa koná pred sviatosťným vyznaním. Ide o porovnanie svojho konania, života vo svetle Božieho slova. Najlepšie podľa Desiat' Božích prikázaní, alebo iných textov (napr. v JKS) určených pre tento cieľ.

2, Ľútosť je „bolesť duše nad spáchaným hriechom a jeho zavrhnutie s predsavzatím viac nehrešiť“. (KKC 1451) Rozlišujeme dva druhy ľúlosti: **dokonalá – nedokonalá**.

Dokonalú ľútosť motivuje láska k Bohu, ak hriešnik ľutuje preto, že urazil Boha, svojho milujúceho Otca. Ak nie je možné sa vyspovedať, napr. pre chorobu, vtedy nám Božiu milosť získava aj dokonalá ľútosť. Musí byť však spojená s predsavzatím, že pristúpime k spovedi, len čo to bude možné. **Nedokonalá ľútosť** je zo strachu pred Božím trestom alebo pre ohyzdnosť hriechu. Touto ľútosťou sa nedosiahne odpustenie ťažkých hriechov, ale pri sviatosťnej spovedi postačí.

3, Predsavzatie nehrešiť je pevné rozhodnutie viac nezhrešiť, vyhýbať sa príležitostiam a samotnému hriechu, čo je už zahrnuté v ľúlosti, ale je dobré, keď si to človek premyslí a vysloví.

4, Vyznanie hriechov kňazovi tvorí podstatnú časť sviatosti pokánia. Pri spovedi sa k platnosti musia vyznať všetky ťažké hriechy, aj keby boli skryté. Takisto ich počet, druh a dôležité okolnosti. **Vedomé zamlčanie ťažkých hriechov** pre hriešnika znamená, že aj po kňazskom rozhrešení nedosiahne Božie odpustenie a znásobuje hriechy. Cirkev odporúča sa spovedať aj z ľahkých hriechov a každému veriacemu prikazuje sa vyspovedať z ťažkých hriechov aspoň raz do roka (IV. lateránsky koncil; KKC 1457).

5, Zadosťučinenie je skutok, alebo skutky uložené kajúcnikovi na odčinenie dočasných trestov a večného trestu za hriechy. Kňazské rozhrešenie odstraňuje hriech, ale neodstraňuje nezriadenosti, čiže škody, ktoré hriešnik svojimi hriechmi spôsobil. Hriešnik okrem vyznania a ľúlosti musí urobiť niečo viac, aby „odčínal“, „odpykal“ svoje hriechy. Toto zadosťučinenie sa volá aj pokánie za hriechy. **Môže ním byť (podľa KKC 1459-1460): modlitba, milodar, skutky milosrdenstva, služba bližnému, dobrovoľné odriekanie, obety a predovšetkým trpezlivé prijímanie kríža.** Všetko podľa osobnej situácie kajúcnika a závažnosti spáchaných hriechov.

Mimosviatostné odpustenie trestov za hriechy sa dosahuje pomocou **odpustkov**, (KKC 1471) ktoré udeľuje cirkevná autorita z pokladu Cirkvi pre živých aj pre zomrelých. Poznáme **čiasťočné a úplné odpustky**.

„Pokánie ako čnosť a sviatosť, privádza ku kresťanskej slobode, ktorá znamená víťazstvo nad hriechom, a vedie nás k tomu, aby sme prijali Boží súd nad skutkami vedúcimi s smrti, a tak sa spasili a unikli nebezpečenstvu budúceho hnevu“ (Liturgicko - pastorálne direktórium, 58)

5.Sviatosť pomazania chorých – posila trpiaceho v chorobe

Ježiš Kristus počas pozemského pôsobenia poukazoval, že utrpenie a smrť nie sú cieľom ľudského života, hoci on sám prijal utrpenie a smrť ako vysloboditeľ človeka z mnohých otroctiev, predovšetkým z otroctva hriechu, utrpenia a smrti. Ježiš - Vykupiteľ tak dáva ľudskému utrpeniu, chorobám a smrti nový zmysel: v spojení s ním choroba človeka, utrpenie a smrť sa môže stať prostriedkom očistenia a spásy pre samotného chorého, ako aj pre druhých.

Trpiacim v rôznych chorobách a iných ťažkostiach Ježiš vždy pomáhal. Preto poveril Cirkev, aby tiež pomáhala chorým prostredníctvom sviatosti osobitne určenej pre chorých, ktorú ustanovil on sám. O tejto sviatosti svedčí sv. apoštol Jakub: „**Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi** (v pôvodnom gréckom texte: presbyterov, teda kňazov). **Tí nech sa nad ním modlia a pomazú ho olejom v Pánovom mene. A táto modlitba s vierou zachráni chorého. Pán ho pozdvihne, a ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu**“ (Jak 4,14). Tento biblický text je dôkazom skutočnosti, že pastieri Cirkvi, čiže biskupi a kňazi, už od apoštolských čias spolu s ostatnými sviatosťami udeľujú aj túto **sviatosť chorým, dnes nazvanou aj sviatosťou uzdravenia**.

Sviatosť pomazania chorých je sviatosť, v ktorej sa vážne chorému veriacemu skrze mazanie olejom a modlitbu kňaza, udeľuje Božia milosť na spásu duše a často aj prirodzené zdravie tela. V tejto sviatosti Ježiš Kristus pomáha chorému na tele i na duši, uľavuje mu v bolesti a posilňuje ho v slabosti. V evanjeliách čítame, že chorí sa snažili Ježiša dotknúť, (Mk 3, 10; 6, 56) „lebo vychádzala z neho sila, ktorá uzdravovala všetkých“ (Lk 6, 19). Tak aj dnes sa nás Kristus vo sviatosťach aj naďalej „dotýka“, aby nás uzdravoval. A táto sviatosť, ako učí Cirkev (porov. KKC 1527) udeľuje osobitnú milosť kresťanovi, ktorý prežíva stav ťažkej choroby, alebo nevládnosti v starobe.

Vysluhovateľmi sviatosti pomazania chorých sú iba biskupi a kňazi (porov. KKC 1516). **Matériou sviatosti**, čiže viditeľným znakom sviatosti pomazania chorých je **olej, pomazanie olejom a vkladanie rúk**. Používa sa **olivový olej** posvätený biskupom na Zelený štvrtok. V súrnom prípade sa pripúšťa aj iný olej rastlinného pôvodu (slnečnicový, ľanový a pod.). Za takýchto okolností ho môže posvätiť každý presbyter (kňaz) bezprostredne pred udelením pomazania. Zvyšok po pomazaní vytrie vatou a vatu spáli.

Forma sviatosti spočíva v slovách sviatostnej formuly, ktorá sprevádza pomazanie, čiže keď kňaz pomáže čelo a dlane chorého a pritom povie: „**Týmto svätým pomazaním a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Amen. A oslobodeného od hriechov nech ťa spasí a milosť posilní. Amen**“. Mazanie čela a rúk znamená, že sa sviatosť vzťahuje na človeka v jeho celistvosti ako mysliacu a konajúcu bytosť (hlava – rozum, ruky – činy). Vo východnom obrade (gréckokat. cirkvi) je pomazanie aj na iných častiach tela.

V dejinách Cirkvi počet pomazaní kolísal. Niekedy sa udeľovalo aj dvadsať pomazaní na telo človeka a pri každom pomazaní sa vyslovovali modlitby. Stávalo sa, že pomazanie sa vykonávalo sedem dní po sebe, čiže celá „procedúra“ sedemkrát. Obyčajne sa pomazalo všetkých päť zmyslov

(oči, ústa, uši, ruky a nos). V mimoriadnom prípade v súčasnosti postačuje jedno pomazanie na čele, alebo inej, zdravej časti tela, pričom sa povie celá formula.

Prijímateľom sviatosti pomazania chorých má a môže prijať každý kresťan – katolík, ktorý je pre vážnu chorobu alebo starobu v nebezpečenstve smrti. Ten istý veriaci ju môže prijať viackrát v živote, ak sa jeho zdravotný stav zhorší alebo upadne do ďalšej ťažkej choroby. Odporúča sa pred operáciou, aj keď sa vykonáva bežne, pretože každá operácia v sebe zahŕňa určité riziko smrti. Prijat ju môžu aj ťažko choré deti, ktoré užívajú rozum natoľko, že sviatosť im môže byť posilnením. Pred udelením tejto sviatosti by chorý, ak je toho schopný mal prijať sv. zmierenia a sv. Oltárnu. Udeľovanie svätého pomazania chorým je možné aj hromadne, napríklad počas svätej omši. K hodnému prijatiu je však potrebný stav milosti. V nutnom prípade stačí aj nedokonalá ľútosť.

Sviatosť pomazania chorých sa vysluhuje tým, ktorých zdravotný stav je vážne ohrozený, aj keď je to dieťa, alebo dospelievajúci kresťan. Nie nutné prijímať, túto sviatosť, len preto, že niekto je v dôchodkovom veku, čiže sa považuje za staršieho, avšak je bez vážnej a ťažkej choroby.

Ak sa udeľuje sviatosť pomazania chorých v domácnosti, - príprava priatiu: na stôl obrus (biely), krížik, sviečky (2), pohár s obyčajnou čistou vodou a chumáčik vaty.

V minulosti sa táto sviatosť zvyklo vysluhovať pred úmrtím, z čoho sa vytvorilo nesprávne pomenovanie a chápanie ako „**posledné pomazanie**“. Cirkev učí, že sviatosť pomazania chorých bola nazvaná aj „sacramentum exeuntium“ – „sviatosť odchádzajúcich“ (KKC 1523) a pripomína, „že podobne ako sviatosti krstu, birmovania a Eucharistie tvoria jeden celok, ktorý sa volá sviatosti uvádzania do kresťanského života, tak sviatosti pokánia, pomazania chorých a Eucharistia ako viatikum sú na konci kresťanského života sviatosťami, ktoré pripravujú na nebeskú vlasť alebo sviatosťami, ktorými sa končí pozemské putovanie.“ (KKC 1525)

Osobitná milosť sviatosti pomazania chorých má tieto účinky:

- spojenie chorého s Kristovým utrpením pre jeho vlastné dobro a pre dobro celej Cirkvi;
- posilu, pokoj a odvahu kresťanský znášať utrpenia choroby alebo staroby;
- obnovuje dôveru a vieru v Boha a posilňuje proti pokušeniam zlého ducha, t. j. proti pokušeniu malomyseľnosti a úzkosti pred smrťou;
- odpustenie hriechov, ak ho chorý nemohol prijať vo sviatosti zmierenia;
- navrátenie zdravia, ak to osoží duchovnej spásy;
- prípravu na prechod do večného života.

V Katechizme Cirkev pripomína (porov. KKC 1516): „**Je povinnosťou duchovných pastierov poučiť veriacich o blahodarných účinkoch tejto sviatosti. Veriaci nech povzbudzujú chorých, aby si zavolali kňaza a prijali túto sviatosť. Chorí nech sa pripravia, aby ju prijali s dobrými dispozíciami za pomoci svojho duchovného pastiera a celého cirkevného spoločenstva, ktoré je pozvané zahrnúť celkom osobitným spôsobom chorých svojimi modlitbami a svojho bratskou pozornosťou.**“

Sviatosti služby spoločenstvu a poslania veriacich

	POSVÄTNÝ STAV	MANŽELSTVO
DEFINÍCIA	Sviatosť, v ktorej sa pokrstenému mužovi skrze vkladanie rúk a modlitbu biskupa udeľuje duchovná moc a milosť.	Sviatosť, v ktorej dve osoby rôzneho pohlavia, spôsobilé pre manželstvo, slobodne vstupujú do nerozlučiteľného zväzku za účelom plodenia detí a vzájomného posvätenia.
MATÉRIA	Vkladanie rúk biskupa	Manželská zmluva (sľub) – slová alebo znaky, prehlásenia vôle snúbencov, vyslúžiť si sviatosť
FORMA	V slovách, ktoré bližšie určujú vkladanie rúk biskupa na svätenca	Vzájomné akceptovanie manželského súhlasu pred zástupcom Cirkvi (kňaz, diakon) a dvoma svedkami.
ÚČINKY	<ul style="list-style-type: none"> • rozmnožuje posväcujúcu milosť • nezmazateľný znak • sviatosťná moc 	<ul style="list-style-type: none"> • manželský zväzok • sviatosťná milosť potrebná k plneniu stavovských povinností
VYSLUHOVATELE	Na diakona a kňaza svätí: BISKUP Na biskupa svätia dovolene: 3 BISKUPI	Prvotný vysluhovateľ: JEŽIŠ Druhotní vysluhovatelia: SNÚBENCI
PRIJÍMATEĽ	Platne: Pokrstený, na sviatosť spôsobilý muž	Pre manželstvo spôsobilé dve osoby rôzneho pohlavia

6.Sviatosť služby spoločenstvu – sviatosť posvätného stavu

Sviatosti, ktorými je človek uvádzaný do kresťanského života: krst, birmovanie a Eucharistia sú základom spoločného povolania všetkých kresťanov k svätosti, ako aj k evanjelizácii sveta.

Sviatosti: posvätný stav (kňazstvo) a manželstvo sú zamerané na spásu iných. Preto sa nazývajú podľa učenia Cirkvi - sviatosti služby spoločenstvu. Všetkým, ktorí prijali tieto dve sviatosti sa udeľuje v Cirkvi osobitné poslanie slúžiť Božiemu ľudu pre jeho rast a budovanie Božieho kráľovstva na zemi.

Katechizmus katolíckej Cirkvi (KKC) nepoužíva výraz sviatosť kňazstva, ale **sviatosť posvätného stavu**. Túto sviatosť v tretej kapitole, čl. 1536 definuje takto: „**Posvätný stav (Ordo) je sviatosť, vďaka ktorej sa poslanie, ktoré Kristus zveril svojim apoštolom, naďalej vykonáva v Cirkvi až do konca čias. Je to teda sviatosť apoštolskej služby. Zahŕňa tri stupne: stupeň biskupov (episkopát), kňazov (presbyterát) a diakonov (diakonát).** Z toho vyplýva, že posvätnou vysviackou Ježiš Kristus, pravý a večný kňaz udeľuje aj dnes svoju kňazskú moc a dáva potrebnú milosť k tomuto úradu. Prvý krát svoju kňazskú moc Ježiš udelil apoštolom pri Poslednej večeri. Apoštoli túto moc udelil ďalej biskupom a biskupi kňazom. Takto od čias apoštolov, počas tisícročí vysvätení služobníci sa stávajú prostredníkmi medzi Bohom a ľuďmi, keď vykonávajú službu v Cirkvi: vyučovaním, Božím kultom a pastorálnou správou.

Prečo sa používa označenie kňazstva názvom: sviatosť posvätného stavu? Vysvetlenie podáva KKC (1537-1538) takto: „V rímskom staroveku slovo **ordo** označovalo občianske stavy (triedy),

najmä stav tých, ktorí vládli. **Ordinatio** označuje zaradenie do niektorého stavu (ordo). V Cirkvi sú ustanovené stavy, ktoré Tradícia, nie bez základu vo Svätom písme už od dávnych čias označuje slovom **taxeis** (po grécky), **ordines** (po latinsky). Tak aj liturgia hovorí o: **ordo Episcoporum (biskupský stav), ordo presbyterorum (kňazský stav) a ordo diaconorum (diakonský stav)**. Aj iné skupiny dostávajú pomenovanie ordo (stav): katechumeni, panny, manželia, vdovy... Zaradenie do niektorého z týchto stavov v Cirkvi sa konalo obradom nazývaným **ordinatio**, čiže náboženským a liturgickým úkonom, ktorý bol **posvätením, požehnaním alebo sviatosťou**. Dnes je výraz **ordinatio vyhradený pre sviatosťný úkon, ktorý zaraďuje do biskupského, kňazského a diakonského stavu**. Tento úkon udeľuje dar Ducha Svätého, ktorý umožňuje vykonávať posvätnú moc (sacra potestas), ktorá môže pochádzať len od samého Krista prostredníctvom jeho Cirkvi. Ordinatio sa volá aj **consecratio (vysviacka)**, lebo je vyčlenením a udelením poslania samým Kristom pre jeho Cirkev. Vkladanie rúk biskupa spolu s konsekračnou modlitbou tvorí viditeľný znak tejto konsekrácie (vysviacky).“

Matériou diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je vkladanie rúk biskupa na prijímateľa svätenia. Vkladanie rúk sa musí uskutočniť fyzickým dotykom - položením rúk na hlavu ordinanda (prijímateľa svätenia). Vkladanie rúk v apoštolskej dobe a prvotnej Cirkvi pochádzalo z bežného zvyku v Starom zákone a židovstve. Nebolo ničím neprirodzeným ani v profánnej (svetskej) sfére života. Od 8. storočia sa za súčasť viditeľného znaku považovalo aj mazanie rúk olejom a podávanie liturgických predmetov (Kňaz – kalich s vínom a paténa s chlebom; Diakon – kniha evanjelií; subdiakon – prázdny kalich a prázdna paténa). Cirkev tieto prvky predpisovala. Určuje to aj Tridentský koncil (1545 – 1563). Táto prax pretrvávala až do polovice 20. storočia, kedy pápež Pius XII. v roku 1947 jasne ustanovil spôsob, ktorý sa praktizuje dodnes.

Forma diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je v slovách, ktoré bližšie určujú vkladanie rúk biskupa. Matériu a formu pri udeľovaní jednotlivých stupňov sviatosti kňazstva definitívne ustálil pápež Pavol VI. apoštolskou konštitúciou Pontificalis Romani Recognitio zo dňa 18. júna 1968.

Účinky posvätnej vysviacky:

1. **Rozmnožuje posväcujúcu milosť** ako pri každej sviatosti živých, ktorá pomáha prijímateľovi vykonávať povinnosť zvereného úradu.
2. **Vtlačá do duše nezmazateľný znak.** Ten spôsobuje, že sviatosť kňazstva nemožno opakovať a znemožňuje návrat vysväteného do laického stavu. Ostáva diakonom, kňazom alebo biskupom naveky.
3. **Udeľuje sviatosťnú moc**, čiže duchovné moci pre svoj úrad:
 - **diakon** – moc posluhovať biskupovi a kňazovi pri slávení Eucharistie;
 - **kňaz** – moc konsekrovať (premieňať chlieb a víno na Eucharistiu) a moc odpúšťať hriechy);
 - **biskup** – moc ordinovať (svätiť).

Vysluhovateľ posvätnej vysviacky podľa starokresťanskej tradície je biskup. „**Biskup dostáva plnosť sviatosti posvätného stavu**, ktorá ho začleňuje do biskupského kolégia... Biskupi ako nástupcovia apoštolov a členovia biskupského kolégia majú účasť na apoštolskej zodpovednosti za celú Cirkev a na poslaní celej Cirkvi pod autoritou rímskeho pápeža, nástupcu sv. Petra.“ (porov. KKC 1594).

Prijímateľom posvätného stavu platne môže byť jedine pokrstený muž. Podľa svedectva Svätého písma 1 Kor 14, 34; Flp 1, 1; 1 Tim 2, 11, aj podľa stálej praxe Cirkvi sa hierarchické moci

udeľovali a udeľujú len mužom. Aj keď z prvotnej Cirkvi poznáme zvláštny stav – „diakonisy“, ktoré boli prijímané osobitným obradom, ale nepriznávala sa im žiadna kňazská úloha. Ich hlavnou úlohou bolo pomáhať pri krste a starať sa o chudobných a chorých. Prijímateľ kňazstva v Latinskej cirkvi sa zrieka manželstva v prospech spojenia sa s Kristom a v službe bližným zamerať sa na trvalé hodnoty, čo je obsahom celibátu. Cirkev v KKC (1599) pripomína, že „sa sviatosť posvätného stavu v stupni kňazov (presbyterát) udeľuje spravidla len kandidátom, ktorí sú ochotní slobodne prijať celibát a verejne osvedčia svoju vôľu zachovávať ho z lásky k Božiemu kráľovstvu a k službe ľuďom.“

K otázke svätenia žien dal rozhodne odmietavé stanovisko aj pápež Ján Pavol II. v Apoštolskom liste „*Ordinatio sacerdotali*“ z 31. 5. 1994. Vyhlásil, že učenie o nemožnosti kňazskej vysviacky žien má byť považované všetkými veriacimi za definitívne. Žena týmto rozhodnutím nie je diskriminovaná. Ženy dostávajú iné možnosti ako v určitých prípadoch krstiť, pochovávať, asistovať pri uzatváraní manželstva, rozdávať Eucharistiu, sú lektorkami, žalmistkami a pod.

Kánony Cirkevného práva presne určujú, že dovolene prijíma kňazskú vysviacku len ten:

- Kto je pokrstený a prijal sviatosť birmovania.
- Diakonom sa môže stať od 23. roku veku (spravidla po piatom ročníku teologického štúdia).
- Kňazom po dovŕšení 25. roku veku s odstupom aspoň 6 mesiacom od diakonského svätenia.
- Trvalým diakonom sa môže stať len:
 - neženatý muž od 25. roku života,
 - ženatý muž po zavŕšení 35. roku veku so súhlasom manželky.

Diakoni sú služobníci vysvätení pre služobné úlohy v Cirkvi. Nedostávajú služobné kňazstvo, ale vysviacka im udeľuje dôležité úlohy v službe slova, Božieho kultu, pastoračnej správy a charitatívnej činnosti. Tieto úlohy majú plniť pod pastorálnou autoritou svojho biskupa. (KKC 1596)

Úlohou diakonov je okrem iného:

- asistovať biskupovi a kňazom pri slávení Božích tajomstiev, predovšetkým Eucharistie,
- rozdávať Eucharistiu,
- asistovať pri uzatváraní manželstva a požehnať ho,
- krstiť, hlásať evanjelium a kázať,
- predsedáť pri pohrebných obradoch a venovať sa rozličným charitatívnym službám.

Kňazi nemajú najvyšší stupeň kňazstva a vo vykonávaní svojej moci závisia od biskupov (porov. KKC 1564). Kňazi sú spojení s biskupmi v kňazskej hodnosti a sú spolupracovníkmi biskupov; vytvárajú okolo svojho biskupa presbytérium, ktoré spoju s ním nesie zodpovednosť za partikulárnu Cirkev. Od biskupa dostávajú na starosť určité farské spoločenstvo alebo určitú ekleziálnu - cirkevnú službu (porov. KKC 1595). Kňazi môžu vykonávať svoje poslanie iba v závislosti od biskupa a v spoločenstve s ním. **Sľub poslušnosti, ktorý skladajú biskupovi pri vysviacke a biskupov bozk pokoja** na konci liturgie vysviacky znamenajú, že biskup ich pokladá za svojich spolupracovníkov, za svojich synov, svojich bratov a svojich priateľov a že oni sú mu zasa zaviazaní úctou a poslušnosťou.

Kňaz má byť vzorom cností a mravných zásad, viery, pokory pri napĺňaní evanjeliových rád:

- **poslušnosť** – vnútorná dispozícia nehľadať svoju vlastnú vôľu, ale vôľu toho, ktorý ho poslal. Poslušnosť má byť apoštolská alebo hierarchická. Podriadenosť však neponižuje.
- **čistota – celibát** – dokonalá zdržanlivosť pre nebeské kráľovstvo. Oddanie sa Ježišovi a Cirkvi s nerozdeleným srdcom.

- **Chudoba** – podriaďovanie všetkých dobier Najvyššiemu dobru – Bohu a jeho kráľovstvu. Má sa zriekať zbytočných vecí.

Biskupi podľa učenia Cirkvi „vynikajúcim a viditeľným spôsobom berú na seba úlohu samého Krista, Učiteľa, Pastiera a Veľkňaza a konajú v jeho osobe“ (porov. II. vatikánsky koncil, dekrét *Christus Dominus* 2). Takto prostredníctvom služby vysväteného služobníka biskupa, ale aj kňaza sa „prítomnosť Krista ako Hlavy Cirkvi stáva viditeľnou uprostred spoločenstva veriacich“ (KKC 1549). Ako to vyjadril sv. Ignác Antiochijský: „biskup je akoby živý obraz Boha Otca“ (porov. sv. Ignác. Antiochijský, Epistola ad Trallianos, 3,1).

V službe každého vysväteného služobníka, čiže biskupa a kňaza „je prítomný vo svojej Cirkvi sám Kristus ako Hlava svojho tela, Pastier svojho stáda, Veľkňaz vykupiteľskej obety a Učiteľ pravdy. Cirkev to vyjadruje tvrdením, že kňaz na základe sviatosti posvätného stavu koná *in persona Christi Capitis* [v osobe Krista Hlavy]. Je to ten istý Kňaz, Kristus Ježiš, ktorého svätú osobu však zastupuje jeho služobník. Lebo on vďaka kňazskej vysviacke, ktorú prijal, je pripodobnený Veľkňazovi a má moc konať mocou a v osobe samého Krista“ (KKC 1548). Cirkev neustále uznávala a aj dnes vníma prítomnosť Krista v osobe platne vysväteného služobníka, pretože „**Kristus je prameňom každého kňazstva**, lebo starozákonný kňaz bol jeho predobrazom; ale kňaz nového Zákona koná v jeho osobe“ (sv. T. Akvinský, *Summa theologiae* 3); avšak zároveň aj upozorňuje na ľudskú stránku vysväteného služobníka: „Táto Kristova prítomnosť vo vysvätenom služobníkovi sa nemá chápať tak, ako keby vysvätený služobník bol uchránený od všetkých ľudských slabostí, od ducha panovačnosti, od omylov, ba aj od hriechu. Sila Ducha Svätého neručí za všetky skutky vysväteného služobníka tým istým spôsobom. Kým vo sviatostiach je táto záruka daná tak, že ani hriech vysväteného služobníka nemôže prekážať ovociu milosti, je veľa iných skutkov, v ktorých ľudský charakter vysväteného služobníka zanecháva stopy, ktoré nie sú vždy znakom vernosti evanjeliu, a teda môžu škodiť apoštolskej plodnosti Cirkvi“ (KKC 1550).

Každý biskup, kňaz a diakon prijatím posvätnej vysviacky prijíma sviatosť udeľujúcu osobitný charakter, aby vykonával úrad, ktorý je v prvom rade službou. Tento úrad a službu nevykonáva pre svoj osobný zisk, alebo len pre určitú skupinu, spoločnosť, či nejaké štátne zriadenie. Cirkev pripomína všetkým vysväteným služobníkom a v KKC (1551) učí: „**Úrad, ktorý Pán zveril pastierom svojho ľudu, je skutočná služba. Je úplne zameraná na Krista a na ľudí.** Úplne závisí od Krista a jeho jediného kňazstva a bola ustanovená v prospech ľudí a spoločenstva Cirkvi. Sviatosť posvätného stavu udeľuje posvätnú moc, ktorá je v skutočnosti Kristovou mocou. Vykonávanie tejto moci sa preto má riadiť príkladom Krista, ktorý sa z lásky stal posledným a služobníkom všetkých. Pán teda právom povedal, že starostlivosť o [jeho] stádo je dôkazom lásky k nemu.“

7.Sviatosť služby spoločenstvu – sviatosť manželstva

Spoločný život muža a ženy vo sviatostnom manželstve má pôvod v Bohu, ktorý človeka stvoril z lásky, povolal ho aj k láske, ktorá je základným a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti. Lebo človek je stvorený na obraz a podobu Boha, ktorý sám „je Láska“ (1 Jn 4, 8. 16). **Vzájomná láska muža a ženy v manželstve sa takto stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka.** Túto lásku manželov Boh požehnáva, aby bola plodná a uskutočňovala dielo ochrany stvorenia a rastu ľudstva. Okrem vzájomnej lásky v manželskom zväzku je dôležitá **jednota**. Sväté písmo o jednote manželského spoložitia tvrdí, že muž a žena sú stворení jeden pre druhého: „Nie je dobre byť človekovi samému“ (Gn 2, 18). Žena, „telo z jeho tela“ (Gn 2, 23), t. j. je mu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako „pomoc“ (Gn 2, 18), a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza pomoc. „Preto muž opustí svojho otca a svoju matku a priľne k svojej manželke a budú jedným telom“ (Gn 2, 24). Ježiš Kristus potvrdzuje, že to znamená trvalú jednotu životov obidvoch, keď pripomína, aký bol „od začiatku“ Stvoriteľov plán: „A tak už nie sú dvaja, ale jedno

telo“ (Mt 19, 6). Aj v iných výrokoch Ježiš potvrdzuje a učí o božskom pôvode manželstva a svojou účasťou na svadbe v Káne manželstvo povýšil na sviatosť.

Manželstvo je sviatosť, v ktorej dve osoby rôzneho pohlavia (muž a žena), spôsobilé pre manželstvo, vstupujú slobodne do nerozlučiteľného zväzku za účelom plodenia a výchovy potomstva a vzájomného posvätenia a tým dostávajú milosť na plnenie povinností tohto stavu. Vzájomným súhlasom- manželskou zmluvou muž a žena vytvárajú medzi sebou celoživotné spoločenstvo, zamerané svojou prirodzenou povahou na dobro manželov, na plodenie a výchovu detí. **Manželstvo je sviatosťou nielen vo svojom vzniku, ale počas života manželov.** Túto jednotu a nerozlučiteľnosť sviatostného manželstva obhajuje Ježiš pred farizejmi a zákonníkmi a dnešným kresťanom pripomína slovami: „Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje!“

Matériou a formou sviatosti manželstva je vyjadrenie a prijatie súhlasu muža a ženy – uzavretie manželskej zmluvy pred zástupcom Cirkvi a dvoma svedkami. Cirkev považuje výmenu súhlasu medzi manželmi za nevyhnutný prvok manželstva. Ak súhlas chýba, podľa cirkevného práva (KKC § 1626) manželstvo nejestvuje. Tento súhlas spočíva v ľudskom úkone, ktorým sa manželia navzájom odovzdávajú a prijímajú, čiže v slovách a znakoch. **Slobodné vyjadrenie súhlasu** znamená, že pokrstení a slobodní muž a žena vstupujú do manželstva: 1. bez prinútenia a 2. nie je medzi nimi prekážka zo strany prirodzeného alebo cirkevného zákona.

Kňaz (alebo diakon), ktorý asistuje pri slávení manželstva, prijíma v mene Cirkvi súhlas manželov a udeľuje im požehnanie Cirkvi. Prítomnosť služobníka Cirkvi (ako aj svedkov) vyjadruje viditeľným spôsobom, že manželstvo je ekleziálnou skutočnosťou.

Manželstvo je jedinou sviatosťou, kde tí, ktorí prijímajú túto sviatosť, navzájom si ju sami vysluhujú. Je to z dôvodu, že podstatou sviatosti manželstva je výlučne manželská zmluva. Jeden vysluhuje sviatosť druhému, kým druhý ju svojím súhlasom prijíma.

Podmienky platnosti udelenia a prijatia sviatosti manželstva:

- obidvaja sú pokrstení,
- majú aspoň virtuálny úmysel konať to, čo koná Cirkev (súhlas),
- nemať rozlučujúce manželské prekážky, ktorých je spolu 12 (nachádzajú v Kódexe kánonického práva);
- zachovanie Cirkvou predpísanej formy (pred zástupcom Cirkvi a dvomi svedkami).

K hodnému prijatiu sviatosti manželstva sa vyžaduje stav milosti, pred sobášom prijatie sviatosti zmierenia a taktiež prijatie Eucharistie. Podľa názoru teológov nehodne prijatá sviatosť ožije o splnení podmienok získania milosti.

Cirkev zdôrazňuje, že „láska manželov samou svojou povahou vyžaduje jednotu a nerozlučiteľnosť spoločenstva ich osôb, ktoré zahŕňa celý ich život.“ preto **sviatostné manželstvo je nerozlučiteľné.** Nedá sa vykonať rozvod. Cirkev učí o jednote manželstva: „**Jednota, nerozlučiteľnosť a otvorenosť pre plodnosť sú pre manželstvo podstatné.** Polygamia (mnohoženstvo) je nezlučiteľná s jednotou manželstva. Rozvod rozlučuje, čo Boh spojil. Odmietnutie plodnosti zbavuje manželský život jeho „najvzácnejšieho daru“, ktorým je dieťa. Nové manželstvo rozvedených, kým žije legitímny manželský partner, porušuje Boží plán a zákon, ako ich učil Kristus. Rozvedení, ktorí uzavreli nový zväzok nie sú odlúčení od Cirkvi, ale nemôžu prijímať Eucharistiu. Majú viesť svoj kresťanský život najmä tým, že vychovávajú svoje deti vo viere.“

Sviatosť manželstva sa prejavuje týmito sviatosťnými účinkami:

1. Manželský život zaväzuje k celoživotnému spoločenstvu muža a ženy.

2. Sviatosťná milosť – rozmnoženie posväcujúcej milosti, čiže posväcuje manželov a dáva im s pomáhajúcou milosťou nadprirodzenú silu k splneniu ich stavovských povinností.

Od roku 1992 je občianskym zákonom zrovnoprávnený cirkevný sobáš so sobášom civilným, keď je cirkev riadne zaregistrovaná.

Určitým predstupňom sviatosti manželstva po dvorení a chodení partnerov je snúbenectvo. Je to zvláštny stav spoznávania sa navzájom a spoznávania rodinného zázemia svojho partnera.

Zásnuby alebo zasnúbenie je obrad, pri ktorom si mládenec a dievča navzájom sľúbia manželstvo. Zásnuby sú obdobím intenzívnej prípravy a spoznávania, učenia chápať sa navzájom, počúvať, prijať jeden druhého.

Sväteniny

Definície:

Sväteniny sú posvätné úkony a znaky, ktorými nám Cirkev vyprosuje Božie požehnanie a ochranu.

Sväteniny sú Cirkvou ustanovené znaky (úkony), na vyprosenie pomáhajúcej milosti a hmotných dobier.

Sväteniny – sú posvätné znaky, ktorými sa ako istým napodobnením sviatostí naznačujú najmä duchovné účinky a na príhovor Cirkvi sa aj dosahujú.

Sväteniny sú Cirkvou ustanovené znaky, ktorých cieľom je pripraviť ľudí na prijatie ovocia sviatostí a posväcovať rozličné okolnosti života.

Latinský pojem *sacramentalia* zaviedol *Peter Lombard* (+ 1160 v 12. storočí).

Cirkev ustanovila sväteniny na posvätenie svojich služieb, istých stavov, najrozličnejších okolností a na posvätenie používaných liturgických predmetov. **Obsahujú** vždy **modlitbu**, ktorú často sprevádza stanovený **znak** ako je vkladanie ruky, znak kríža, pokropenie požehnanou (svätenou) vodou.

Sväteniny neudelujú milosť Ducha Svätého ako sviatosti, ale modlitbou Cirkvi pripravujú na prijatie milosti a spoluprácu s ňou. Sväteniny pochádzajú z krstného kňazstva: každý pokrstený je povolaný, aby bol „požehnaním“ a aby požehnával. Preto laici môžu udeľovať niektoré požehnanie (požehnanie jedla v rodine, rodičovské požehnanie...). Čím viac sa požehnie týka ekleziálneho a sviatosťného života, tým viac sa jeho udeľovanie vyhradzuje vysväteným služobníkom (biskupom, kňazom alebo diakonom). (KKC 1669 – 1670)

Rozdelenie svätenín:

Sväteniny rozoznávame ako:

1. Svätenia (konsekrácie).

2. Požehnania.
3. Exorcizmy.

Svätenia - Zasvätenia – zasvätením sa predmet alebo osoba odporúča do zvláštnej Božej ochrany. Niektoré požehnania majú trvalý dosah, lebo ich účinok je v tom, že zasväcujú osoby Bohu a vyhradzujú predmety a miesta na liturgické účely.

a. *zasvätenie osôb:*

Medzi požehnania, ktoré sú určené osobám – (nesmú sa zamieňať so sviatostnou vysviackou) – patrí požehnanie opáta alebo opátky kláštora, zasvätenie panien a vdov, obrad rehoľnej profesie a požehnania pre niektoré cirkevné služby (lektori, akolyti, katechéti a pod.).

b. *zasvätenie vecí:*

Ako príklad požehnaní, ktoré sa týkajú predmetov a miest, možno uviesť obrad posvätenia alebo požehnanie chrámu, kaplnky alebo oltára, požehnanie posvätných olejov, liturgických nádob a rúch, zvonov, kalichov, cintorínov atď. (KKC § 1672)

Zneuctenie vecí a osôb je hriechom, zvaným **svätokrádež**.

Posvätným liturgickým úkonom svätenia sa vec vyčleňuje z bežného, pozemského (profánneho) života a určuje sa na Božiu službu.

Vysluhovateľom svätenín je spravidla biskup. Niektoré svätenia môžu vykonávať aj kňazi.

Jednoduchým požehnaním kňaza sa svätia bežné náboženské predmety (modlitebná knižka, ruženec, obrazy svätých, krížik a pod.).

Slávnostnejšia forma požehnania obsahuje – liturgickú modlitbu, spojenú s pokropením svätenou vodou na znak ochrany pred zlom.

Požehnania (liturgické)

- a. **Požehnanie ľudu** (kňazské, arcipastierske – biskup, pápež). Pri úkone požehnania pôsobí sám Kristus.
- b. **Pokropenie svätenou vodou**, aj ako úkon kajúcnosti na začiatku svätej omše. Pripomína náš krst a Ježiša.
- c. **Svätoblažejské požehnanie** (Požehnanie s dvomi prekríženými sviecami). Ochrana pred chorobou hrdla a inými.
- d. **Značenie popolcom (na Popolcovú stredu)**. Popol je z bahniatok z kvetnej nedele predchádzajúceho roka, posvätený kňazom. Je **úkonom pokánia** – túžba po odpustení a obrátení.
- e. **Požehnanie so Sviatost'ou Oltárnou**.
- f. **Jubilejné požehnanie manželov** (výročie sobáša).
- g. **Požehnanie úrody na poliach** (požehnanie ozimín – procesie na polia).
- h. **Požehnanie jedál** na Veľkú noc. Do posvätenia nie sú zahrnuté škrupinky z vajíčok ani košík a pod.
- i. **Požehnanie domov**, bytov a pod.

Do liturgie svätenín patria aj úkony **zažehňavania (exorcizmus)**. Cirkev v nich prosí o ochranu pred zlým duchom.

Keď Cirkev verejne a s autoritou žiada v mene Ježiša Krista, aby niektorá osoba alebo nejaký predmet boli chránené proti vplyvu zlého ducha a vymanené z jeho moci, hovorí sa o **exorcizme**. Cirkev má moc a poslanie vyháňať diabla od samého Krista.

Exorcizmus:

- V jednoduchej forme sa exorcizmus vykonáva pri slávení krstu.
- Slávnostný, tzv. „**veľký exorcizmus**“ môže vykonávať len kňaz, a to s dovoľením biskupa.

Cieľom exorcizmu je vyhnúť zlých duchov alebo oslobodiť od diabolského vplyvu a to duchovnou autoritou, ktorú Ježiš zveril svojej Cirkvi. Veľmi odlišný je prípad chorôb, najmä psychických, ktorých liečenie patrí do oblasti lekárskej vedy. Preto skôr než by sa vykonal exorcizmus, je dôležité presvedčiť sa, že ide o prítomnosť zlého ducha a nie o nejakú psychickú chorobu. (KKC § 1673)

Všetky sviatosti a sväteniny čerpajú svoju účinnosť z Kristovho veľkonočného tajomstva utrpenia, smrti a zmŕtvychvstania.

Takmer každé správne používanie hmotných vecí sa dá zamerať na posvätenie človeka a oslavu Boha.

III. Pravidlá života – kresťanská morálka

Mravouka – zásady kresťanskej morálky

Morálka je súbor noriem, hodnôt, zásad, princípov, ideí mravnosti, podľa ktorých sa správajú a konajú jednotlivci, skupiny a spoločenstva; tiež je to súbor zásad a pravidiel pre ľudské konanie. V bežnom, hovorovom vyjadrení je to názov pre morálnu teológiu. **Morálna teológia** (lat. mors=mrav, zvyk), nazýva sa aj **mravouka** je teologická veda, ktorá sa venuje skúmaniu princípov a formulovaniu pravidiel kresťanského života. Zaoberá sa správnym konaním človeka, ktoré od neho požaduje Boh so zreteľom na jeho kresťanské povolanie k svätosti. Ako veda sa opiera predovšetkým o Sv. písmo (predovšetkým Desatoro), filozofické uvažovanie a tradičné skúsenosti a učenie Cirkvi. Odlišuje sa od **etiky**, ktorá ako filozofická vedná disciplína skúma, aké má byť praktické správanie človeka voči dobru a zlu, čiže z hľadiska mravných (morálnych) požiadaviek.

Kľúčovým princípom morálky je láska, ktorá je zdrojom všetkých ostatných čností, aj najhlavnejším príkazom, pravidlom pre život kresťana, ktorý dal Ježiš Kristus.

Najznámejšia forma prikázania lásky znie: „**Milovať budeš Pána, svojho Boha, z celého svojho srdca, z celej svojej duše, zo všetkých svojich síl a z celej svojej mysle a svojho blížneho ako seba samého!**“ (Lk 10, 27)

Ježišovo „Nové prikázanie“ ako prikázanie lásky, on zanechal ako znak príslušnosti a lásky k nemu: „Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy vzájomne milovali, ako som ja miloval vás. Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.“ (Jn 13, 34- 35) Taktiež Ježiš povedal: „Toto je moje prikázanie: Aby ste sa

milovali navzájom, ako som ja miloval vás. Nik nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí svoj život za svojich priateľov. Vy ste moji priatelia, ak robíte, čo vám prikazujem. (Jn 15, 12- 14).

Zlaté pravidlo morálky: „Všetko, čo chcete, aby ľudia robili vám, robte aj vy im. Lebo to je Zákon i Proroci.“ (Mt 7, 12)

Medzi hlavné témy kresťanskej morálky patria: skutky človeka, zákon, svedomie, hriech, čnosti, prikázania.

Skutky telesného milosrdenstva podľa učenia Ježiša Krista (Mt 25,31-43) sú: Hladných kŕmiť; Smädných napájať; Nahých odievať; Pocestných sa ujať; Väzňov vykupovať; Chorých navštevovať; Mŕtvych pochovávať.

Zákon je „nariadenie rozumu zamerané na spoločné dobro, vynesené tým, kto je poverený riadením spoločnosti“(KKC 1976).

Podľa Svätého písma **zákon je Božie otcovské poučenie**, ktoré človekovi predpisuje cesty vedúce k prisľúbenej blaženosti a zakazuje cesty zla. **Prirodzený zákon** je účasť človeka – stvoreného na obraz svojho Stvoriteľa – na Božej múdrosti a добрôte. vyjadruje dôstojnosť ľudskej osoby a tvorí základ jej práv a základných povinností. Prirodzený zákon je v priebehu dejín nemenný a stály. Normy, ktoré ho vyjadrujú, zostávajú v podstate platné. Je potrebným základom na vytváranie morálnych noriem a občianskych zákonov. Ježiš Kristus je cieľom Zákona. Len on učí, čo je Božia spravodlivosť, a udeľuje ju.

Morálne svedomie je úsudok rozumu, ktorým človek poznáva morálnu akosť konkrétneho činu, ktorý hodlá vykonať, či práve koná, alebo už vykonal. Človek je povinný vo všetkom, čo hovorí a robí, verne sa pridržiavať toho, o čom vie, že je spravodlivé a správne. Človek vníma a poznáva príkazy Božieho zákona úsudkom svojho svedomia V hĺbinách svedomia človek odкрýva zákon, ktorý si on sám nedáva, ale je povinný ho poslúchať. Jeho hlas ho neprestajne vyzýva, aby miloval a konal dobro a vyhýbal sa zlu, a keď treba, zaznieva mu v hĺbke srdca. Svedomie je najskrytejším jadrom a svätyňou človeka, kde je sám s Bohom, ktorého hlas sa ozýva v jeho vnútri.

Morálne svedomie, ktoré je v srdci človeka, mu v pravej chvíli prikazuje robiť dobro a vyhýbať sa zlu. Posudzuje aj konkrétne voľby: schvaľuje tie, ktoré sú dobré, a odsudzuje tie, ktoré sú zlé. Svedčí o autorite pravdy vzhľadom na najvyššie Dobro, ktorého prítlačivosť človek zakúša a ktorého príkazy prijíma. Keď rozvážny človek počúva morálne svedomie, môže počuť Boha, ktorý hovorí.

Človek má právo konať podľa svedomia a slobodne, aby mohol osobne urobiť morálne rozhodnutia. Preto nie je dovolené nútiť [človeka], aby konal proti svojmu svedomiu. Ale ani nie je dovolené mu prekážať, aby konal podľa svojho svedomia, najmä v náboženskej oblasti.

Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba samého to najlepšie. Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými silami smeruje k dobru, ide za ním a volí si ho v konkrétnom konaní. **Cieľom čnostného života je stať sa podobným Bohu.**

Podľa povahy sa čnosti delia na: 1. prirodzené; 2. nadprirodzené;

Prirodzené (ľudské získané) – zdokonaľujú ľudský charakter.

Nadprirodzené (Bohom vliate, teologické – teologálne) – viera, nádej, láska.

Prirodzené - ľudské čnosti sú pevné postoje, stále dispozície, trvalé dokonalosti rozumu a vôle, ktoré usmerňujú naše činy, usporadúvajú naše vášne a riadia naše správanie podľa rozumu a viery. Poskytujú človekovi ľahkosť, sebaovládanie a radosť, aby mohol viesť morálne dobrý život. Čnostný človek je ten, ktorý slobodne koná dobro. Morálne čnosti sa získavajú ľudským úsilím. Sú výsledkom a zároveň zárodkom morálne dobrých činov: uspôsobujú všetky schopnosti človeka, aby mali účasť na Božej láske. Štyri čnosti majú túto základnú úlohu. Preto sa volajú „základné čnosti“ (virtutes cardinales); všetky ostatné sa zoskupujú okolo nich. Sú to: **rozvážnosť** (prudentia), **spravodlivosť** (iustitia), **mravná sila** (fortitudo) a **miernosť** (temperantia). Spomínajú sa už v Starom zákone: „A keď niekto miluje spravodlivosť, ona spôsobuje čnosti, lebo učí miernosti a opatrnosti, spravodlivosti a mravnej sile“ ([Múd 8,7](#)). Pod inými pomenovaniami sa týmto čnostiam dostáva chvály na mnohých miestach Svätého písma.

Hriech - vo všeobecnosti je každé zlo, ktoré vykoná človek. Predovšetkým pre kresťana žijúceho vo viere a láske k Bohu **každý hriech je previnením sa voči Bohu. Je vedomé a dobrovoľné zneužitie slobody, ktorú Boh dal stvoreným ľudským bytostiam.** Hriech sa dá pochopiť len vo svetle Božieho zjavenia. Hriech je vedomý a dobrovoľný poklesok voči rozumu, pravde a správne svedomiu; je previnenie proti opravdivej láske k Bohu a k bližnému v dôsledku zvrátenej náklonnosti k niečomu, čo sa javí ako dobré. Hriešnik koná v neposlušnosti voči Bohu v protiklade s Kristovou poslušnosťou. Hriech je urážka Boha, odvracia od neho srdce človeka. Keďže hriech je urážkou Boha, môže ho odpustiť iba on. Koreň hriechu je v srdci človeka, v jeho slobodnej vôli (Mt 15, 19- 20).

Rozmanitosť hriechov je veľká. Možno ich rozlišovať podľa ich predmetu alebo podľa čností, alebo prikázaní, s ktorými sú v rozpore. Môžu sa týkať bezprostredne Boha, bližného alebo nás samých. **Hriechy sa páchajú: myšlienkami, slovami, skutkami a zanedbaním vykonania dobra.**

Prvý hriech, ktorý bol vykonaný ľuďmi **dedičný hriech - prvotný hriech.** Bol to hriech neposlušnosti, ktorí spáchali prví ľudia Adam a Eva, keď v Raji neposlúchli Boha a jedli zo zakázaného stromu. Spáchaním tohto hriechu stratili prvotný stav svätosti a to nielen pre seba, ale pre celé ľudstvo. Ním sa zranila ľudská prirodzenosť a vôľa sa stala náchylnou k zlému. Keďže sa prenáša od prarodičov na všetkých ľuďoch, dostal označenie – dedičný hriech

Podľa svojej závažnosti hriech môže byť: **ťažký - smrteľný** alebo **ľahký - všedný.**

Smrteľný hriech ničí v srdci človeka lásku, je vedomým, dobrovoľným a ťažkým porušením Božieho zákona. Odvracia človeka od Boha, ktorý je posledným cieľom a jeho najvyšším dobrom, keď človek dáva prednosť nižšiemu, podradnému hriešnému. Na to, aby sa páchal smrteľný hriech, musia sa splniť tri podmienky: Musí ísť o skutok, ktorý je závažný, musí byť spáchaný s plným vedomím a s plným súhlasom. Má za následok stratu lásky a posväcujúcej milosti. Ak nie je odstránený ľútosťou a Božím odpustením, spôsobuje vylúčenie z Kristovho kráľovstva; večnú smrť. **Všedný (ľahký) hriech** ponecháva v človekovi lásku, ak keď ju uráža a zraňuje. Všedný hriech pácha človek vtedy, keď v nezávažnej nezachováva mieru predpísanú morálnym zákonom alebo, keď neposlúchne morálny zákon vo vážnej veci, ale bez plného vedomia (KKC, 1862). Neruší však spojenie s Bohom a ľútosťou a láskou ho možno napraviť. Spôsobuje mravný neporiadok, ktorý možno napraviť láskou, ktorú v nás všedný hriech ponecháva. Všedný hriech prekáža duši v pokroku a ak ho človek neopútuje, disponuje ho na spáchanie smrteľného hriechu (KKC, 1863).

Spáchaný hriech podnecuje k ďalšiemu hriechu a jeho opakovanie plodí nerest. Keďže neresti sú protikladom čností, sú zvrátenými návykmi, ktoré zatemňujú svedomie a popudzujú na zlé. **Neresti možno dať do súvisu so siedmimi takzvanými hlavnými hriechmi.** Podľa učenia Cirkvi je **Sedem hlavných hriechov:** pýcha, lakomstvo, závisť, hnev, smilstvo, obžerstvo, lenivosť alebo duchovná znechutenosť.

Za hriechy spáchané inými sme zodpovední, keď pri nich spolupracujeme ako vinníci. Vtedy sa páchajú hriechy nazvané: **Deväť cudzích hriechov:** 1. Dávať radu iným k hriechu, 2. Popudzovať iných k hriechu, 3. Iným kázať spáchať hriech, 4. Súhlasit' s hriechom iných, 5. Pomáhať pri hriechu iných, 6. Mlčať pri hriechu iných, 7. Zastávať hriechy iných, 8. Netrestať hriechy iných, 9. Chváliť hriechy iných.

Hriešnik, ktorý zaťato, tvrdošijne odporuje Božej milosti a nechce sa zbaviť hriechov – vyspovedať sa, aj niekoľko rokov, dopúšťa sa hriechov, ktoré sú proti Duchu Svätému - **Šesť hriechov proti Duchu Svätému:** 1. Opopážlivo sa spoliehať na milosrdenstvo Božie; 2. Pochybovať o milosrdenstve Božom a oddať sa zúfalstvu; 3. Odporovať poznanej zjavenej pravde; 4. Závidieť bližnému milosť Božiu; 5. Zatvrdiť si srdce oproti spasiteľnému napomenutiu; 6. Zotrvávať tvrdošijne v nekajúcnosti.

Po spáchaní hriechu by prijímať Eucharistiu bolo svätokrádežou! Avšak každý aj najväčší hriešnik možnosť nápravy. Prijatie Božieho milosrdenstva vyžaduje, aby sme si priznali svoje viny a oľutovali svoje hriechy. Sám Boh svojím slovom a svojím Duchom odhaľuje naše hriechy, dáva nám pravdu svedomia a nádej na odpustenie.

Prikázania – Desať Božích prikázaní

Desať Božích prikázaní Boh dal ľuďom prostredníctvom Mojžiša, vodcu Izraelitov na ceste z egyptského zajatia do Zaslúbenej zeme. Bolo to na hore Sinaj, kde Mojžiš dostal Božie príkazy napísané na dvoch kamenných tabuliach. Ježiš Kristus ich potvrdil a prikázal zachovávať kresťanom. Tieto Božie prikázania, tiež nazývané **Desatoro** sú predovšetkým návodom pre zachovanie dobra, lásky a usmerňujú konanie v živote kresťanov, aj iných ľudí, ako dopravné značky cestnú premávku. Prvé tri Božie príkazy hovoria o vzťahu človeka k Bohu (I. – III.) a ďalšie o vzťahu človeka k sebe samému k druhým ľuďom (IV. – X.).

I. Boží príkaz: Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať iných bohov, okrem mňa, ktorým by si sa klaňal.

Prvý Boží príkaz vyžaduje od veriaceho v Boha uznávať len jediného a pravého Boha. Záporná (negatívna) stránka tohto príkazu zakazuje preukazovať pravý kult iným bohom, tiež praktizovať všetko, čo je v rozpore s Božím slovom. Porušenie tohto príkazu je hriechom proti náboženskej viere, nádeji a láske.

Tvrdenie: „**Ja som Pán, tvoj Boh**“ (Ex 20, 2) pre veriaceho znamená zachovávať a praktizovať tri teologálne (božské) čnosti a vyhýbať sa hriechom, ktoré im odporujú. Tri božské čnosti sú: 1. viera; 2. nádej; 3. láska.

Viera verí v Boha a zamietá všetko, čo je proti nej, ako je napríklad dobrovoľné pochybovanie, nevier, heréza, apostáza a schizma. Previnením proti viere je aj praktizovanie mágie, veštenia, horoskopov a iných okultných praktík. **Nádej** s dôverou očakáva oblažujúce videnie Boha a jeho pomoc a vyhýba sa zúfalstvu a opovážlivosť. **Láska** miluje Boha nadovšetko: preto treba odmietat' ľahostajnosť, nevďačnosť, vlačnosť, znechutenosť alebo duchovnú lenivosť a nenávisť voči Bohu, ktorá pochádza z pýchy.

Pánovo slovo: „**Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jedine jemu budeš slúžiť**“ (Mt 4, 10) vyžaduje: klaňať sa Bohu ako Pánovi všetkého, čo jestvuje; vzdávať mu jednotlivo i spoločne povinný kult; modliť sa k nemu prejavmi chvály, vďaky a prosby; prinášať mu obety, najmä duchovnú obeť nášho života v spojení s dokonalou Kristovou obeťou; plniť prisľúbenia a sľuby, ktoré mu boli dané.

Poklona Bohu: 1. vnútorne (rozumom uznávať a poriadit' sa Bohu), 2. navonok – v kostole pred svätostánkom, počas sv. omše, pri modlitbe, atď.

Každý človek má právo a morálnu povinnosť hľadať pravdu, najmä v tom, čo sa týka Boha a jeho Cirkvi, a keď ju poznal, prijať ju a verne zachovávať, vzdávajúc Bohu pravý kult. Dôstojnosti ľudskej osoby zároveň vyžaduje, aby v náboženskej oblasti nikto nebol nútený konať proti svojmu svedomiu, ani sa mu nesmie brániť, aby v náležitých hraniciach verejného poriadku konal podľa svojho svedomia súkromne alebo verejne, či už sám, alebo v spojení s inými.

Slovami: „**Nebudeš mať iných bohov okrem mňa**“ (Ex 20, 2) Boh zakazuje: mnohobožstvo (polyteizmus) a modloslužbu (idolatriu), ktorá zbožšťuje stvorenie, moc, peniaze a dokonca aj zlého ducha; poveru, ktorá je vybočením kultu patriaceho pravému Bohu a prejavuje sa v rozličných formách veštenia, mágie, čarodejníctva a špiritizmu; neúctu voči Bohu, ktorá sa prejavuje v pokúšaní Boha slovami alebo skutkami; vo svätokrádeži, ktorá znesväčuje sviatosti, najmä Eucharistiu, posvätné osoby alebo veci; vo svätokupectve (simónii), čiže v úmysle kupovať alebo predávať duchovné skutočnosti; ateizmus, ktorý odmieta jestvovanie Boha a často sa zakladá na nesprávnom chápaní ľudskej autonómie; agnosticizmus, podľa ktorého o Bohu nemožno nič vedieť a ktorý zahŕňa v sebe ľahostajnosť a praktický ateizmus.

V Starom zákone sa Božím príkazom: „**Neurobiš si kresanú modlu...**“ (Ex 20, 4) zakazovalo zobrazovať (namalovaný obraz, socha) Boha. Počnúc vtelením Božieho Syna kresťanské uctievanie posvätných obrazov je odôvodnené lebo sa zakladá na tajomstve Božieho Syna, ktorý sa stal človekom: v ňom sa neviditeľný - transcendentný Boh stáva viditeľným. Nejde pri tom o klaňanie sa obrazu, ale o uctievanie toho, kto je na ňom znázornený: Ježiš Kristus, Panna Mária, anjeli a svätí.

II. Boží príkaz: Nevezmeš Božie meno nadarmo

Týmto príkazom sa vyžaduje úcta k Bohu a jeho menu a to: úctivým vyslovovaním, vzdávaním chvály, plnením sľubov a dodržaním prísahy. V negatívnom zmysle sa zakazuje vyslovovať Božie meno zbytočne, zneužívať ho na falošnú prísahu, kliať, rúhať a podobne zneužívať aj meno Panny Márie, alebo svätých.

Sväté Božie meno sa rešpektuje tak, že sa vzýva, velebí, chváli a oslavuje. Toto Božie meno je tajomné, ako sám Boh je tajomstvom. Je to zjavené meno a zároveň je to akoby odmietnutie mena a práve preto najlepšie vyjadruje Boha ako toho, ktorý je a nekonečne prevyšuje všetko, čo môžeme pochopiť alebo vysloviť. Boh je „skrytý Boh“ a pritom je to Boh, ktorý je blízky ľuďom. Úcta k Božiemu menu má základ v zjavenom Božom slove – Sv. písme. Mená, ktoré užíva Sv. písmo na označenie Boha, vyjadrujú viac jeho činnosť, než podstatu. Meno Božie sa vyskytuje vo Svätom písme (slovenské vydanie Rím 1995) celkom 1683 krát, Jahve 283 krát, Pán 3777 krát. Prof. Scheeben delí sedem svätých mien v Starom zákone do troch skupín, čím sa vyjadruje: 1. vzťah Boha k človekovi a k svetu; 2. viac dokonalostí Boha; 3. vlastné a podstatné pomenovanie Boha: Jahve - Ja som, ktorý som.

Zneužívanie Božieho mena, spočíva v tom, že sa človek odvoláva na Božie meno, aby ospravedlnil svoj hriešnosť, zlobu, zločin. Takisto aj nevhodnému používaniu Božieho mena, akým je rúhanie a preklínanie, ktoré svojou povahou je ťažkým hriechom, a spreneverenie sa prisľúbeniam daným

v Božom mene. Aj časté a bezdôvodné, neraz zo zvyku používanie Božieho mena je prejavom neúcty voči bohu a povrchnej viery v Boha.

Falošná prísaha je zakázaná, lebo ňou sa Boh, ktorý je pravda sama, volá za svedka lži. Sv. Ignác z Loyoly hovorí: „Nemá sa prisahať ani na Stvoriteľa, ani na nijaké stvorenie, iba ak sa súčasne vyskytujú: pravda, potreba a úcta“. Krivá prísaha znamená urobiť pod prísahou nejaký sľub s úmyslom nedodržať ho alebo porušiť sľub urobený pod prísahou. Krivá prísaha je ťažkým hriechom proti Bohu, ktorý je vždy verný svojim prisľúbeniam.

III. Boží príkaz: Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni

Sviatočný deň, ktorý kresťania majú svätiť má svoj pôvod v Božej činnosti stvorenia. V tejto súvislosti Sv. písmo pripomína: „Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich. V siedmy deň však odpočíval... Pán požehnal sobotný deň a vyhlásil ho za posvätný“ (Ex 20, 11). Preto starozákonní Židia zasvätili sobotu, lebo v sobotný deň sa pripomína Boží odpočinok v siedmy deň stvorenia, ako aj vyslobodenie Izraela z egyptského otroctva a zmluva, ktorú Boh uzavrel so svojím ľuďom. **Božie konanie je vzorom pre konanie človeka. Ak Boh „odpočíval“ v siedmy deň, tak aj človek má prestať pracovať a nechať aj iných, aby si oddýchli.** Ježiš uznáva posvätnosť soboty a s božskou autoritou podáva jej autentický výklad: „Sobota bola ustanovená pre človeka a nie človek pre sobotu.“ (Mk 2, 27) Sobota bola pre kresťanov nahradená nedeľou, lebo **nedeľa je dňom zmŕtvychvstania Ježiša Krista.** Ako „prvý deň v týždni“ (Mk 16, 2) nedeľa pripomína prvé stvorenie; ako „ôsmy deň“, ktorý nasleduje po sobote, **nedeľa znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním. Kresťanom sa tak nedeľa stala prvým zo všetkých dní a prvým zo všetkých sviatkov: dňom Pána.** V tento deň Kristus svojou Veľkou nocou završuje duchovnú pravdu židovskej soboty a zvestuje večný odpočinok človeka v Bohu.

Kresťania svätia nedeľu a iné prikázané sviatky tak, že sa zúčastňujú na pánovej Eucharistii a zdržiavajú sa takých činností, ktoré znemožňujú preukazovať kult Bohu a narúšajú radosť vlastnú dňu Pána alebo potrebné zotavenie ducha i tela.

Cirkevné prikázanie určuje a spresňuje Pánov zákon: „V nedeľu a v iné prikázané sviatky sú veriaci povinní zúčastniť sa na omši.“ „Prikázaniu zúčastniť sa na omši zadost'učiní, kto je prítomný na omši, kdekoľvek sa slávi v katolíckom obrade buď v sám sviatočný deň, alebo večer predchádzajúceho dňa“ (KKC 2180).

Nedeľná Eucharistia (sv. omša) je základom celého kresťanského konania a potvrdzuje ho. Preto veriaci sú povinní zúčastniť sa na slávení Eucharistie v prikázaných dňoch.

Prikázané sviatky: - **sviatky Pána:** 1. Narodenie Pána; 2. Zjavenie Pána; 3. Nanebovstúpenie Pána; 4. Najsvätejšieho Kristovo tela a krvi; - **sviatky Panny Márie:** 5. Bohorodičky Panny Márie; 6. Nepoškvrnené počatie Panny Márie; 7. Nanebovzatie Panny Márie; - **sviatky svätých:** 8. Svätých apoštolov Petra a Pavla; 9. Všetkých svätých.

Neúčast' na sv. omši v nedeľu a v prikázané sviatky je ospravedlniteľná z vážneho dôvodu (ako je napríklad choroba, starostlivosť o dočatá) alebo dišpenzovaní vlastným farárom. Tí, čo si vedome a dobrovoľne neplnia túto povinnosť, dopúšťajú sa ťažkého hriechu. Dovoľujú sa činnosti súvisiace s rodinnými potrebami alebo so službami, ktoré majú veľkú spoločenskú užitočnosť, za predpokladu, že nevytvoria návyky, ktoré by škodili sväteniu nedele, rodinnému životu a zdraviu.

Aby štát uznal nedeľu za sviatočný deň je to dôležité preto, aby sa všetkým skutočne dala možnosť: užívať dostatočný odpočinok a mať voľný čas na pestovanie náboženského, rodinného, kultúrneho a spoločenského života; disponovať vhodným časom na meditáciu, premýšľanie, ticho a vzdelávanie sa; venovať sa dobrým skutkom najmä v prospech chorých a starých ľudí.

IV. Boží príkaz: Cti svojho otca a svoju matku

Štvrté prikázanie prikazuje ctíť a vážiť si svojich rodičov a všetkých (starých a krstných rodičov, duchovných a svetských predstavených, učiteľov, vychovávateľov), ktorých Boh pre naše dobro obdaril svojou autoritou.

Tento príkaz upravuje vzťahy, ktoré má človek s najbližšími v vo svojom okolí – v rodine. Zahrňuje aj vzťahy v rámci širšieho spoločenstva – školy, pracoviska, obce, štátu. Sú to vzťahy, v ktoré pretrvávajú počas celého života jednotlivca a Boh chce a príkazom chráni, aby vzájomné medziľudské vzťahy neboli narušené zlom.

Muž a žena spojení v manželstve tvoria spolu so svojimi deťmi rodinu. Boh ustanovil manželstvo - rodinu zo zameraním pre dobro manželov a na plodenie a výchovu detí. **Medzi členmi tej istej rodiny sa vytvárajú osobné vzťahy a tým aj určitá zodpovednosť.** V Kristovi sa rodina stáva „domácou“ Cirkvou, lebo je spoločenstvom viery, nádeje a lásky. Rodina je prvotná bunka ľudskej spoločnosti. Predchádza akékoľvek uznanie verejnou mocou. Rodinné princípy a hodnoty tvoria základ života spoločnosti. Rodinný život je uvádzaním do života spoločnosti. Spoločnosť je povinná udržiavať a upevňovať manželstvo a rodinu a rešpektovať pritom aj princíp subsidiarity (výpomoci). Občianska moc je povinná uznať, chrániť a podporovať pravú povahu manželstva a rodiny, verejnú mravnosť, práva rodičov a rodinné blaho.

Deti majú voči rodičom preukazovať úctu, vd'ačnosť, ochotu a poslušnosť. Týmto spôsobom, ako aj dobrými vzťahmi medzi bratmi a sestrami majú prispievať k zveľadovaniu súladu a svätosti celého rodinného života. V prípade, že by sa rodičia nachádzali v situácii núdze, choroby, opustenosti alebo staroby, dospelé deti im majú poskytovať morálnu a hmotnú pomoc.

Rodičia, účastní na Božom otcovstve, sú prví zodpovední za výchovu svojich detí a sú im prvými hlásateľmi viery. Majú povinnosť milovať a rešpektovať deti ako osoby a ako Božie deti a postarať sa, nakoľko je to možné, o ich hmotné a duchovné potreby. Majú pre ne vybrať primeranú školu a rozvážnymi radami im pomáhať zvoliť si povolanie a životný stav. Osobitne majú poslanie vychovávať ich ku kresťanskej viere. **Ku kresťanskej viere vychovávajú rodičia svoje deti predovšetkým príkladom, modlitbou, rodinnou katechézou a účasťou na živote Cirkvi.**

Rodinné zväzky sú síce dôležité, ale nie absolútne, alebo prvotným povolaním kresťana je nasledovať Ježiša Krista a milovať ho: „Kto miluje otca alebo matku viac ako mňa, nie je ma hoden“ (Mt 10, 37). Rodičia majú s radosťou pomáhať svojim deťom nasledovať Ježiša Krista v každom životnom stave, aj v zasvätenom živote alebo v kňazskej službe.

Moc v rozličných oblastiach občianskej spoločnosti treba vždy vykonávať ako službu a pritom rešpektovať základné práva človeka, správnu stupnicu hodnôt, zákony, distributívnu spravodlivosť a princíp subsidiarity. Pri vykonávaní moci má každý vyhľadávať záujem spoločenstva, a nie svoj vlastný. Vo svojich rozhodnutiach sa má inšpirovať pravdou o Bohu, o človekovi a o svete.

Tí, ktorí sú podriadení autorite, majú považovať svojich nadriadených za predstaviteľov Boha a majú im poskytnúť lojálnu spoluprácu v záujme dobrého fungovania verejného a spoločenského života. To v sebe zahŕňa lásku k vlasti a službu vlasti, právo a povinnosť voliť,

platenie daní, obranu krajiny a právo na konštruktívnu kritiku. Občan je vo svedomí viazaný neposlúchať, keď zákony občianskych autorít sú v rozpore s požiadavkami morálneho poriadku: „Boha treba viac poslúchať ako ľudí“ (Sk 5, 29).

V. Boží príkaz: Nezabiješ

Príkazom: Nezabiješ Boh zakazuje zabíjať ľudský život, alebo akoukoľvek formou škodiť sebe alebo blížnemu na tele, duši, tiež trýzniť zvieratá. Tento príkaz v pozitívnej stránke ukladá vážiť si a chrániť ľudský život od počatia až po prirodzenú smrť!

Ľudský život treba chrániť a rešpektovať, lebo je posvätný. Už od svojho začiatku vyžaduje stvoriteľské pôsobenie Boha a navždy ostáva v osobitnom vzťahu k Stvoriteľovi, svojmu jedinému cieľu. **Nikomú nie je dovolené priamo usmrtiť nevinnú ľudskú bytosť**, lebo to závažne protirečí dôstojnosti ľudskej bytosti a svätosti Stvoriteľa: „Nezabiješ nevinného ani spravodlivého“ (Ex 23, 7).

Oprávnená obrana osôb a spoločnosti (napr. po napadnutí zločincom, nepriateľom) nie je v protiklade s prikázaním „nezabiješ“, lebo oprávnenou obranou sa uskutočňuje voľba brániť sa a uplatňuje sa právo na vlastný život alebo na život iných. Oprávnená a primeraná obrana môže byť aj vážnou povinnosťou toho, kto je zodpovedný za život iných. Nesmie sa však pritom použiť väčšie násilie, ako je potrebné. Trest uložený právoplatnou verejnou mocou má za cieľ napraviť neporiadok spôsobený previnením, chrániť verejný poriadok a bezpečnosť osôb a prispieť k náprave vinníka. Uložený trest má byť primeraný závažnosti zločinu, preto trest smrti podľa piateho Božieho príkazu nie je prípustný.

Proti príkazu nezabiješ sa previní, kto vykoná: priamu a úmyselnú vraždu alebo spolupracuje pri nej; **priamy umelý potrat (interrupcia, abortus)** - chcený ako cieľ alebo prostriedok, ako aj pomáhajúce pri ňom (Cirkev tento ťažký hriech trestá prísne - trestom exkomunikácie), lebo ľudskú bytosť treba už od jej počatia absolútne rešpektovať a chrániť v jej neporušiteľnosti; **priamu eutanáziu (bezbolestné ukončenie života)**, ktorá spočíva v usmrtení vykonaným skutkom, alebo zanedbaním povinnej starostlivosti osôb telesne alebo mentálne postihnutých, nevládných – starých, chorých alebo umierajúcich; **samovraždu** a úmyselnú spoluprácu pri nej, lebo je ťažkou urážkou pravej lásky k Bohu, k sebe samému a k blížnemu; **užíva drogy; užíva alkohol v nadmernom množstve** (úplná opilosť, aj neúplná opilosť, - zbavuje užívania rozumu a je pohoršením); **vedome poškodzuje zdravie** (fajčenie, ponocovanie na diskotékach, zábavách, pri televízii, počítači, zmrazenie pri športe – fauly, nadmerné užívanie liekov, bitka, atď.) - o svoje telesné zdravie i o zdravie druhých sme povinní rozumne sa starať, ale máme sa vyhýbať kultu tela a každému prekročeniu miery.

Piate prikázanie zakazuje ako závažne protirečiacie morálnemu zákonu: vedecké, či už lekárske, alebo psychologické pokusy na osobách alebo skupinách ľudí. Morálne sú oprávnené vtedy, keď sú v službách celkového dobra osoby a spoločnosti a neprinášajú so sebou neprimerané riziká pre život a pre telesnú a psychickú integritu jednotlivcov. Príslušné osoby majú byť vhodne informované a musia s pokusmi súhlasiť. Transplantácia orgánov je morálne prijateľná so súhlasom darcu a bez prílišných rizík pre neho. Ak ide o šľachetný čin darovania orgánov po smrti, musí byť úplne overená skutočná smrť darcu. Nemôže sa oprávnené prerušiť liečenie, ktoré sa má zvyčajne poskytovať chorej osobe. Je však oprávnené používanie utišujúcich liekov, ak nie sú zamerané na smrť, a odmietnutie „liečby za každú cenu“, čiže použitia neúmerných liečebných procedúr bez odôvodnenej nádeje na pozitívny výsledok.

V rozpore s rešpektovaním telesnej neporušiteľnosti a dôstojnosti ľudskej osoby sú tieto praktiky: únosy a násilné zadržanie osôb, terorizmus, mučenie, násilie a priama sterilizácia.

Amputácia a okyptenie týkajúcej sa určitej osoby sú morálne dovolené len na nevyhnutné terapeutické účely v prospech tejto osoby.

Umierajúci má právo prežiť posledné chvíle svojho pozemského života dôstojne a najmä s podporou modlitby a sviatostí, ktoré pripravujú na stretnutie so živým Bohom. S telami zosnulých treba zaobchádzať s úctou a láskou. Ich kremácia je dovolená, ak sa vykonáva bez spochybnenia viery vo vzkriesenie tela.

Pán, ktorý vyhlasuje za „blahoslavených tých, čo šíria pokoj“ (Mt 5, 9), vyžaduje pokoj srdca a poukazuje na **nemorálnosť vražebného hnevu**, ktorý je túžbou po pomste za podstúpené zlo, **a nenávisti**, ktorá vedie človeka k túžbe po zle pre blížneho. Ak sú tieto vnútorné postoje vo veľmi dôležitých veciach dobrovoľné a človek ich schvaľuje, sú ťažkými hriechmi proti láske.

Mier vo svete, ktorý sa vyžaduje na rešpektovanie ľudského života a na jeho rozvoj, nespočíva iba v tom, že nie je vojna alebo že medzi nepriateľskými silami panuje rovnováha. Mier je „pokoj poriadku“ (svätý Augustín), „dielo spravodlivosti“ (Iz 32, 17) a dôsledok lásky. Pozemský mier je obrazom a ovocím Kristovho pokoja. Mier vo svete si vyžaduje spravodlivé rozdelenie a ochranu osobných добier, slobodnú komunikáciu medzi ľuďmi, rešpektovanie dôstojnosti osôb a národov a vytrvalé pestovanie spravodlivosti a bratstva.

Použitie vojenskej sily je morálne oprávnené, ak sa súčasne vyskytnú nasledujúce podmienky: keď jestvuje istota o trvalej a ťažkej podstúpenej škode; keď každá iná mierová alternatíva je neúčinná; keď sú seriózne podmienky na úspech; keď nehrozí nebezpečenstvo väčších ziel, majú pritom na zreteli dnešnú silu prostriedkov ničenia. **Keď hrozí vojna, dôsledné hodnotenie podmienok na použitie vojenskej sily prináleží rozvážnemu úsudku tých, ktorí vládnu.** Oni majú aj právo uložiť občanom povinnosť národnej obrany pri rešpektovaní osobného práva na výhradu svedomia. Toto právo treba uplatniť inou formou služby ľudskej spoločnosti.

Morálny zákon zostáva stále platný, aj v prípade vojny. Vyžaduje, aby sa ľudsky zaobchádzalo s nebojujúcimi, ranenými vojakmi a zajatcami. Akcie, ktoré sa vedome a dobrovoľne podnikajú proti právu národov, ako aj nariadenia, ktoré ich prikazujú, sú zločinmi, ktoré slepá poslušnosť nemôže ospravedlniť. Treba odsúdiť masové ničenia, ako aj vyhladenie určitého národa alebo národnostnej menšiny. Sú to veľmi ťažké hriechy a je morálnou povinnosťou vzoprieť sa rozkazom toho, kto ich nariaďuje. Treba urobiť všetko, čo je rozumne možné, aby sa v každom prípade vyhlo vojne, a to pre zlo a nespravodlivosti, ktoré vojna zapríčiňuje. Osobitne sa treba vyhýbať takému hromadeniu zbraní a obchodovaniu s nimi, ktoré nie sú náležite upravené zákonitou verejnou mocou; nespravodlivostiam; najmä ekonomického a sociálneho rázu; etnickým a náboženským diskrimináciám; závidi, nedôvere, pýche a duchu pomsty. Všetko, čo sa robí na odstránenie týchto a iných neporiadkov, pomáha budovať mier a vyvarovať sa vojne.

VI. Boží príkaz: Nezosmilniš

Boh stvoril človeka ako muža a ženu s rovnakou osobnou dôstojnosťou a vložil do neho povolanie na lásku a spoločenstvo. Každý má prijať svoju sexuálnu (pohlavnú) totožnosť a uznať jej dôležitosť pre celú osobu, jej špecifickosť u muža a ženy a ich vzájomné dopĺňanie sa. Pohlavnosť (sexualita) sa stáva skutočne ľudskou, keď je správnym spôsobom integrovaná do vzťahu osoby k osobe (muž - žena).

Hoci v biblickom texte Desatora čítame „nescudzoložíš“ (Ex 20, 14), Tradícia Cirkvi sa riadi morálnymi ponaučeniami Starého a Nového zákona v ich celku a chápe šieste prikázanie tak, že sa vzťahuje na všetky hriechy proti čistote. To vyjadruje výraz „nezosmilniš“, chápaný v širšom zmysle slova. V úzkom zmysle slova výraz „smilstvo“ označuje „telesné spojenie slobodného muža so slobodnou ženou mimo manželstva“ (Katechizmus Katolíckej cirkvi, č. 2353).

V šiestom príkaze Boh zakazuje akýmkoľvek spôsobom zneužívať pohlavnosť svojej alebo inej osoby s cieľom pohlavného (sexuálneho) vyžitia. V pozitívnom zmysle týmto príkazom poukazuje na morálnu čnosť čistoty, ktorá je tiež Boží dar, milosťou, ovocím Ducha Svätého. Čnosť čistoty – ktorou pod vedením rozumu usmerňujeme telesnú (pohlavnú) žiadostivosť a vášne, vyžaduje naučiť sa sebaovládaniu ako prejavu ľudskej slobody zameranej na sebadarovanie. Na to je potrebná všestranná a stála výchova, ktorá sa uskutočňuje v postupných etapách rastu. Druhy čistoty: **a, čistota slobodných – dočasná pohlavná zdržanlivosť slobodných, ktorí ešte neuzavreli manželstvo; **b, čistota manželská** – zachovanie manželskej vernosti a vylúčenie všetkého nedovoleného v manželskom pohlavnom styku (antikoncepcné prostriedky, sterilizácia); **c, čistota vdovská** – zdržanie sa každej sexuálnej akcie počas vdovstva. Zvláštnym druhom dobrovoľnej čistoty je: **celibát** (bezženstvo, bezmanželstvo) – osobitný Boží dar, skrze ktorého sa nositelia posvätného (kňazského) stavu ľahšie a s nerozdeleným srdcom oddávajú Kristovi a tak sa plnšie môžu venovať službe Bohu a ľuďom. **Panenstvo** alebo panenská čistota je rozhodnutie navždy sa zrieknuť každej pohlavnej akcie.**

Žiť v čistote pomáhajú početné prostriedky: Božia milosť, pomoc sviatostí, modlitba, sebazaprenie, askéza primeraná rôznym situáciám, pestovanie morálnych čností, najmä čnosti miernosti, ktorá smeruje k tomu, aby rozum riadil vášne. **Všetci sú povolani, aby viedli čistý život podľa svojho životného stavu, nasledujúc Krista, vzor čistoty:** jedni tak, že žijú v panenstve alebo v zasvätenom celibáte, čo je vynikajúci spôsob, ako sa môžu ľahšie odovzdať Bohu s nerozdeleným srdcom; druhí, ak žijú v manželstve, tak, že zachovávajú manželskú čistotu, a ak nie sú ženatí alebo vydaté, tak, že zachovávajú čistotu v zdržanlivosti.

Hriechy proti čistote sú: a, vnútorné – spôsobujú pohlavné vzrušenie a zvyčajne aj skutok, nemusia to byť vždy ťažké hriechy; **b, vonkajšie** - závažne protirečia čistote, každý podľa povahy svojho predmetu. Vzhľadom k okolnostiam môžu byť ľahké, ale zvyčajne sú to ťažké – smrteľné hriechy.

Vnútorné hriechy proti čistote: 1. nečisté myšlienky – myšlienky a predstavy nejakej veci z pohlavnej oblasti; **2. nečistá záľuba** – vyhládavanie prostriedkov k podnecovaniu predstavy nejakej pohlavnej akcie, ako keby sa skutočne vykonávala; **3. nečistá radosť** – z vykonaných alebo v mysli predstavovaných pohlavných zážitkov, taktiež z pohlavných akcií, predstavení, filmov, obrázkov, slov iných; **4. nečistá túžba** – žiadostivosť, túžba vykonať skutok s cieľom pohlavného zneužitia seba, iných.

Vonkajšie hriechy proti čistote: 1. chlipnosť (luxuria) – dlhotrvajúca neresť, nezriadená túžba po pohlavnej rozkoši rôznym spôsobom (slovami, pohľadom, dotykom - skutkom) len pre samotnú rozkoš a pohlavné vyžitie; **2. masturbácia (onánia, sebaukájanie)** – úmyselné dráždenie pohlavných orgánov a cieľom vyvolať pohlavnú rozkoš, buď osamotene, alebo s inou osobou; **3. smilstvo** – priame pohlavné spojenie slobodného muža so slobodnou ženou, po vzájomnom súhlase. v prípade muža a ženy, ktorí dlhšie spolu nežijú (ako druh a družka) tak, že predstierajú manželstvo pretrvávajúci stav smilstva sa nazýva **konkubinát**. Ak ide o smilstvo, ktorého sa dopúšťa muž, žena žijúci v manželstve so slobodnou stránkou, alebo muž, žena obaja zosobášení, hoci nadviažu len chvíľkový pohlavný styk, dopúšťajú sa **cudzoložstva**; **4. krvismilstvo** – pohlavný styk medzi blízkymi pokrvnými alebo príbuznými (švagor – švagriná); **5. svätokrádežné smilstvo** – telesné spojenie, ktoré poškrvňuje Bohu zasľúbenú osobu (kňaz, rehoľník, rehoľníčka), alebo poškrvňuje zasvätené miesto, alebo vec (zneužitie posvätných vecí na sexuálny hriech); **6. prostitúcia** – pre všetkých prístupné smilstvo za peniaze alebo pre pohlavnú radosť. Okrem žien, mužov vykonávajúcich prostitúciu, hriechu sa dopúšťajú aj sprostredkovatelia a ich zákazníci, aj štátni úradníci, politici ak zákonom nezamedzujú prostitúciu; **7. pornografia – erotika** – zámerné propagovanie a ukazovanie pohlavných skutkov len pre vyvolanie rozkoše, navádzanie k pohlavnej akcii. Okrem hercov sa hriechu smilstva dopúšťajú aj výrobcovia, distribútéri - šíritelia, obchodníci, majitelia a konzumenti pornografických - erotických filmov, obrázkov a iných prostriedkov; **8.**

pohlavné znásilnenie – násilné vniknutie do pohlavnej intimity nejakej osoby, tiež skutok smilstva proti vôli jednej stránky (zvyčajne žena, dieťa) pomocou rôznych spôsobov násilia (fyzické, morálne – strach, oklamanie, podvod, únos, atď.). Je proti spravodlivosti a láske a spôsobuje ťažkú škodu, ktorá môže poznačiť obeť na celý život.

Formy pohlavnej zvrátenosti:

- **pedolilia** (gr. pais=dieťa, filió=lúbim) - pohlavné zameranie jedinca na dieťa,
- **gentrofilia** (gr. geron=starec, filió=lúbim) - pohlavné zameranie jedinca k starším ľuďom,
- **fetišizmus a symbolizmus** (fetiš=predmet u pohanov hodný božskej úcty) – pohlavne vzrušenie dotykom, pohľadom na vec (časti oblečenia, vlasy a pod.), ktorá patrí inej osobe, objektu záujmu,
- **exhibicionizmus** (lat. exhibeo=ukazujem) – pohlavná radosť z obnažovania sa pred inými,
- **sadizmus** (slovo od mena markíza de Sade 1740-1814, ktorý opisoval v románe takýchto ľudí) – spôsobovanie pohlavnej rozkoše týraním, trápením a ponižovaním sexuálneho partnera,
- **masochizmus** (slovo od mena spisovateľa Sacher Masoch 1836-1895, ktorý to opisoval) – vyhľadávanie pohlavnej radosti v znášaní utrpenia, bitky a celkového násilia od inej osoby,
- **narcizmus** – láska a pohlavná náklonnosť k vlastnej osobe,
- **homosexualita** – pohlavná náklonnosť k rovnakému pohlaviu (muž-muž, žena-žena). Homosexuálne ženy sa nazývajú lesbičky (od gr. ostrova Lesbos, kde ženy holdovali homosexualite). **Táto pohlavná náklonnosť je proti ľudskej prirodzenosti**, lebo nejde o opravdivé citové a pohlavné dopĺňanie sa. Zrejme má pôvod v psychickom vývine jednotlivca, vplyvu prostredia, alebo je dôsledkom zvrátenosti. **Cirkev homosexuálnych ľudí neodsudzuje**. Podľa jej učenia v Katechizme kat. Cirkvi (2358-2359) pripomína: „Treba ich prijímať s úctou, súcitom a jemnocitom a vyhýbať sa akémukoľvek náznaku nespravodlivej diskriminácie voči nim. Aj tieto osoby sú povolané plniť vo svojom živote Božiu vôľu a, ak sú kresťanmi, spájať s Pánovou obetou na kríži ťažkosti, s ktorými sa môžu stretnúť v dôsledku svojho stavu. **Homosexuálne osoby sú tiež povolané k čistote**. Čnosťami ovládania sa, ktoré vychovávajú k vnútornej slobode, niekedy aj pomocou nezištného priateľstva, modlitbou a s pomocou sviatostnej milosti sa môžu a majú postupne a rozhodne približovať ku kresťanskej dokonalosti.“

Podľa učenia Cirkvi opierajúce sa šiesty Boží príkaz, občianske authority sú povinné podporovať **dôstojnosť ľudskej osoby**, majú prispievať k utvoreniu priaznivého prostredia pre čistotu aj tým, že primeranými zákonmi zabránia šíreniu niektorých spomenutých závažných urážok čistoty, aby chránili najmä maloletých a tých najslabších. **Previneniami proti dôstojnosti človeka sú:** cudzoložstvo, rozvod, mnohoženstvo (polygamia), krvismilstvo, voľný zväzok (jednoduché spoluzitie, konkubinát) a pohlavný úkon pred manželstvom alebo mimo manželstva.

Dobrá manželskej lásky, ktorá je pre pokrstených posvätná sviatosťou manželstva, sú jednota, vernosť, nerozlučiteľnosť a otvorenosť pre plodnosť. **Manželský pohlavný úkon má dvojaký význam: spojenie** (vzájomné darovanie sa manželov) a **plodenie** (otvorenosť na plodenie ľudského života). Nikto nesmie porušiť nerozlučiteľnú spojitosť, ktorú stanovil Boh medzi dvoma významami manželského úkonu tým, že vylúči jeden z nich. Dieťa je Boží dar, najvznešenejší dar manželstva. Nejestvuje právo mať deti („nárok na dieťa za každú cenu“). Naopak, dieťa má právo byť plodom manželskej lásky svojich rodičov, ako aj právo byť rešpektované ako osoby už od chvíle svojho počatia.

VII. Boží príkaz: Nepokradneš

Siedme prikázanie sa vzťahuje na všeobecné určenie a rozdelenie dohier na súkromné vlastníctvo, ako aj na rešpektovanie osôb, ich vlastníctva a neporušiteľnosti stvorenia. Cirkev vidí v tomto prikázaní aj odôvodnenie svojho sociálneho určenia, ktoré zahŕňa správne konanie v ekonomickej činnosti a v sociálnom i politickom živote, právo a povinnosť týkajúce sa ľudskej práce, spravodlivosť a solidaritu medzi národmi a lásku k chudobným.

Právo na súkromné vlastníctvo jestvuje pod podmienkou, že ho niekto spravodlivo získal alebo dostal a že prvoradé zostáva všeobecné určenie dohier na uspokojenie základných potrieb všetkých ľudí. Cieľom súkromného vlastníctva je zaručiť slobodu a dôstojnosť jednotlivých osôb tým, že im pomáha uspokojiť základné potreby tých, za ktorých majú zodpovednosť, ako aj iných, ktorí žijú v núdzi. Preto krádež, poškodzovanie vecí, majetku, aj duchovných- intelektuálnych diel (napr. počítačový program, pieseň, atď.) je vždy hriechom aj proti láske k blížnemu - osobe, ktorá ich vlastní.

Siedme prikázanie predpisuje rešpektovanie cudzieho vlastníctva praktizovaním spravodlivosti a lásky, miernosti a solidárnosti. Osobitne vyžaduje: dodržanie sľubov a uzavretých zmlúv; nápravu spáchanej nespravodlivosti a vrátenie toho, čo bolo nespravodlivo nadobudnuté; rešpektovanie neporušiteľnosti stvorenia a rozumným, umierneným využívaním nerastných, rastlinných a živočíšnych zdrojov na celom svete s osobitným ohľadom na tie druhy, ktoré ohrozujú vymretie.

Siedme prikázanie zakazuje predovšetkým krádež - neoprávnené prisvojenie si cudzieho vlastníctva proti rozumnej vôli majiteľa. To sa deje aj platením nespravodlivých miezd, špekulovaním s hodnotou majetku a cieľom ťažiť z toho výhodou na škodu druhého, ako aj falšovaním šekov a faktúr.

Siedme prikázanie okrem toho zakazuje daňové a obchodné podvody a úmyselné poškodzovanie súkromného alebo verejného majetku (Cirkvi, obce, štátu). Zakazuje aj úžeru, podplácanie - úplatok, súkromné zneužívanie spoločného majetku, vedome zle vykonané práce a plytvanie.

Sociálne učenie Cirkvi je organický vývoj pravdy evanjelia o dôstojnosti ľudskej osoby a o jej sociálnom rozmere. Obsahuje princípy uvažovania, formuluje kritériá úsudku a dáva normy a smernice na činnosť. Cirkev zasahuje do sociálnych otázok tak, že vynáša morálny úsudok o ekonomických a sociálnych otázkach, keď to vyžadujú základné práva osoby, spoločné dobro alebo spása duší.

Sociálny sa má realizovať podľa svojich vlastných metód, v hraniciach morálneho poriadku, v službách celého človeka a celého ľudského spoločenstva a s rešpektovaním sociálnej spravodlivosti. Človek má byť jeho pôvodcom, stredobodom a cieľom. Sociálnemu učeniu Cirkvi protirečia také ekonomické a sociálne systémy, ktoré obetujú základné práva osôb alebo robia zo zisku svoje výlučné pravidlo, alebo svoj posledný cieľ. Preto Cirkev zavrhuje ideológie, ktoré sú v modernej dobe spojené s „komunizmom“ alebo s ateistickými a totalitnými formami „socializmu“. Okrem toho v praxi „kapitalizmu“ odmieta individualizmus a absolútny primát trhového zákona nad ľudskou prácou.

Práca je pre človeka povinnosť a právo. Prácou človek spolupracuje s Bohom Stvoriteľom. Keď totiž pracuje usilovne a kompetentne, uplatňuje schopnosti, ktoré sú vpísané do jeho prirodzenosti, oslavuje Stvoriteľove dary a schopnosti, ktoré dostal, udržiava seba samého i svojich rodinných príslušníkov a preukazuje službu ľudskému spoločenstvu. Okrem toho pomocou Božej milosti práca môže byť prostriedkom posväcovania a spolupráce s Kristom na spáse iných. **Prístup k zabezpečenej a počestnej práci** má byť otvorený všetkým bez akejkoľvek nespravodlivej diskriminácie. Pritom treba rešpektovať slobodné hospodárske podnikanie a spravodlivú odmenu.

Je úlohou štátu postarať sa o istotu slobody jednotlivcov a vlastníctva, ako aj o stabilnú menu a dobre fungujúce verejné služby a dozerat' na uplatňovanie ľudských práv v ekonomickej oblasti a riadiť ho. Spoločnosť má podľa okolností pomáhať občanom, aby si našli prácu.

Vedúci podnikov majú ekonomickú a ekologickú zodpovednosť za svoju činnosť. Majú prihliadať na dobro osôb, a nie iba na zvyšovanie ziskov, hoci aj zisky sú potrebné na zabezpečenie investícií, budúcnosti podnikov, zamestnania a dobrého chodu ekonomickeho života.

Pracujúci majú vykonávať svoju prácu svedomito, kompetentne a oddane. Prípadné spory sa majú usilovať vyriešiť dialógom. Štrajk bez použitia násilia je morálne oprávnený, ak sa ukazuje ako potrebný prostriedok na dosiahnutie primeraného osuhu a ak sa pritom berie ohľad na spoločné dobro.

Na medzinárodnej úrovni všetky národy a inštitúcie majú konať v duchu solidarity a subsidiarity s cieľom odstrániť alebo aspoň obmedziť biedu, nerovnosť zdrojov a ekonomických prostriedkov, hospodársku a sociálnu nespravodlivosť, vykorisťovanie osôb, hromadenie dlhov chudobnými krajinami a zvrátené mechanizmy, ktoré prekážajú rozvoju menej vyvinutých krajín.

Veriaci laici priamo zasahujú do politického a sociálneho života tak, že oživujú kresťanským duchom časné skutočnosti a spolupracujú so všetkými ako opravdiví svedkovia evanjelia a tvorcovia pokoja a spravodlivosti. Láska k chudobným sa praktizuje angažovaním sa proti materiálnej chudobe, ako aj proti mnohým formám kultúrnej, morálnej a náboženskej chudoby. Telesné a duchovné skutky milosrdenstva a početné dobročinné inštitúcie, ktoré vznikli v priebehu storočí, sú konkrétnym svedectvom uprednostňujúcej lásky k chudobným, ktorá charakterizuje Ježišových učeníkov.

VIII. **Boží príkaz: Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu**

Každý človek je povolaný žiť úprimne a pravdivo v konaní a v reči. Každý je povinný hľadať pravdu, prijať ju a celý svoj život usporiadať podľa požiadaviek pravdy. V Ježišovi Kristovi sa Božia pravda zjavila úplne: on je Pravda. Kto nasleduje jeho, žije z Ducha pravdy a vystríha sa dvojtvárnosti, pretvárk a pokrytectva. Kresťan má vydávať svedectvo v prospech evanjeliovej pravdy vo všetkých oblastiach svojej verejnej a súkromnej činnosti, ak treba, aj obetovaním vlastného života. Mučeníctvo je najvyššie svedectvo, ktoré možno vydať o pravde viery.

Boh v ôsmom príkaze zakazuje: klamstvo (lož, cigánstvo), falošné svedectvo a krivú prísahu, ohováranie, osočovanie, nerozvážne posudzovanie, lichotenie, pochlebovanie a povolnosť, najmä ak iného utvrdzujú v ťažkých hriechoch alebo majú za cieľ dosiahnutie nedovolených výhod a každé prekrúcanie pravdy.

Veľkosť a závažnosť každého druhu klamstva sa posudzuje podľa povahy pravdy, ktorú deformuje, podľa okolností, podľa úmyslu toho, kto sa je dopúšťa, a podľa škôd, ktoré utrpeli tí, čo sú jej obeťou. Previnenie proti pravde vyžaduje nápravu, ak druhým spôsobilo škodu.

Ôsme prikázanie vyžaduje rešpektovanie pravdy, sprevádzané diskretnosťou lásky:

- **v komunikovaní a v informovaní,** ktoré majú vždy brať do úvahy osobné a spoločné dobro, ochranu súkromného života a nebezpečenstvo pohoršenia;
- **zachovanie úradných tajomstiev,** ktoré sa majú vždy zachovávať okrem výnimočných prípadov, a to zo závažných a primeraných dôvodov. Takisto sa vyžaduje
- **rešpektovanie dôverných informácií** zverených pod pečaťou tajomstva.

Informácia (správa) prostredníctvom médií (televízia, rozhlas, noviny, časopisy) má byť v službe spoločného dobra. Svojím obsahom má byť vždy pravdivá a pri zachovávaní spravodlivosti a lásky úplná. Okrem toho sa má vyjadrovať slušným a primeraným spôsobom a má úzkostlivo rešpektovať morálne zákony, legitímne práva a dôstojnosť osôb, najmä dobré meno a česť, na ktoré má právo každý človek.

Pravda je krásna sama o sebe. Prináša so sebou jas duchovnej krásy. Popri slove jestvujú početné iné formy vyjadrenia pravdy, najmä umelecké diela. Sú výsledkom talentu darovaného Bohom a úsilia človeka. Aby posvätné umenie bolo pravdivé a krásne, má pripomínať a oslavovať tajomstvo Boha, ktoré bolo zjavené v Kristovi, a privádzať k adorácii a láske k Bohu, Stvoriteľovi a Spasiteľovi, ktorý je zvrchovaná krása pravdy a lásky.

IX. Boží príkaz: Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho

Deviate prikázanie vyžaduje premáhať telesnú žiadostivosť v myšlienkach a túžbach. Boj proti telesnej žiadostivosti vyžaduje očisťovanie srdca a praktizovanie čnosti miernosti.

Deviate prikázanie zakazuje pestovať myšlienky a túžby vzťahujúce sa na skutky zakázané šiestym prikázáním.

S Božou milosťou a bojom proti nezriadeným túžbam pokrstený dosiahne čistotu srdca prostredníctvom čnosti a daru čistoty, čistého úmyslu, čistého vonkajšieho i vnútorného pohľadu, ovládaním citov i obrazotvornosti a modlitbou.

Čistota si vyžaduje cudnosť, ktorá chráni intimitu osoby a tým svedčí o chúlостivosti čistoty. Cudnosť usmerňuje pohľady a gestá v súlade s dôstojnosťou osôb a vzťahu, ktorý ich spája. Oslobodzuje od rozšíreného erotizmu a stráni sa všetkého, čo podporuje nezdravú zvedavosť. Vyžaduje si aj **očistenie spoločenského prostredia** stálym bojom proti uvoľnenosti mravov, ktorá sa zakladá na mylnom chápaní ľudskej slobody.

X. Boží príkaz: Nebudeš žiadostivo túžiť po majetku svojho blížneho

Desiate prikázanie dopĺňa predchádzajúce prikázanie a vyžaduje vnútorný postoj rešpektovania cudzieho vlastníctva. Zakazuje chamtivosť, nezriadenú žiadostivosť po cudzom majetku a závisť, spočívajúcu v smútku, ktorý človek pociťuje nad dobrom blížneho, a v nemiernej túžbe prisvojiť si ho.

Ježiš od svojich učeníkov žiada, aby mu dali prednosť pred všetkým a pred všetkými. **Odpúťanie sa od bohatstva** v duchu evanjeliovej chudoby a odovzdanosť do Božej prozreteľnosti, ktorá nás oslobodzuje od ustarostenosti o zajtrajšok, pripravujú človeka na blahoslavenstvo chudobných v duchu, „lebo ich je nebeské kráľovstvo“ (Mt 5, 3).

Najväčšou túžbou človeka je vidieť Boha. To je výkrik celej jeho bytosti: „Chcem vidieť Boha!“ Človek totiž dosiahne svoje pravé a úplné šťastie vo videní a v blaženosti toho, ktorý ho stvoril z lásky a priťahuje ho k sebe svojou nekonečnou láskou.

Bodka za prikázáním s vyjadrením ako ich vníma svätý Pavol: Naplnením zákona je láska. „Nebud'te nikomu nič dlžní, okrem toho, aby ste sa navzájom milovali: veď kto miluje blížneho, vyplnil zákon. Lebo: Nescudzoložíš! Nezabiješ! Nepokradneš! Nepožiadaš! a ktorékoľvek iné prikázanie je zahrnuté v tomto slove: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého! Láska nerobí zle blížnemu; teda naplnením zákona je láska. (Rim 13, 8- 10)

Pätoro cirkevných prikázaní

I. Prvé prikázanie

„V nedeľu a v prikázaný sviatok zúčastniť sa na celej svätej omši“ – vyžaduje od veriacich, svätiť nedeľu - deň sviatočný v ktorom sa pripomína Pánovo zmŕtvychvstanie, ako aj hlavné liturgické sviatky, ktorými sa uctieva tájomstvá Pána, preblahoslavenej Panny Márie a svätých, a to predovšetkým účasťou na slávení svätej omše, ktorej stredobodom je Eucharistia. Tam sa zhromažďuje kresťanské spoločenstvo okolo eucharistického stola. Tiež vyžaduje zdržiavať sa prác, ktoré by mohli sväteniu týchto dní prekážať.

II. Druhé prikázanie

„Zachovávať prikázané dni pokánia“ – zabezpečuje zachovávanie období askézy a pokánia, ktoré nás pripravujú na liturgické sviatky a prispievajú k tomu, že získavame nadvládu nad svojimi pudmi a slobodu srdca.

Dni pokánia záväzné pre celú Cirkev:

1. Popolcová streda a Veľký piatok, ktorý sa vymyká spomedzi jednotlivých piatkov cirkevného roka. Ich podstatné zachovanie zaväzuje ťažko.

2. Jednotlivé piatky v roku (pokiaľ na piatok nepripadá prikázaný sviatok- slávnosť).

Rozličné formy pokánia podľa Katechizmu katolíckej Cirkvi (1434-1435): „Vnútorne pokánie kresťana sa môže prejavovať veľmi rozmanitým spôsobom. Písmo a Otcovia zdôrazňujú najmä tri formy: **pôst, modlitbu a almužnu**, ktoré vyjadrujú obrátenie vo vzťahu k sebe samému, vo vzťahu k Bohu a vo vzťahu k iným. Okrem úplného očistenia, ktoré spôsobuje krst alebo mučeníctvo, uvádzajú ako prostriedky na odpustenie hriechov úsilie zmieriť sa so svojim bližným, slzy pokánia, starostlivosť o spásu bližného, orodovanie svätých a činorodú lásku, ktorá „zakrýva množstvo hriechov (1 Pt 4, 8). V každodennom živote sa obrátenie uskutočňuje prejavmi zmierenia, starostlivosťou o chudobných, vykonávaním a obranou spravodlivosti a práva, vyznaním pokleskov bratom, bratským napomenutím, revíziou života, spytovaním svedomia, duchovným vedením, prijímaním utrpení a trpezlivosťou v prenasledovaní pre spravodlivosť. Najistejšia cesta pokánia je vziať každý deň svoj kríž a nasledovať Ježiša.“

Najviac sú zaužívanou formou pokánia je zdržiavanie sa mäsitého pokrmu a pôst.

Zdržanlivosť od mäsitých jedál zakazuje jesť mäso, nie však vajcia, mliečne produkty alebo čokoľvek z tuku zvierat. Zákon viaže tých, čo dovŕšili 14. rok veku.

Pôst dovoľuje iba jedno jedlo cez deň dosýta, ale nezakazuje si ráno a večer niečo zjesť, zachovávajúc miestne zvyky, čo do kvality aj kvantity. Pôstu viaže od veku plnoletosti, teda od zavŕšeného 18. roku veku do začatia 60. roku veku.

Skutki kajúcnosti možno konat rôznym spôsobom:

1. Skutok kajúcnosti- odopretie si niečoho nehriešneho, čo mám rád (mäsitý pokrm, sladkosti, zábava, alkohol a pod.).

2. Skutki zbožnosti - účasť na „nepovinnej“ svätej omši (vo všedný deň); účasť na pobožnostiach (ruženec a krížová cesta,...); čítanie Svätého písma, opakovanie katechizmu a pod.

3. Skutki lásky k blížnemu- návšteva chorých a ich opatera; služba cirkevnému alebo občianskemu spoločenstvu a pod.

KKC zdôrazňuje, že Boží príkaz o pokání môžeme splniť tromi spôsobmi: Modlitba, pôst a skutky lásky.

Eucharistický pôst - je svojím spôsobom tiež kajúci skutok ako každé odriekanie, ale jeho cieľom je vzdať úctu Eucharistii. (Prednosť pred každým iným pokrmom). V Cirkvi sa zaužíval okolo roku 400. Pápež Pavol VI. v roku 1964 ustanovil eucharistický aspoň jednu hodinu pred prijímaním Eucharistie a to pre celebranta aj prijímajúceho. Kódex Cirkevného práva z r. 1983 v kánone 919 o eucharistickom pôste hovorí: **Eucharistický pôst - aspoň jednu hodinu pred svätým prijímaním sa zdržať akéhokoľvek pokrmu a nápoja** (okrem vody a liekov - nemusí byť len prírodná, ale všetko, čo sa bežne považuje za vodu- môže byť sódočka). **Starci a chorí** ako aj tí, ktorí ich opatrujú, môžu prijať Eucharistiu, hoci v predchádzajúcej hodine niečo zjedli. **V pití alkoholických nápojov** treba zachovať mieru aj viac ako jednu hodinu pred prijímaním. **Čas sa má zachovať starostlivo, ale počítať ho morálne**, nie fyzicky. Človek chce dodržať pôst, ale svätá omša začne o 15 minút skôr ako mala, - môže ísť prijať.

Kajúcne obdobia a dni v liturgickom roku (Pôstne obdobie, každý piatok na pamiatku Pánovej smrti) sú význačné chvíle v kajúcej praxi Cirkvi. Tieto obdobia sú osobitné vhodné na duchovné cvičenia, kajúce liturgické pobožnosti, púte na znak pokánia, dobrovoľné odriekania ako je pôst, almužna a bratské podelenie sa (charitatívne a misijné diela).

Pôstna disciplína pre diecézy na Slovensku - Konferencia biskupov ČSFR (Českej a Slovenskej federatívnej republiky) na zasadnutí 28. 1. 1992 v Brne rozhodla o pôstnej disciplíne:

1. Na Popolcovú stredu a na Veľký piatok je povinnosť zdržiavať sa mäsitých pokrmov a postiť sa.

2. Všetky piatky v roku sú dňami pokánia. Je povinnosť veriacich konať niektorý z týchto druhov pokánia:

a) zdržovať sa mäsitých pokrmov;

b) vykonať skutok nábožnosti (účasť na svätej omši vo všedný deň, na krížovej ceste alebo pomodlenie sa bolestného ruženca);

c) čítať aspoň 10 minút Sväté písmo;

d) vykonať skutok lásky k blížnemu: Navštíviť chorého s konkrétnym prejavom pomoci; navštíviť cintorín a pomodliť sa za zosnulých; hmotne pomôcť chudobným alebo viacdetným rodinám a pod.;

e) zrieknuť sa sledovania televíznych programov, fajčenia, alkoholu alebo vykonať iné ozajstné sebazaprenie.

III. Tretie prikázanie

„Aspoň raz v roku sa vyspovedať a vo Veľkonočnom období prijať Oltárnu sviatosť“ je príkaz, ktorým Cirkev prejavuje starostlivosť o svojich veriacich pre ich duchovné dobro. Na jednej strane

zabezpečuje prípravu na Eucharistiu prijatím sviatosti zmierenia, ktorou pokračuje dielo obrátenia a odpustenia začaté v krste, a na druhej strane vyžaduje minimálny počet prijatia Pánovho Tela a Krvi v súvislosti s veľkonočnými sviatkami, ktoré sú počiatkom a stredom kresťanskej liturgie.

Sviatosť zmierenia všetkým, ktorí po krste ťažko zhrešili, je potrebná k spásu a sú to povinní urobiť nielen v hodine smrti, ale občas aj počas života – aj z Božieho príkazu, nielen cirkevného.

Každoročná spoveď ako cirkevný príkaz bola nariadená prvýkrát na IV. lateránskom sneme v roku 1215 a neskôr na tridentskom koncile. Bližšie túto povinnosť špecifikuje cirkevné právo v kánone 989: „Každý veriaci, ktorý dosiahol vek rozoznávania, je povinný úprimne sa vyspovedať z ťažkých hriechov aspoň raz do roka.“

Cirkev a znalci duchovného života odporúčajú, aby sa veriaci spovedali aj zo všedných hriechov. Každý veriaci si slobodne môže zvoliť spovedníka, ktorý je cirkevne zákonne schválený, - aj z iného obradu. Je dovolené vypovedať sa prostredníctvom tlmočníka, ak to nebude na pohoršenie iným.

Nesplňa povinnosť vyspovedať sa ten, koho spoveď bola svätokrádežná alebo dobrovoľne neplatná.

Podrobné ustanovenia platia aj o prikázaní aspoň raz v roku prijat' Eucharistiu. Taktiež sa odporúča prijímať Eucharistiu často, nielen raz v roku. a prikázanie raz do roka je pre tých, ktorí by nešli ani raz. Povinnosť sa nesplní svätokrádežným prijatím Eucharistie.

IV. Štvrté prikázanie

„**Uzatvárať manželstvo pred tvárou Cirkvi**“ ustanovuje, že veriaci sú povinní, pokiaľ sa rozhodli žiť v manželstve a splňajú všetky cirkevnoprávne podmienky, uzatvárať sviatostné manželstvo v Božom chráme pred tvárou Boha a cirkevného spoločenstva. V bežnej reči to znamená „mať cirkevný sobáš“.

Cirkev týmto spôsobom reaguje na alarmujúcu situáciu v spoločenstve, keď sa manželstvo ako inštitúcia často pokladá za prežitok a začína sa presadzovať trend rastúceho počtu tzv. manželstiev na skúšku, čiže voľných partnerských zväzkov bez uzavretia manželstva.

Veriaci katolíci, ktorí uzavreli **len civilné manželstvo - z pohľadu Cirkvi neplatné** - ich spolužitie sa považuje za hriešne. Preto je potrebné členom Cirkvi aj formou prikázania zdôrazniť závažnosť Božieho zámeru, v ktorom má sviatostné manželstvo svoje nezastupiteľné miesto.

V. Piate prikázanie

„**Podporovať cirkevné ustanovizne**“

Týmto príkazom Cirkev ustanovuje, že jej veriaci sú povinní prispievať každý podľa svojich možností, na hmotné potreby Cirkvi. Konkrétne ide predovšetkým o apoštolát, misie, starostlivosť o Božie chrámy, o potreby farností, o charitatívnu činnosť, katolícku tlač a iné katolícke médiá, podpora katolíckeho školstva, zúčastňovanie na brigádach vo farnosti, pomoc pri udržiavaní čistoty chrámu a podobne.

Duchovný život – modlitba

Duchovný život – život kresťana, ktorý sa usiluje v pozemskom živote zachovávať a zveľaďovať milosť prijatú vo sv. krstu. Má viaceré pomenovania: kresťanský život, morálny život. Všetci pokrstení kresťania majú byť vedení a aj sami (v dospelosti) rozvíjať duchovný život, prostriedkami, ktoré poskytuje Cirkev: modlitba, účasť na sv. omšiach, pobožnostiach, prijímanie sviatostí, a taktiež aj čítaním Sv. Písma, náboženskej literatúry, sledovaním náboženských programov v televízii a rozhlase, atď. **Duchovný – náboženský život sa neohraničuje len na kostol**, ale sa má realizovať aj doma, v spoločenstvách, v spoločnosti, kde sa kresťania nachádzajú. Povolanie, nie zamestnanie – stav, ku ktorému volá Boh: manželstvo, kňazstvo, rehoľa – všade sa dá dosiahnuť svätosť. Všetci sú povolaní žiť na zemi sväto? Osobne: akým spôsobom? Duch Sv. vodca v duchovnom živote kresťana – otvoriť sa plne jeho pôsobeniu.

Modlitba

– „**rozhovor duše s Bohom**“; „pozdvihnutie mysle k Bohu“ alebo „prosba k Bohu o vhodné dobrá“

Základom modlitby je poníženosť. Tento úkon rozhovoru a pozdvihnutia mysle predpokladá, že človek verí vo všemohúceho Boha ako Pána dejín a Stvoriteľa sveta. Učiteľom modlitby je sám Ježiš Kristus, ktorý sa modlil v samote i s apoštolmi; prikázal im modliť sa a naučil ich, ako sa modliť k nebeskému Otcovi. Modlitba patrí k základným funkciám Cirkvi.

Hlavné zložky kresťanskej modlitby sú: velebenie a klaňanie sa, prosebná modlitba a orodovanie, vzdávanie vďaky a chvála. **Velebenie** je odpoveďou človeka na Božie dary: velebíme Všemohúceho, ktorý nás prvý požeňuje a zahŕňa svojimi darmi. **Klaňanie** sa je padnutím na kolena človeka, ktorý sa uznáva za tvora pred svojím Trojsvätým Stvoriteľom. **Prosebnou modlitbou** môže byť prosba o odpustenie alebo aj pokorná a dôveryhodná prosba o všetky naše potreby, a to duchovné aj hmotné; najmä však o príchod Božieho kráľovstva. **Orodovanie** spočíva v prosbe za druhých. Orodovanie má zahŕňať aj nepriateľov. Cirkev neprestajne **vzdáva Bohu vďaky** najmä slávením Eucharistie, v ktorej jej Kristus dáva účasť na svojom vzdávaní vďaky Otcovi. **Chvála** je forma modlitby, ktorá najbezprostrednejšie uznáva, že Boh je Boh; ospevuje Boha pre neho samého a oslavuje ho preto, že on je.

Formy modlitby sú: ústna modlitba, rozjímanie, kontemplatívna modlitba. Z podstaty modlitby vyplýva, že má byť zbožná, pokorná, vytrvalá, konaná s dôverou, v Ježišovom mene a s odovzdaním sa do Božej vôle. Napokon modlitba je výrazom vďačnosti voči Bohu, ktorá nachádza vďačný prejav v slávení Eucharistie.

Prvým miestom výchovy k modlitbe je kresťanská rodina. Každodenná rodinná modlitba sa zvlášť odporúča, lebo je prvým svedectvom života modlitby Cirkvi.

Možno sa modliť všade, ale voľba primeraného miesta nie je pre modlitbu bezvýznamná. Kostol je vlastným miestom na liturgickú modlitbu a na eucharistickú adoráciu. Aj iné miesta pomáhajú modliť sa: „modlitbový kútik“ v dome, kláštor, svätyňa.

Všetky chvíle sú vhodné na modlitbu, ale Cirkev veriacim predkladá pravidelne sa opakujúce modlitby, ktoré majú živiť neprestajnú modlitbu: rannú a večernú modlitbu, modlitbu pred jedlom a po jedle; liturgiu hodín; nedeľné slávenie Eucharistie; svätý ruženec; sviatky liturgického roka.

Modliť sa je vždy možné, lebo čas kresťana je časom vzkrieseného Krista, ktorý je s nami „po všetky dni“. Preto modlitba a kresťanský život sú neoddeliteľné.